

A-93602.1

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

im. E. Piaseckiego

w P o z n a n i u

Centralny Program Badań Podstawowych 08.06.

Podtemat I - 3.4. "Czynniki warunkujące rozmieszczenie
i wykorzystanie bazy czasowej w Polsce"

Zadanie 1. "Analiza stanu bazy czasowej"
/w przekroju grupy województw/

Autor opracowania: prof. dr hab. Jerzy Bogucki

Kierownik grupy tematycznej I
doc. dr hab. Stanisław Liszewski

Kierownik podtematu
prof. dr hab. Jerzy Bogucki

P O Z N A N 1986

A-936

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Sprawozdanie z wykonywania zadania I
Diagnoza stanu bazy czasowej w Polsce. Synteza

1. Cel pracy

Celem pracy jest dokonanie szczegółowej diagnozy stanu bazy czasowej w Polsce na podstawie analizy stanu wyposażenia jej w urządzenia zakwaterowania i urządzenia programowe oraz położenia ośrodków czasowych w środowisku geograficznym w przekroju grupy województw ilustrujących zróżnicowanie krajobrazów Polski /ryc.1/.

Wyróżniono następujące grupy województw:

- 1 - nadmorskie: elbląskie, gdańskie, koszalińskie, słupskie i szczecińskie;
- 2 - pojezierne: bydgoskie, gorzowskie, konińskie, olsztyńskie, pilskie, poznańskie, suwalskie, toruńskie, wrocławskie, zielonogórskie;
- 3 - nizinne: białosзоckie, białsko-podlaskie, chełmskie, ciechanowskie, kaliskie, legnickie, leszczyńskie, łomżyńskie, łódzkie, opolskie, ostrołęckie, piotrkowskie, płockie, radomskie, siedleckie, sieradzkie, skierniewickie, warszawskie, wrocławskie;
- 4 - wyżynne: częstochowskie, katowickie, kieleckie, krakowskie, lubelskie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzezkie, tarnowskie, zamojskie;
- 5 - górskie: bielskie, jeleniogórskie, krośnieńskie, nowosądeckie, wałbrzyskie.

Jej dokonanie jest niezbędne dla podjęcia badań zmierzających do identyfikacji czynników warunkujących rozmieszczenie i funkcjonowanie bazy wczasowej. Badania te zostały podjęte po dokonaniu analizy stanu bazy wczasowej w Polsce wykonanej w latach 1981-1985 /1/ na zlecenie byłego GKT.

Ogólna sytuacja ekonomiczna w Polsce doprowadziła w ostatnich latach do znacznego zróżnicowania standardu wyposażenia bazy i do znacznego nasilenia procesu jej dekapitalizacji. Wyniki takich badań przydatne więc będą w pracach planistycznych nad kierunkami rozwoju bazy wczasowej, winny także stanowić istotną pomoc w zarządzaniu bazą wczasową, szczególnie zaś przy opracowywaniu działań zmierzających do uatrakcyjnienia wypoczynku w ośrodkach wczasowych.

2. Literatura

Problematyka wyposażenia bazy w urządzenia do zakwaterowania jest omówiona w sposób fragmentaryczny /8, 9, 18/. W pracach tych stwierdza się, że ośrodki winny zapewnić wczasowiczom co najmniej podstawowy standard zakwaterowania a ich eksploatacja winna być racjonalna z punktu widzenia społeczno-ekonomicznego i nie może prowadzić do degradacji środowiska naturalnego. Do tej pory nie wykonano całościowej oceny standardu wyposażenia bazy hotelowej ośrodków wczasowych z wyjątkiem ośrodków FWP.

Istnieje stosunkowo bogate piśmiennictwo ukazujące postulaty dotyczące prawidłowo konstruowanej oferty programowej /2, 15/.

Badania dotyczące aktywności rekreacyjnej osób wypoczywających na wczasach są fragmentaryczne /10, 14/. Opracowania z tego zakresu charakteryzuje jednak regionalny zasięg i duża fragmentaryczność / 2, 3, 5, 8, 10, 14, 15/.

Istnieje bogate piśmiennictwo dotyczące walorów wypoczynkowych i krajoznawczych różnych regionów Polski /4, 13, 16/, brak jest jednak opracowań ukazujących relacje między środowiskiem a położeniem bazy czasowej. Problem ten pokazany jest jedynie w odniesieniu do miejscowości uzdrowiskowych, szczególnie w pracach Instytutu Balneoklimatycznego w Poznaniu.

Stąd też prezentowane opracowania wykonane przez M. Moka, M. Zamelską i Z. Żupańską stanowią nową jakość w polskim piśmiennictwie tematycznym. Opracowania te po raz pierwszy ukazują stan, rozmieszczenie i wykorzystanie zakładowej bazy czasowej w Polsce.

3. Problematyka badań

Opis diagnostyczny w badaniach bazy czasowej obejmuje charakterystykę jej wielkości w powiązaniu z różnymi cechami tej bazy, takimi jak: konstrukcja obiektów i ich stan techniczny, wyposażenia w urządzenia noclegowe, gastronomiczne i programowe w zakresie rekreacji, turystyki i działalności kulturalnej, a także lokalizacji w środowisku geograficznym.

W opracowaniu M. Zamelskiej "Położenie bazy czasowej w środowisku geograficznym" podano położenie ośrodka czasowego w:

- zasięgu wybranych elementów środowiska przyrodniczego,
- systemie obszarów chronionych,
- ważniejszych miejscowościach turystycznych,
- jednostkach osadniczych kraju.

Autorka przeanalizowała położenie ośrodków czasowych pod kątem atrakcyjności przyrodniczej terenu, z uwzględnieniem obszarów prawnie chronionych, a także położenie ośrodków w miejscowościach wypoczynkowych, uzdrowiskowych oraz atrakcyjnych pod względem krajoznawczym. Przeprowadzona analiza umożliwia dokonanie próby określenia

tendencji lokalizacyjnych bazy wczasowej w Polsce. Pozwoli to na podjęcie badań nad czynnikami warunkującymi rozmieszczenie i funkcjonowanie bazy wczasowej.

W badaniach Z. Żupańskiej "Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia zakwaterowania" poddano analizie następujące cechy: rok budowy, wielkość obiektów, charakter konstrukcji budynków, okres eksploatacji obiektów, wyposażenie obiektów w urządzenia wodno-kanalizacyjne i inne instalacje sanitarne oraz wysokość kategorii urządzeń zakwaterowania. Przeprowadzona analiza umożliwiła ocenę rozkładu bazy wczasowej według poszczególnych cech w wyodrębnionych regionach krajo-
brazowych oraz wskazanie różnic pomiędzy poszczególnymi rozkładami.

Opracowanie M. Nocka "Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia programowe" a więc głównie rekreacyjne i sportowe posiada szczególne znaczenie, bowiem funkcjonalna organizacja przestrzeni, wyposażenie ośrodków w odpowiednie urządzenia sprzyjające powstawaniu różnorodnych form aktywności ruchowej, kulturalnej czy turystycznej wczasowiczów wpływają w decydującym stopniu na zaspokojenie potrzeb rekreacyjnych człowieka i kształtowanie kultury wypoczynku.

Analizie poddano atrakcyjność rekreacyjną terenu ośrodków, wyposażenie w sale rekreacyjne oraz takie obiekty sportowe jak: kąpieliska, boiska, kręgielnie, korty i inne. Analizowano także urządzenia zabawowe dla dzieci, wypożyczalnie sprzętu oraz dostępność do obiektów położonych poza ośrodkiem. Czynniki te badano w aspekcie: rodzaju gestora, wielkości ośrodka i okresu eksploatacji

4. Zakres badań

Zrealizowanie celu badań wymaga określenia czynników warunkujących budownictwo wczasowe, jego standard i lokalizację oraz standard wyposażenia ośrodków w urządzenia towarzyszące i wyznacza dwa etapy

badan.

W pierwszym etapie przeprowadzenie diagnozy stanów ^{aktualnych w} określonych grupach województw.

W drugim etapie rozoznanie czynników wpływających na podejmowanie decyzji o lokalizacji i standardzie budownictwa wczasowego.

5. Metoda badań

Materiałami źródłowymi przeprowadzanych analiz były specjalne formularze kategoryzacyjne przygotowane przez były Wydział Wczasów CRZZ, w oparciu o które w latach 1978-1980 dokonano "spisu z natury" Prace dokumentacyjno-terenowe zespołu autorów ujawniły niekompletność kategoryzacji z lat 1978-1980. Objęto nią bowiem 4 499 ośrodków a nie uwzględniono 1184 wykazane przez FWP tzn około 26% bazy wczasowej. Poddane analizie materiały pokategoryzacyjne w stosunku do danych GUS różnią się o 248 obiektów tzn obejmują bazę o 4,5% mniejszą. Materiały te poddano kontroli formalnej i merytorycznej, uzupełniono braki w zakresie informacji oraz poszerzono ich zestaw o położenie ośrodka w przestrzeni społeczno-ekonomicznej, ze szczególnym uwzględnieniem środowiska przyrodniczego. Przeprowadzono także w 1985 roku wyrzykowe badania aktualizacyjne na terenie wybranych 3 województw nadmorskich /elbląskie, gdańskie i koszalińskie/. Pozwala one na stwierdzenie minimalnych, nie przekraczających 5% zmian w stosunku do stanu z roku 1980 /Zupańska/. Skonfrontowano posiadane dane z materiałami GUS za 1984 rok i nie stwierdzono niezgodności z materiałami dotyczącymi struktury bazy wczasowej FWP, zakładów pracy i Związków Zawodowych /Moczek, str 11./.

Bogaty zasób informacji o bazie wczasowej w Polsce naniesiono na specjalnie zaprojektowane karty syntetyczne przygotowane według wyników elektronicznego przetwarzania danych i opracowano w Ośrodku

ku Obliczeniowym AWF, a następnie zapisano w pamięci dyskowej maszyny. Aktualny zespół informacji, oparty na materiałach pokategoryzacyjnych stanowi na początek systemu informacji o bazie czasowej w Polsce. System ten oparty jest o maszynę cyfrową Mera 400 w pełnym zestawie z pamięcią zewnętrzną na dyskach i taśmach magnetycznych. Zastosowany system operacyjny maszyny CROOK-4 umożliwi wykorzystanie maszyny w systemie wielozadaniowym i wielodostępnym oraz przewiduje zainstalowanie końcówek abonenckich w postaci monitorów ekranowych i drukarek mozaikowych.. Obecnie opracowywane są metody umożliwiające sprawną aktualizację i uzupełnianie danych zawartych w komputerowym systemie informacji o bazie czasowej. Praca ta stanowi ważny element tworzonego banku informacji, którego rzetelność decydować będzie o poprawności i sprawnym funkcjonowaniu całego systemu.

6. Wyniki badań

1. Baza czasowa skupiona jest przede wszystkim w województwach nadmorskich /33,1% obiektów, 33,3% ośrodków i 47,0% miejsc noclegowych/. Poza tym znaczna ich część zlokalizowana jest w województwach górskich /25,5% obiektów, 22,3% ośrodków i 20,0% miejsc noclegowych/ oraz pojeziernych /19,7% obiektów, 21,6 ośrodków i 13,9% miejsc noclegowych/ /ryc. 1 B, C, D/.

Zróżnicowanie procentowego udziału ośrodków, obiektów i miejsc noclegowych w poszczególnych grupach województw jest wynikiem zróżnicowania wielkości ośrodków /mierzonych liczbą miejsc noclegowych/.

Największe ośrodki znajdują się w województwach nadmorskich /średnio 114,5 miejsc, przy czym ponad 1/4 ośrodków ma więcej niż 150 miejsc/. Najmniejsze natomiast ośrodki znajdują się w województwach pojeziernych /średnio 52,2 miejsc, a prawie 2/3 z nich ma mniej niż 50 miejsc/.

2. Baza wczasowa zlokalizowana na terenach omawianych grup województw zróżnicowana jest pod względem standardu i związanych z tym kategorii części hotelowej. Najwyższy standard posiadają obiekty położone na terenach województw górskich a najniższy na terenach województw pojeziernych. W każdej grupie województw zachodzi związek pomiędzy wysokością kategorii części hotelowej a przeciętną pojemnością obiektu. Większe obiekty charakteryzuje na ogół większy standard /ryc. 2 i 3/.

3. Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia programowe do działalności kulturalno-rekreacyjnej i turystycznej jest na terenie całego podobne, to znaczy dominuje baza o średnim standardzie z tendencją do niższego. Analiza materiałów wykazała, że występujące niewielkie różnice w wyposażeniu bazy w urządzenia programowe w wyodrębnionych grupach województw wynika głównie ze sposobu nadawania kategorii przez komisje kategoryzacyjne ówczesnej CRZZ /ryc. 4 i 5/.

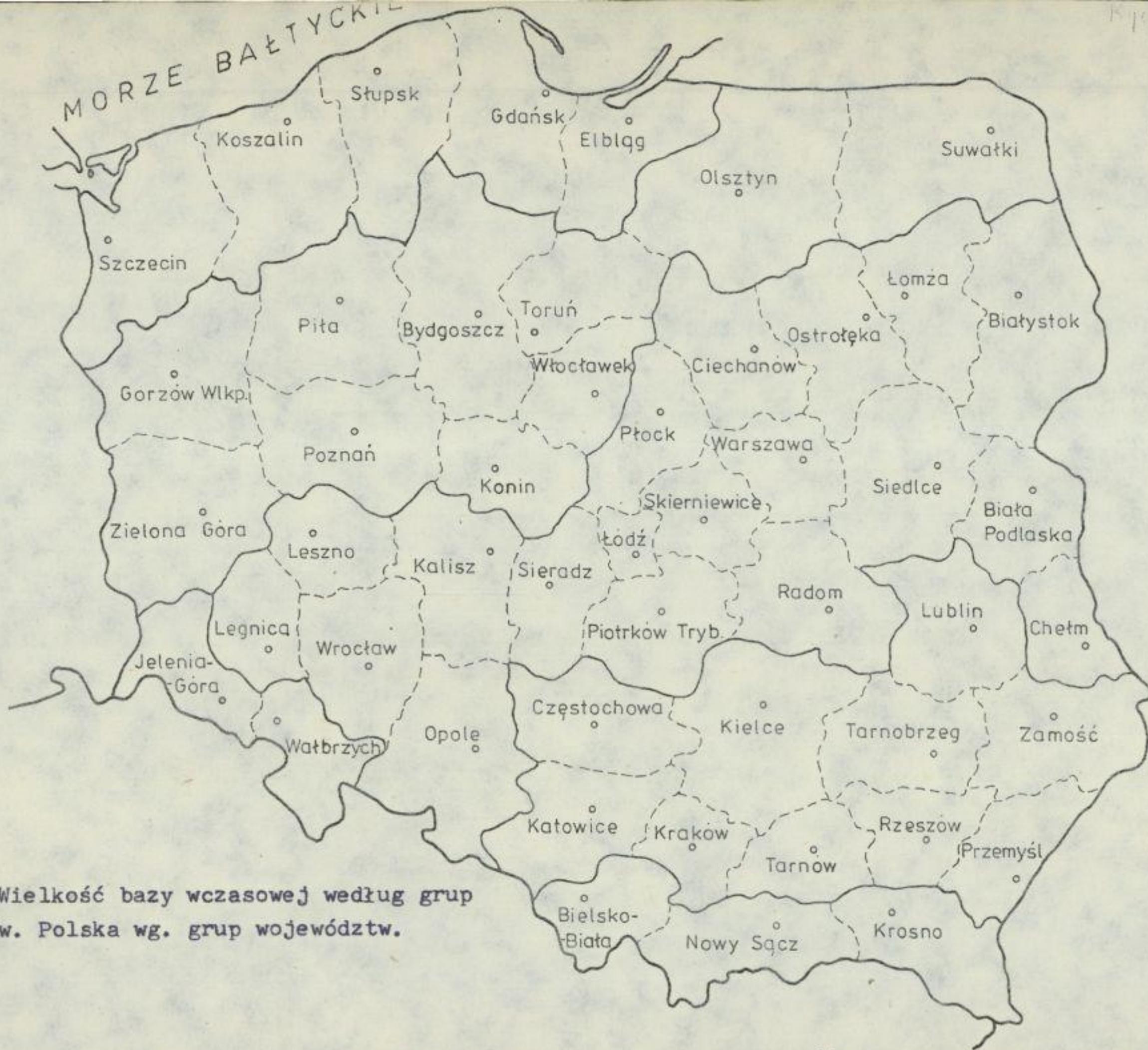
4. Zdecydowana większość bazy wczasowej usytuowana jest w ważniejszych miejscowościach wypoczynkowych /3/4 bazy/. W województwach górskich i nadmorskich ośrodki zlokalizowane są w miejscowościach posiadających obok funkcji wypoczynkowych także krajoznawcze i uzdrowiskowe. 1/3 bazy usytuowana jest na terenie uzdrowisk /statutowych, w rozwoju i potencjalnych/.

W celu określenia prawidłowości rządzących rozmieszczeniem i wykorzystaniem bazy wczasowej w Polsce należy w dalszym etapie wykonać badania wyjaśniająco-prognostyczne oparte na badaniach teoretyczno-empirycznych dotyczących szerokiego zakresu czynników warunkujących rozmieszczenie i wykorzystanie bazy wczasowej. Badania te realizowane przez zespół pracowników AWF w Poznaniu do 1990 r. stanowić mogą podstawę do działalności planistyczno-decyzyjnej w ramach realizacji celów polityki społecznej państwa w zakresie turystyki i rekreacji.

Spis literatury

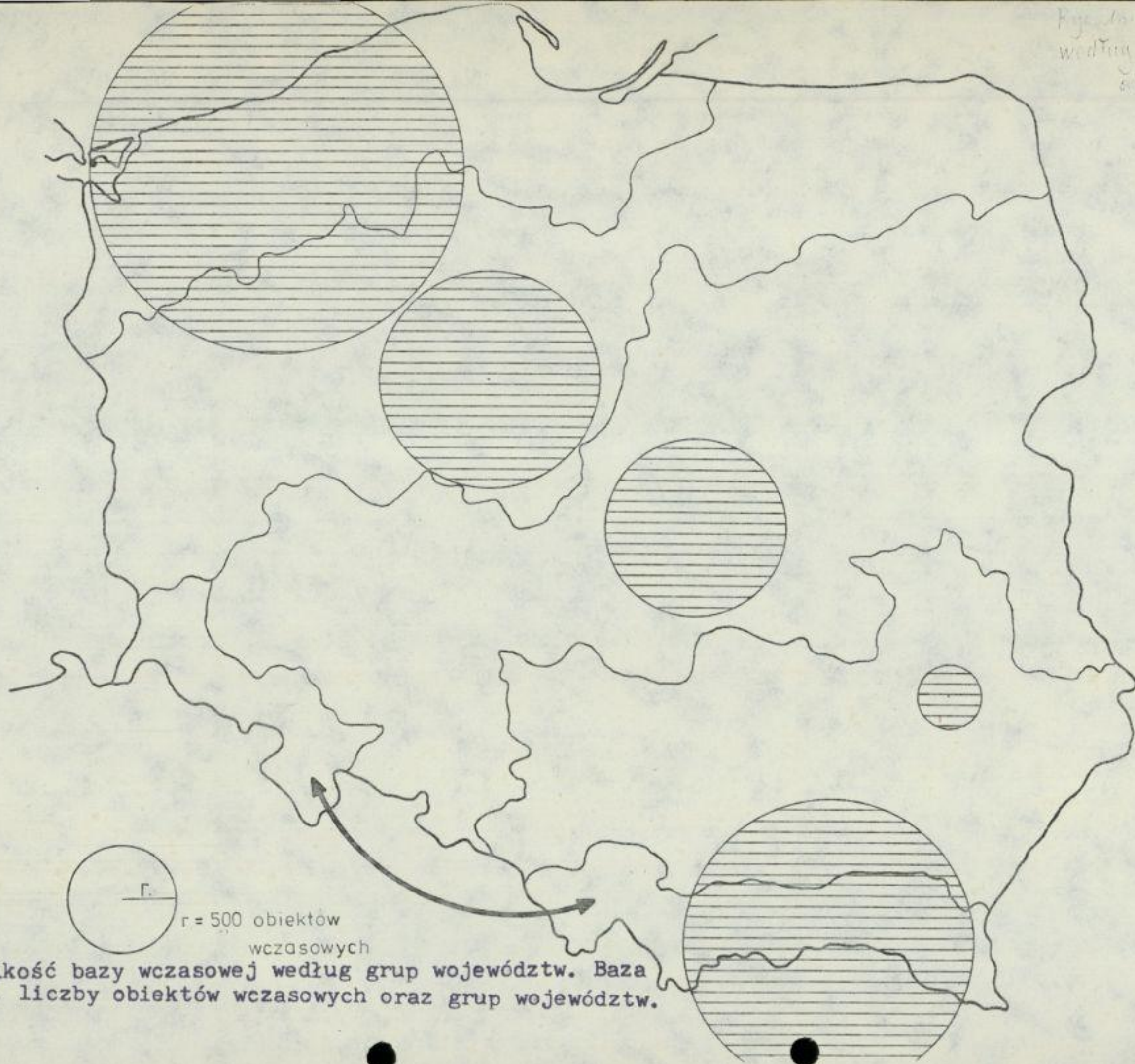
1. Analiza stanu bazy wczasowej w Polsce. Praca zbiorowa. Monografie AWF Poznań. W druku.
2. Demel M., Humen W.: Wprowadzenie do rekreacji fizycznej. Sport i Turystyka. Warszawa 1970.
3. Dębaki J.: Obiekty wypoczynku urlopowego w Polsce Południowej i ich przystosowanie do celów rekreacji. W: Turystyka w woj. Nowosądeckim. UW. Nowy Sącz, AWF, AE Kraków. Kraków - Nowy Sącz 1977.
4. Dysarz R.: Zasady ochrony przyrodniczych walorów turystycznych. Synteza tematu 110-02 Instytut Turystyki. Zespół N.B. w Bydgoszczy. Bydgoszcz 1980. Maszynopis.
5. Fąk T.: Analiza porównawcza bazy rekreacyjnej w letnich zakładowych ośrodkach wypoczynkowych położonych nad jeziorem Miedwie. Zeszyty Naukowe AWF Wrocław 1980. nr 25.
6. Materiały z konferencji poświęconej efektywności wykorzystania zakładowej bazy wczasowej. COIT oddział w Krakowie. Centrum IT Bieluko-Biała 1984.
7. Model wypoczynku po pracy i nauce. III Zielonogórska Konferencja Naukowa. Warszawa 1984.
8. Okrasa R.: Wczasy pracownicze. System organizacyjny. Instytut Wydawniczy CRZZ. Warszawa 1979.
9. Ośrodki turystyczno-wypoczynkowe, wytyczne projektowania, wzorcowe programy ... Centralny Ośrodek Bad.Proj. Bud. Og. GKKFiT. Warszawa 1972.
10. Pińkowska E.: Usługi turystyczne w woj. koszalińskim. KON-B. Koszalin 1980.
11. Skórzyński Z.: Podstawowe problemy społeczne turystyki polskiej w połowie lat osiemdziesiątych. Instytut Turystyki. Warszawa 1984. Maszynopis.

12. Społeczne potrzeby i uwarunkowania rozwoju turystyki i rekreacji w Polsce. AWF Kraków 1978.
13. Wawrzyniak S.: Ważniejsze miejscowości turystyczne w Polsce. Biul. Inf. Instytutu Turystyki nr 7/35 s.15-29, nr.8/36 s.18-34, nr.9/37 s. 19-38. Warszawa 1976.
14. Wilczko J.: Turystyka w woj. Koszalińskim. KON-B. Koszalin 1982.
15. Wolańska T.: Rekreacja ruchowa w ośrodku wczasowym. W: Wypoczynek urlopowy. Inst. Wyd. CRZZ. Warszawa 1979.
16. Wskazanie terenów o szczególnych wartościach społeczno-gospodarczych i najwyższych walorach przyrodniczych ... Ekspertyza wykonana w zespole rzeczoznawców ZGTUP w Warszawie. 1984. Maszynopis.
17. Wypoczynek urlopowy ludzi pracy i członków ich rodzin. Instytut Turystyki. Warszawa 1984.
18. Wytyczne dla wyposażenia zakładów noclegowych "Domy Wczasowe". Ośrodek Studiów Zakładów Noclegowych. GKKFIT. Poznań.



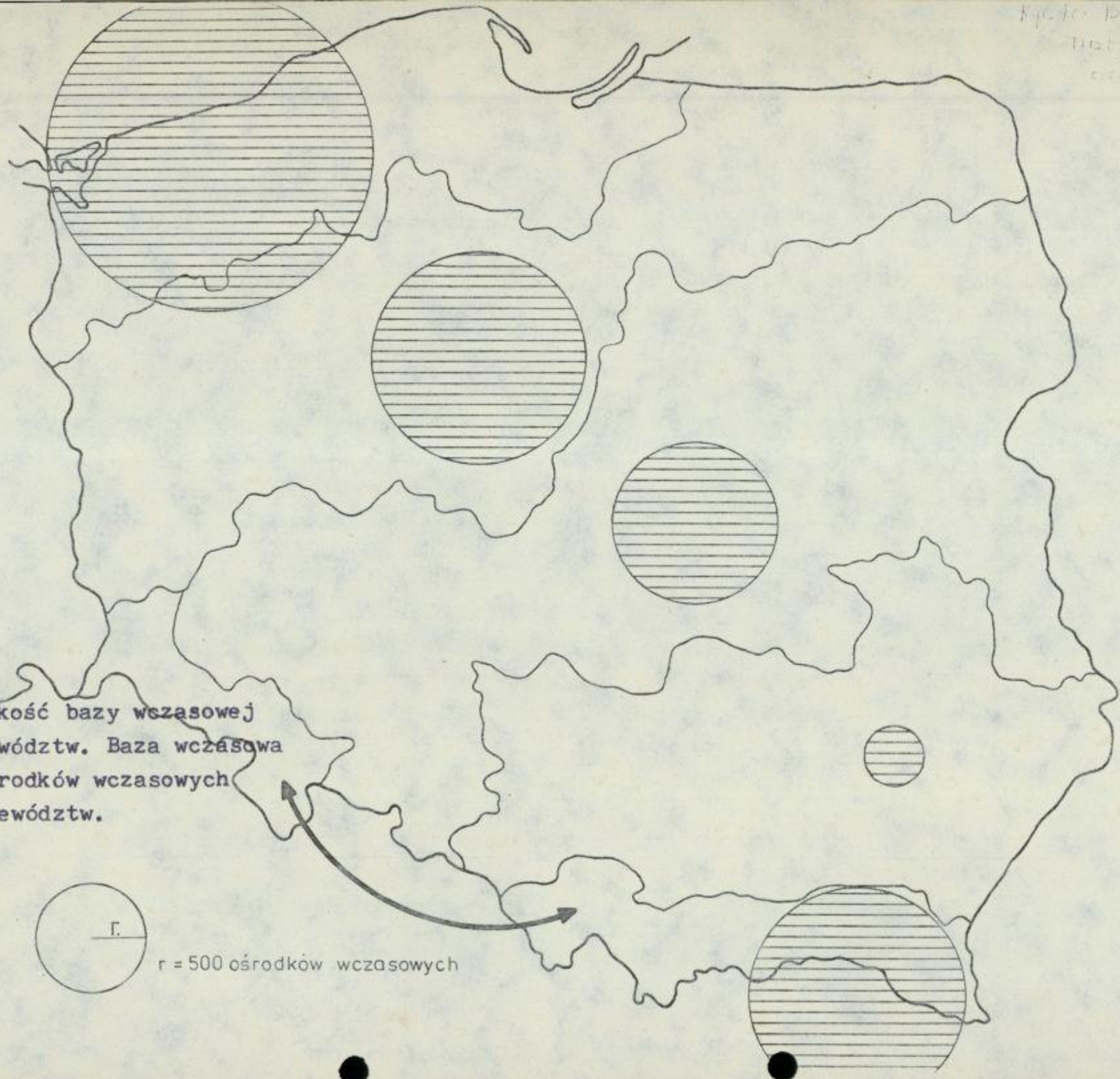
Ryc. 1a. Wielkość bazy wczasowej według grup województw. Polska wg. grup województw.

Fig. 1b. Baza wczasowa
według liczby obiektów wczasowych
wg. grup województw

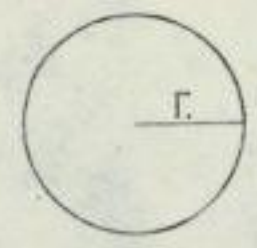


Ryc.1b. Wielkość bazy wczasowej według grup województw. Baza wczasowa wg. liczby obiektów wczasowych oraz grup województw.

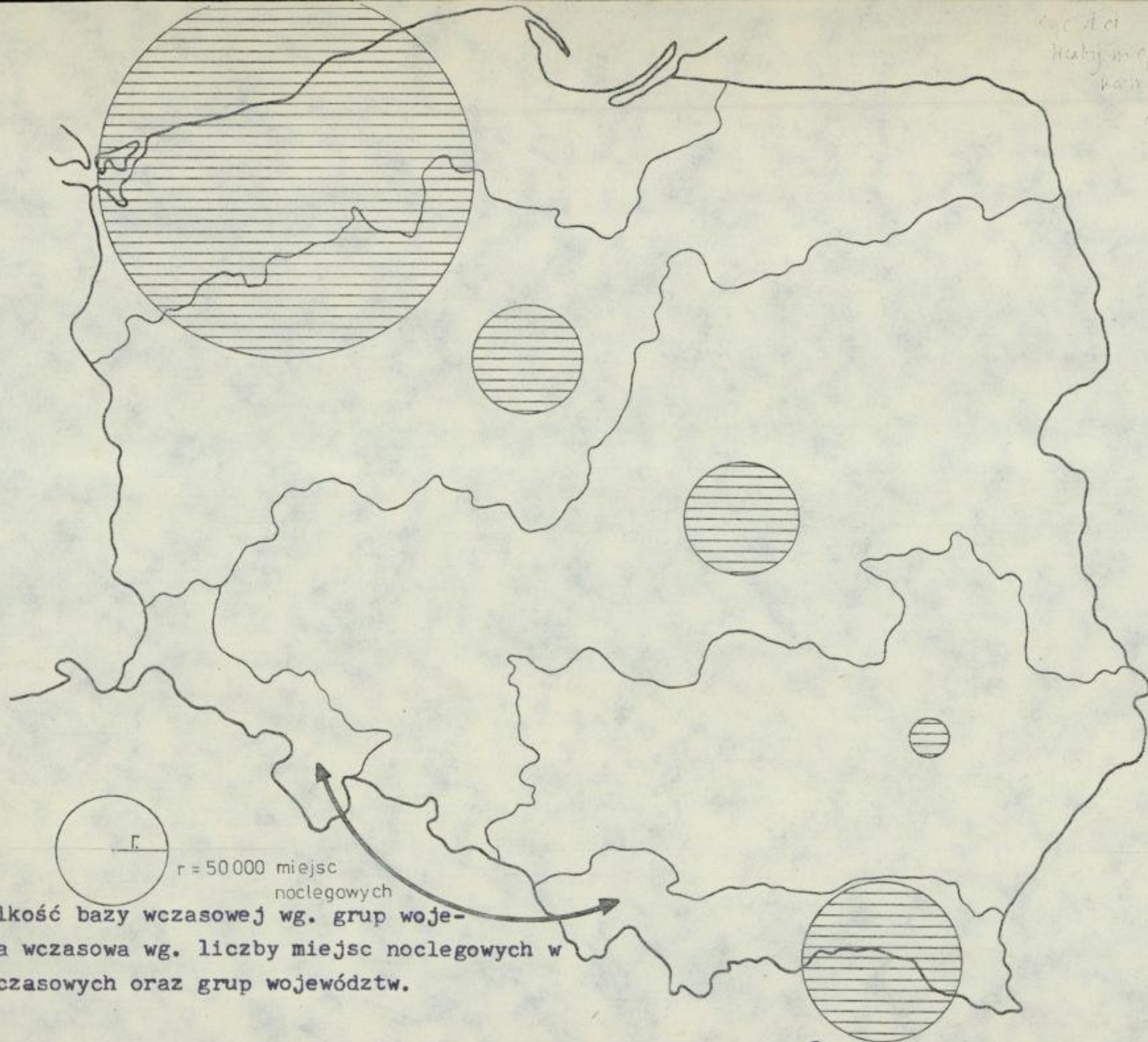
Ryc. 1c. Baza wczasowa województwa
Lubelskiego wg. liczby ośrodków wczasowych
oraz grup województw.



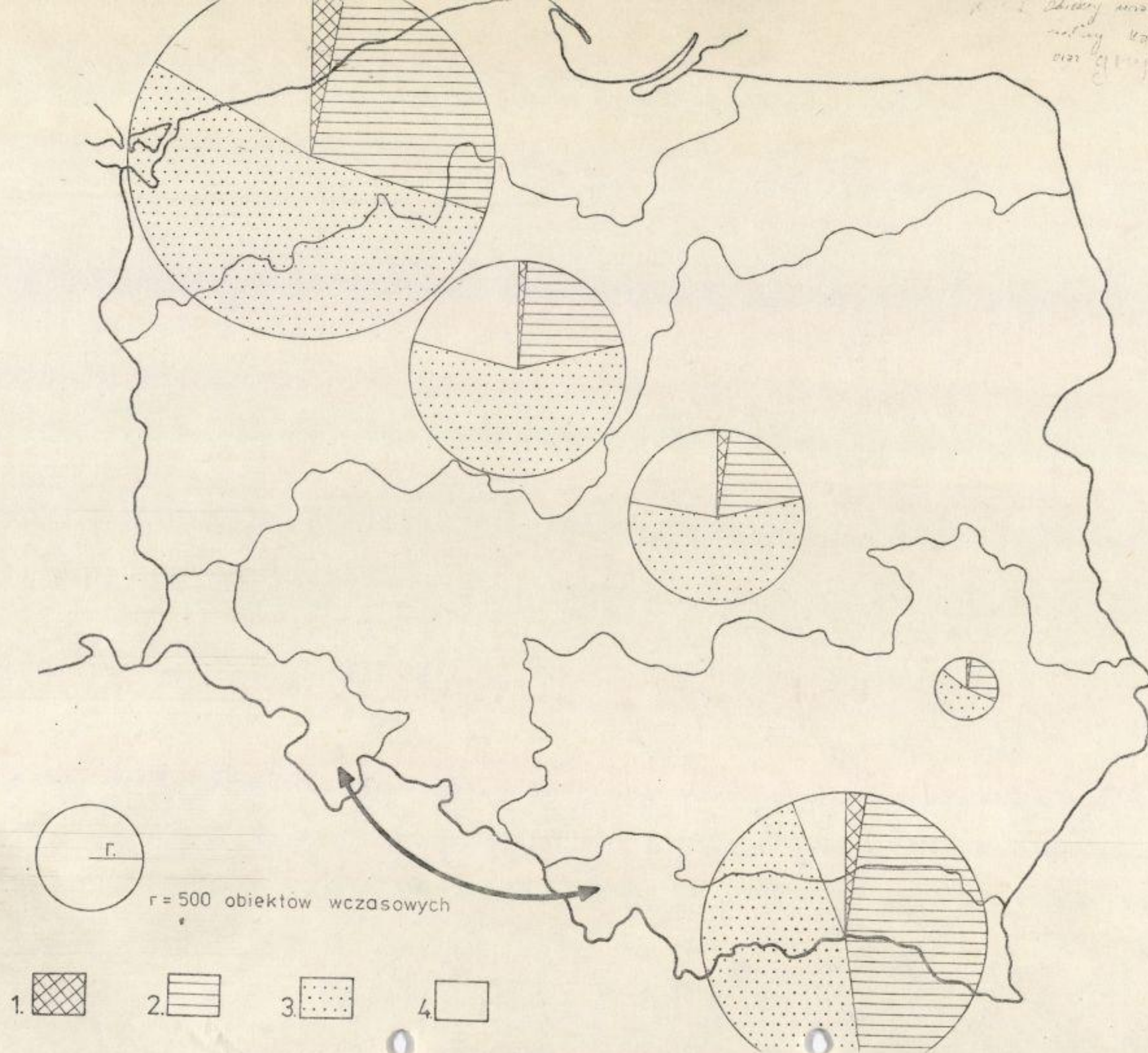
Ryc. 1c. Wielkość bazy wczasowej
wg. grup województw. Baza wczasowa
wg. liczby ośrodków wczasowych
oraz grup województw.



$r = 500$ ośrodków wczasowych

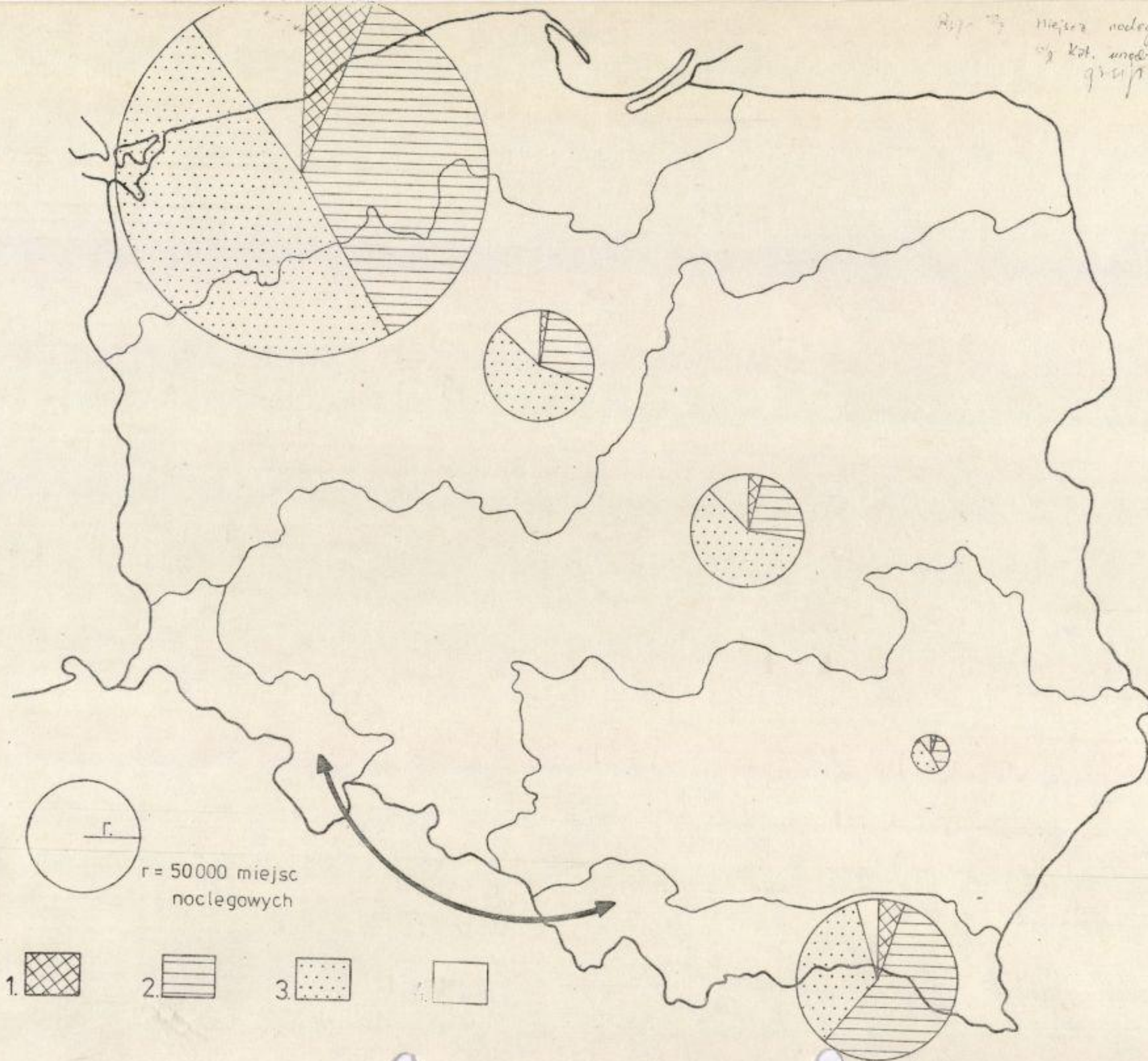


Ryc.1d. Wielkość bazy wczasowej wg. grup województw. Baza wczasowa wg. liczby miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych oraz grup województw.



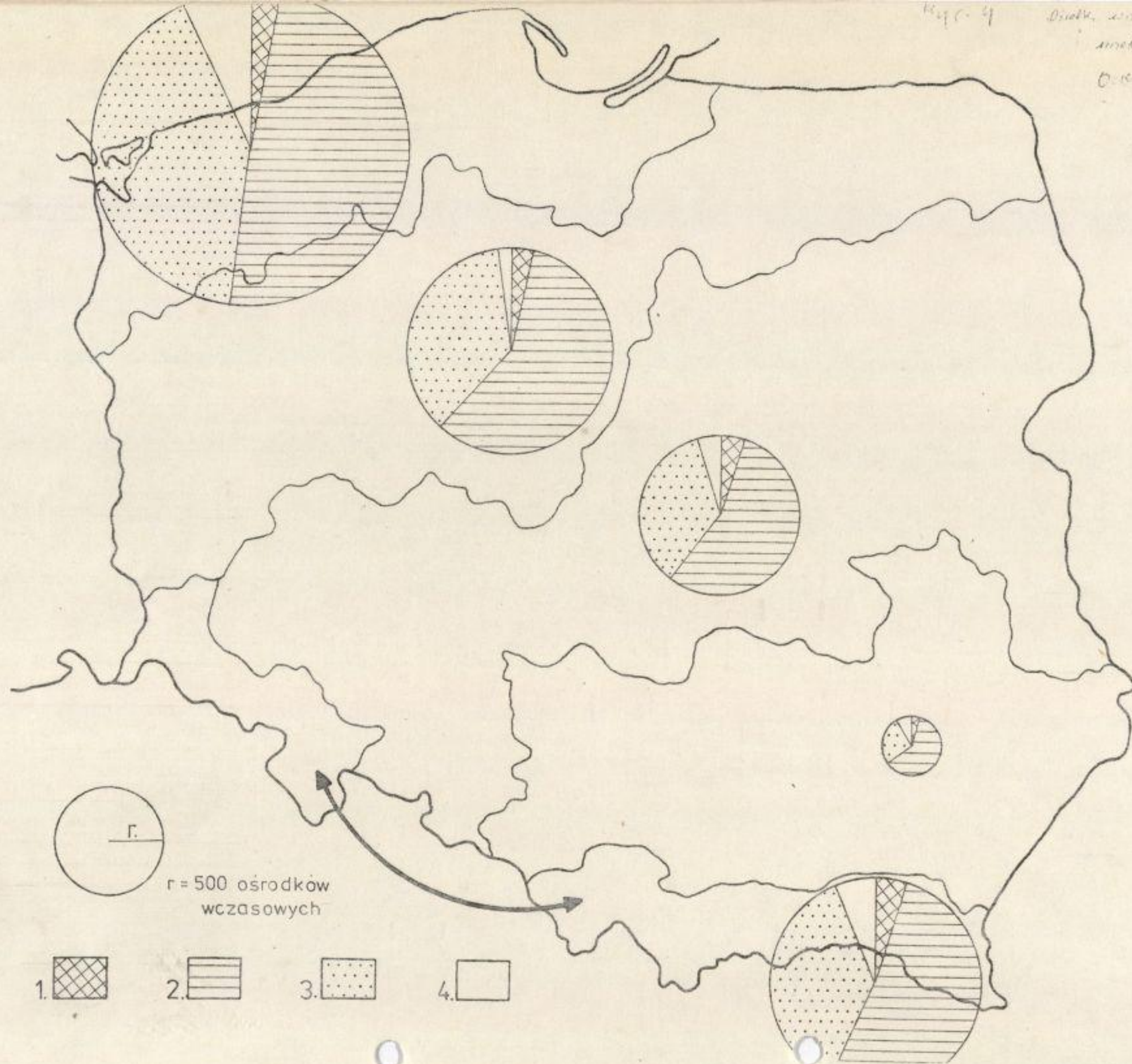
Kategoria części hotelowej: 1- I kat., 2 - II kat., 3 - III kat.,
 4- poza kategorią.

Ryc.2 Obiekty wczasowe według kategorii urządzeń zakwaterowania
 oraz grup województw



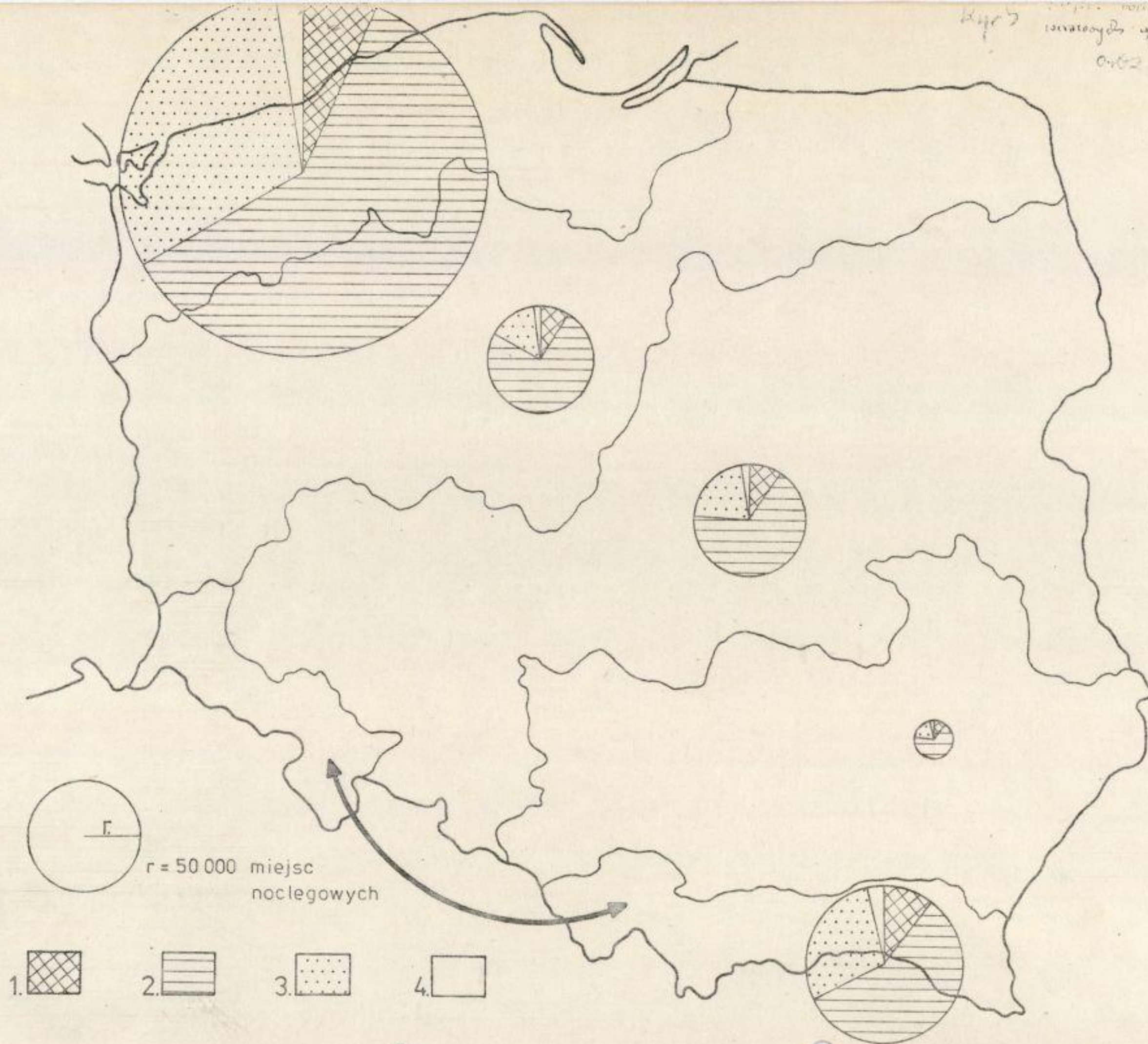
Kategoria części hotelowej: 1 - I kat., 2 - II kat., 3 - III kat.,
4 - poza kategorią.

Ryc. 3 Miejsca noclegowe w obiektach wczasowych według kategorii
urządzeń zakwaterowania oraz grup województw



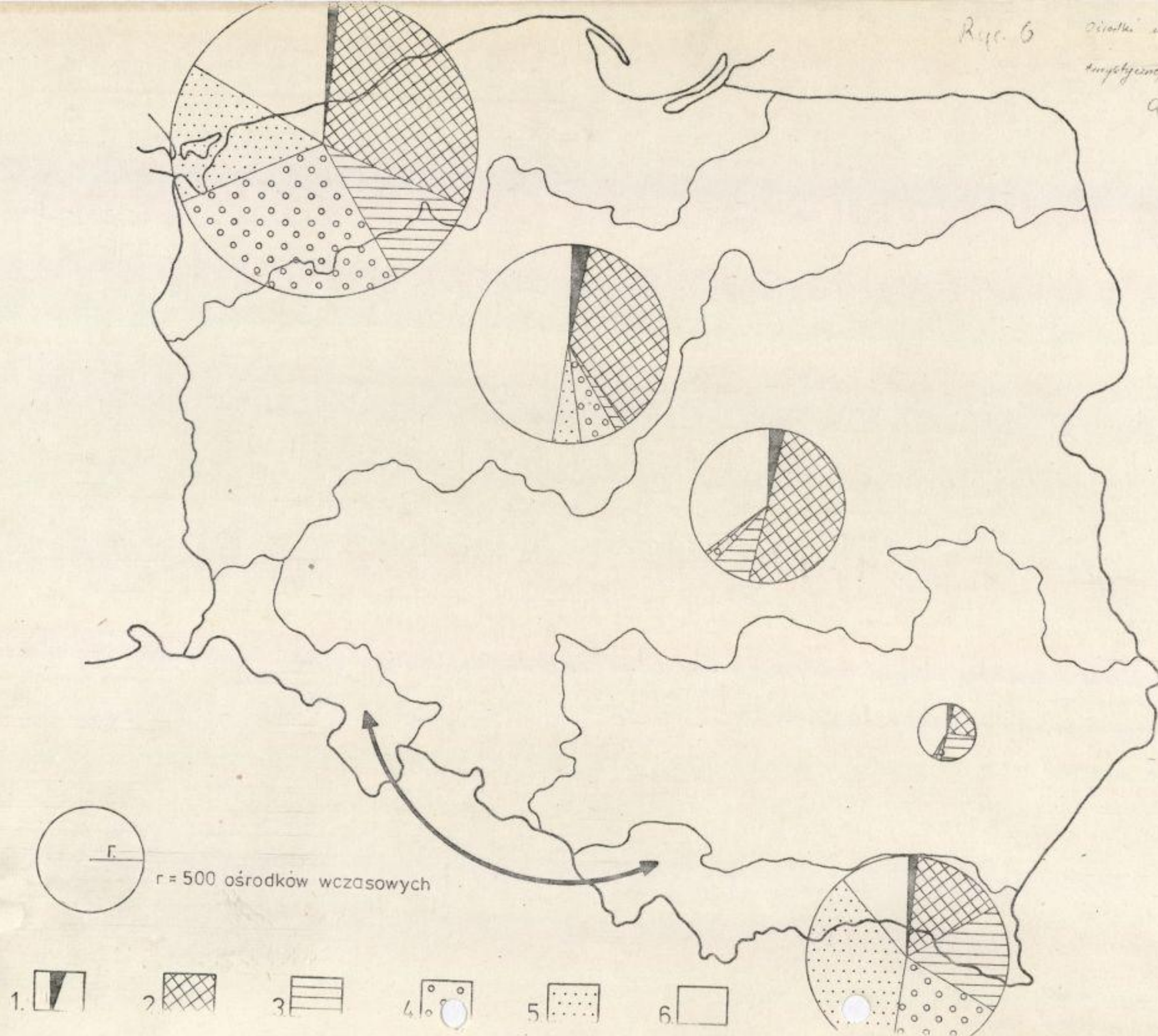
Kategoria urządzeń programowych: 1 - I kat., 2 - II kat.,
3 - III kat., 4 - poza kat.

Ryc. 4 Ośrodki wczasowe według kategorii urządzeń programowych
oraz grup województw



Kategoria urządzeń programowych: 1- I kat., 2 - II kat.,
3- III kat., 4 - poza kat.

Ryc. 5 Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych według
kategorii urządzeń programowych oraz grup województw

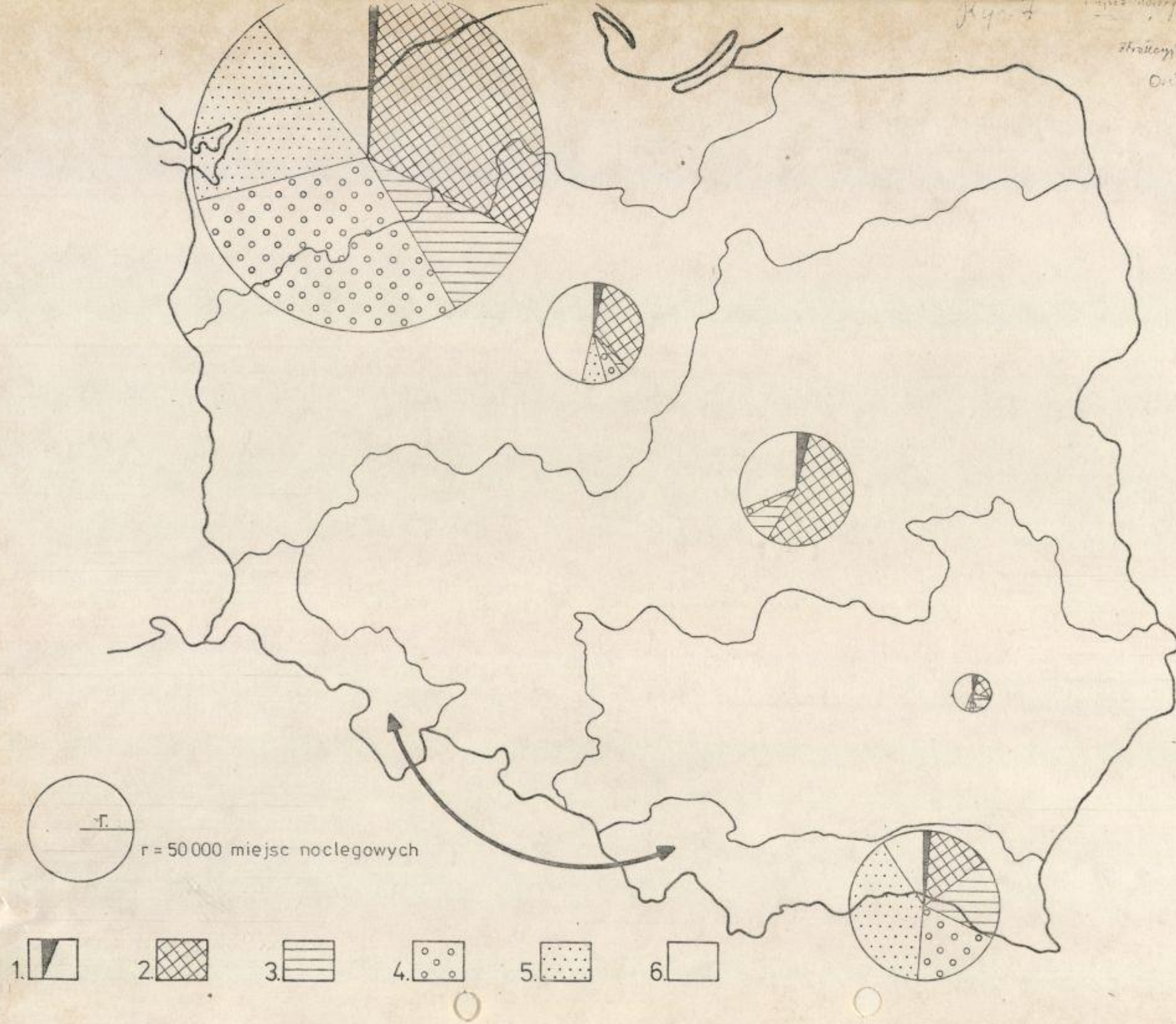


Rodzaj miejscowości: 1 - krajoznawcze, 2 - wypoczynkowe,
 3 - krajoznawczo-wypoczynkowe, 4 - wypoczynkowo-uzdrowiskowe,
 5 - krajoznawczo-wypoczynkowo-uzdrowiskowe, 6 - pozostałe.

Ryc. 6 Ośrodki wczasowe według atrakcyjności turystycznej
 turystycznej miejscowości oraz grup województw

Ryc. 7

wielkość
atrakcyjności turystycznej miejscowości
oraz grup województw



Rodzaj miejscowości: 1 - krajoznawcze, 2 - wypoczynkowe,
3 - krajoznawczo-wypoczynkowe, 4 - wypoczynkowo-uzdrowiskowe,
5 - krajoznawczo-wypoczynkowo-uzdrowiskowe, 6 - pozostałe.

Ryc. 7 Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych według
atrakcyjności turystycznej miejscowości oraz
grup województw

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
im. B. Piaseckiego
W POZNANIU

Centralny Program Badań Podstawowych OB.06.

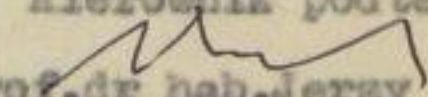
Podtemat I - 3.4 "Czynniki warunkujące rozmieszczenie
i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce"

Zadanie 1. Analiza stanu bazy wczasowej
/w przekroju grup województw Polski/

Podzadanie 1.1. Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenie
zakwaterowania

Autor opracowania: mgr Zofia Zupańska

Kierownik grupy tematycznej I
doc.dr hab. Stanisław Liszewski

Kierownik podtematu

prof.dr hab. Jerzy Bogucki

P o z n a ń 1986

W p r o w a d z e n i e

Baza wczasowa jest podstawą materialną dla zorganizowanego pobyтового wypoczynku urlopowego ludzi pracy.

Ośrodki winny zapewniać wczasowiczom conajmniej podstawowy standard urządzeń zakwaterowania /3, 4/, jak również ich eksploatacja winna być racjonalna z punktu widzenia ekonomicznego oraz nie może prowadzić do degradacji środowiska naturalnego.

Niezbędnym warunkiem planowego rozwoju budownictwa turystycznego jest diagnoza istniejącego stanu bazy wczasowej, przy czym rozpoznanie winno być prowadzone w głównej mierze w ujęciu przestrzennym tzn. według miejsca lokalizacji tej bazy.

Celem opracowania jest analiza stanu urządzeń zakwaterowania ośrodków wczasowych w przekroju grup województw o zbliżonych walorach turystycznych.

Badanie zasobów materialnych i wykorzystania bazy wczasowej prowadzi GUS poprzez arkusze sprawozdawcze Kt-1 wypełniane przez wszystkie ośrodki wczasowe. Na podstawie tej sprawozdawczości GUS publikuje w Roczniku Statystycznym i Tablicach Wynikowych informacje o liczbie miejsc noclegowych w obiektach turystycznych i wczasowych oraz o wykorzystaniu tych obiektów. Dane te umożliwiają np. badania tendencji rozwojowej ruchu turystycznego, natomiast dostrzega się brak publikowanych informacji umożliwiających analizę stanu bazy wczasowej. Stąd nie było dotąd przeprowadzonej całościowej oceny standardu ośrodków wczasowych /poza ośrodkami PWP /2//.

W związku z brakiem publikowanych informacji o stanie ośrodków wczasowych sięgnięto do zbioru informacji zebranego przez biuro CBZ2 w trakcie przeprowadzonej w latach 1978-1979 kategoryzacji wszystkich ośrodków wczasowych. Ten zestaw informacji uzupełniony i poszerzony stał się podstawą do opracowania wydanego

w 1985 roku "Informatora o bazie wczasowej w Polsce", oraz złożonej do druku "Analizy stanu bazy wczasowej w Polsce", jest on też materiałem źródłowym do prowadzenia analizy stanu urządzeń zakwaterowania ośrodków wczasowych według miejsca ich lokalizacji.

Jednostką badawczą w tym opracowaniu jest obiekt wczasowy przy uwzględnieniu drugiego miernika wielkości bazy - liczby miejsc noclegowych w obiektach wczasowych. Zgodnie z instrukcją według której przeprowadzono kategoryzację, przez obiekt wczasowy rozumieć należy budynek, jak też kilka i więcej budynków podległych administracji ośrodka wczasowego i wykorzystywanych na cele wypoczynkowe. Tak więc zespół zabudowań - pawilonów, willi, pensjonatów, domków kempingowych może być w całości uznany jako jeden obiekt wczasowy. W tej analizie jednostką badawczą nie może być ośrodek wczasowy, który jest jednostką administracyjną, ponieważ ośrodek może składać się z niejednorodnych obiektów, np. w skład ośrodka może wchodzić budynek trwały z ogrzewaniem czynnym cały rok, oraz zespół domków kempingowych eksploatowanych sezonowo a obiekty te różnią się zasadniczo nie tylko okresem eksploatacji ale również standardem.

Bazę wczasową mierzoną liczbą obiektów i liczbą miejsc noclegowych poddano analizie w przekroju następujących grup województw:

- I - województwa nadmorskie: elbląskie, gdańskie, koszalińskie, słupskie, szczecińskie.
- II - województwa pojezierne: bydgoskie, gorzowskie, konińskie, olsztyńskie, pilskie, poznańskie, suwalskie, toruńskie, włocławskie, zielonogórskie.
- III - województwa nizinne: warszawskie, bielsko-podlaskie, białostockie, chełmskie, ciechanowskie, kaliskie, legnickie, leszczyńskie, łomżyńskie, łódzkie, opolskie, ostrołęckie,

piotrkowskie, płocekie, radomskie, siedleckie, sieradzkie, skierniewickie, wrocławskie.

IV - województwa wyżynne: częstochowskie, katowickie, kieleckie, krakowskie, lubelskie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzaskie, tarnowskie, zamojskie.

V - województwa górskie: bielskie, jeleniogórskie, krośnieńskie, nowosądeckie, wałbrzyskie.

Badaną zbiorowość w przekroju według grup województw recepcyjnych poddano analizie ze względu na następujące cechy:

- rok budowy,
- wielkość obiektów,
- charakter konstrukcji budynków,
- okres eksploatacji obiektów,
- wyposażenie obiektów w urządzenia wodno-kanalizacyjne oraz instalacje sanitarne,
- wysokość kategorii urządzeń zakwaterowania.

Informację o roku budowy należy rozumieć jako rok oddania do użytku budynku, co nie musi być równoznaczne z rokiem uruchomienia obiektu wczasowego, ponieważ budynek mógł mieć początkowo inne przeznaczenie, niemniej informacja ta w pewnym stopniu świadczy o stanie technicznym obiektu.

Wielkość obiektu w opracowaniu mierzy się jego pojemnością tan. liczbą miejsc noclegowych.

Charakter konstrukcji budynków, zgodnie z instrukcją do przeprowadzenia kategoryzacji obiektów wczasowych, przedstawia się dwuwariantowo: trwałe i lekkie. Przez budynki trwałe rozumie się "budynki typu hotelowego z trwałego materiału, podpiwniczone o kilku kondygnacjach" lub "pawilony, wille, pensjonaty z trwałego materiału budowlanego, ogrzewane", a do budynków lekkich zaliczono "domki oraz obiekty typu bungalów".

W związku z tym, że ogrzewanie /stałe lub przenośne/ wykazano w budynkach lekkich, a nie zawsze w ogrzewanie są wyposażone budynki trwałe, w opracowaniu wyróżniono cztery warianty charakteru obiektów: budynki trwałe z ogrzewaniem, budynki trwałe bez ogrzewania, budynki lekkie z ogrzewaniem, budynki lekkie bez ogrzewania.

Ze względu na okres eksploatacji obiektów wyróżniono działalność sezonową tzn. nie dłuższą niż 180 dni, oraz całoroczną tzn. dłuższą od 180 dni.

Z danych odnośnie stanu obiektu wyeksponowano szczególnie informację o wyposażeniu w urządzenia wodno-kanalizacyjne. Pomimo, że przepisy ogólnobudowlane /1/ przewidują wyposażenie w te urządzenia każdego budynku ogólnego zamieszkania, okazuje się iż praktyka nie jest zgodna z przepisami.

W zestawie informacji uwzględniono również wyposażenie obiektów w urządzenia sanitarne i to zarówno w węzły sanitarne w pokojach jak i urządzenia tzw. ogólnodostępne /dla mieszkańców ośrodka/ w budynkach wczasowych lub w oddzielnych pawilonach.

Jako syntetyczny miernik standardu przyjęto wysokość kategorii urządzeń zakwaterowania przyznawaną obiektom wczasowym przez Komisje kategorizacyjne powołane przez WRZZ-ty.

Przeprowadzona analiza umożliwia ocenę rozkładu bazy wczasowej według poszczególnych cech w wyodrębnionych regionach kraj obrazowych oraz wskazanie różnic pomiędzy poszczególnymi rozkładami.

Badaniem objęto wszystkie obiekty wczasowe w Polsce wykazane w Informatorze o bazie wczasowej w Polsce.

Ponieważ materiały źródłowe do redakcji Informatora zostały zebrane w latach 1978-1979, lata te stanowią zakres czasowy opra-

cowania. Ze względu na fakt zahamowania w ostatnich latach budownictwa wczasowego, aktualny stan ilościowy bazy niewiele zapewne różni się od stanu w latach 1978-1979¹.

Zebrałe informacje liczbowe zamieszczone zostały w tablicach analitycznych. Do opracowania materiału empirycznego wykorzystano przede wszystkim metody analizy struktury oraz weryfikacje hipotez.

Ogólna charakterystyka bazy wczasowej.

Na bazę wypoczynku socjalnego w Polsce składa się 5209 obiektów dysponujących 364913 miejscami noclegowymi, co daje średnią wielkość obiektu - 70 miejsc noclegowych.

Największa część bazy-mierzona zarówno liczbą obiektów /33% ogółu obiektów/ jak i liczbą miejsc noclegowych /47% ogółu miejsc noclegowych/ zlokalizowana została na terenie pięciu województw nadmorskich. Tak więc na obszarze województw zajmujących niecałe 13% powierzchni Polski wypoczywa w sezonie turystycznym prawie co drugi wczasowiec korzystający z bazy wypoczynku socjalnego.

Druga pod względem wielkości część bazy /26% ogółu obiektów oraz 20% ogółu miejsc noclegowych/ usytuowana jest na terenie pięciu województw górskich.

Atrakcyjne pod względem turystycznym województwa pojezierne oraz grupa województw nizinnych są miejscem lokalizacji obiektów dysponujących prawie taką samą liczbą miejsc noclegowych /po 14% ogółu miejsc noclegowych/.

1. Badania własne autora wykazały, że rejestr ośrodków wczasowych w WUS-ach trzech województw nadmorskich wykazał w roku 1985 rozbieżność z Informatorem o bazie wczasowej w Polsce nie przekraczającą 5%, przy czym ośrodki zlokalizowane w badanych województwach stanowią około 15% bazy.

Najmniejszy odsetek obiektów zlokalizowany jest na terenie dziesięciu województw wyżynnych.

Obiekty wczasowe są w zdecydowanej większości eksploatowane sezonowo /71% ogółu obiektów/.

Udział procentowy obiektów czynnych sezonowo i w cyklu całorocznym przedstawia się odmiennie dla poszczególnych grup województw.

Obiekty położone na terenie województw górskich w przeszło 70% znajdują się w eksploatacji całorocznej, natomiast procent obiektów całorocznych dla bazy położonej na terenach pozostałych grup województw waha się od 7% /województwa pojezierne/ do 13% /województwa wyżynne/.

Objęta badaniem baza wczasowa znajduje się w 99% w gestii PWP, zakładów pracy lub związków zawodowych.¹

Baza zakładowa dysponująca zdecydowaną większością ogółu obiektów i ogółu miejsc noclegowych jest również najliczniej reprezentowana w każdej grupie województw /tab. 1 i 2/.

Rozkłady terytorialne bazy będącej w gestii PWP, zakładów pracy i związków zawodowych kształtują się odmiennie.

Prawie trzy czwarte obiektów PWP jest zlokalizowane na terenie województw górskich, ale są to obiekty średnio niewielkie i dysponują więcej jak połową ogółu miejsc noclegowych tej części bazy. Co piąty obiekt będący w gestii PWP znajduje się na terenie województw nadmorskich, przy czym są to obiekty o dużej średniej pojemności - 108 miejsc noclegowych. Na obszarach pozostałych 39 województw PWP zlokalizował niewielką część swojej bazy.

Odmiennie przedstawia się rozkład terytorialny bazy zakładów

1. według stanu w 1978 roku.

pracy. Trzecią część obiektów dysponującą prawie połową miejsc noclegowych zlokalizowano na terenach województw nadmorskich. Co piąty obiekt zakładowy położony jest na terenie województw górskich, ale są to obiekty o znacznie mniejszej pojemności od obiektów zlokalizowanych nad morzem. Nieco więcej obiektów zakładowy pracy zlokalizowały na terenach województw pojeziernych, są to obiekty o bardzo małej średniej pojemności - 47 miejsc noclegowych. Najmniej obiektów /podobnie jak pozostali gestorzy/ zlokalizowały zakłady pracy na terenach województw wyżynnych.

Rozkład terytorialny bazy związków zawodowych niewiele różni się od rozkładu bazy zakładowej.

Terytorialne zróżnicowanie wielkości bazy /mierzonej liczbą obiektów i liczbą miejsc noclegowych/ wynika z walorów turystycznych poszczególnych grup województw oraz polityki gestorów bazy /np. odległość zakładu pracy od obiektu czasowego/. Nasuwa się natomiast pytanie czy nie zachodzą istotne różnice także odnośnie wielkości i standardu obiektów położonych na terenach poszczególnych grup województw.

Szczegółowa analiza wielkości i standardu obiektów w przekroju grup województw poprzedzona zostanie analizą bazy pod względem roku budowy obiektów czasowych co pozwoli na poznanie "wieku" budynków mieszczących ośrodki wypoczynkowe.

Latą budowy obiektów czasowych.

Budynki mieszczące obiekty czasowe w zdecydowanej większości są eksploatowane krócej jak 25 lat, należą więc do budownictwa nowego /tab. 3, 4/. Przed rokiem 1945 wybudowano niecałe 12% obiektów, w większości niedużych bo mieszczących średnio 51 miejsc noclegowych. W okresie powojennym najwięcej obiektów czasowych

powstało w latach 1966-1975.

Dla poszczególnych grup województw rozkłady bazy według lat budowy obiektów są nieco gróźnicowane.

Na terenach województw nadmorskich niewielka część obiektów mieści się w budynkach oddanych do użytku przed rokiem 1945. W zasadzie budownictwo obiektów wczasowych w tej części kraju liczyć należy od 1956 roku. Największy odsetek oddanych do użytku obiektów przypada na lata 1971-1975, w okresie tym powstała czwarta część całej bazy /mierzona zarówno liczbą obiektów jak i liczbą miejsc noclegowych/ zlokalizowanej na terenach województw nadmorskich.

Rozkład według lat budowy obiektów usytuowanych na terenach województw pojeziernych niewiele różni się od rozkładu dla grupy województw nadmorskich. Charakterystycznym jest natomiast fakt, że na pojezierzach w latach 1956-1965 budowano duże obiekty, natomiast w latach 1971 - 1975 oddano do użytku bardzo duży odsetek tej części bazy /prawie co trzeci obiekt/ ale były to obiekty o bardzo małej średniej pojemności - 43 miejsca noclegowe. Tendencja do budowy małych obiektów utrzymała się również w latach 1976-1980.

Rozkład według lat budowy obiektów położonych na terenach województw nizinnych różni się od rozkładów dla pozostałych grup województw większą równomiernością, przy czym podobnie jak na terenach województw pojeziernych w latach 1971-80 budowano ośrodki generalnie o małej pojemności.

Na terenach województw wyżynnych nie ma prawie wogóle obiektów powstałych przed rokiem 1945, natomiast budownictwo powojenne datuje się w zasadzie od roku 1961. Należałoby podkreślić,

że w latach 1976-1980 kiedy znacznie spadła ilość oddanych do użytku obiektów we wszystkich grupach województw, na terenach województw wyżynnych spadek ten był nieznaczny.

Śród obiektów zlokalizowanych na terenach województw górskich, co trzeci wybudowano przed rokiem 1945 /obiekty te mają małą średnią pojemność/. W latach powojennych w górach budowano w kolejnych pięcioletniach mniej więcej taką ilość obiektów jak na terenach województw nizinnych /w liczbach bezwzględnych/, przy czym budowano obiekty o większej średniej pojemności, aniżeli budynki czasowe przedwojenne.

Podsumowując można stwierdzić, że budynki czasowe to przede wszystkim dorobek lat 60-tych i 70-tych, przy czym w latach tych nad morzem i w górach budowano obiekty duże, natomiast na terenach pojezierzy i nizin obiekty o małej pojemności.

Ponieważ obiekty czasowe są znacznie zróżnicowane ze względu na liczbę miejsc noclegowych "przy czym rozbieżności są różne w zależności od grupy województw recepcyjnych /tab. 5 i 6/, dokonano się analizy ^{bazy} pod względem wielkości obiektów.

Wielkość obiektów czasowych.

Rozkład obiektów ze względu na ich wielkość /mierzona liczbą miejsc noclegowych/ jest asymetryczny, przy czym jest to asymetria prawostronna. Największy odsetek obiektów dysponuje liczbą miejsc noclegowych z przedziału 20 - 49, natomiast średnia pojemność dla ogółu obiektów wynosi 70 miejsc noclegowych. Tak wysoka średnia jest wynikiem faktu, że przeszło 11% obiektów dysponuje powyżej 150 miejscami noclegowymi, natomiast obiektów najmniejszych o pojemności nieprzekraczającej 9 miejsc noclegowych jest niewiele bo niecałe 5%.

Dla poszczególnych grup województw rozkłady bazy ze względu na wielkość obiektów różnią się istotnie. Badając za pomocą testu χ^2 niezależność wielkości obiektu od jego położenia na terenach poszczególnych grup województw /w liczbach bezwzględnych/ dochodzi się do wartości $\chi^2 = 717$ co przy 24 stopniach swobody pozwala przy każdym praktycznie stosowanym poziomie istotności odrzucić hipotezę zerową na korzyść alternatywnej, tzn. wielkość obiektu jest istotnie zależna od jego położenia.

Śród obiektów położonych na terenach województw nadmorskich co piąty posiada pojemność powyżej 150 miejsc noclegowych /dysponują one połową miejsc noclegowych tej części bazy/, natomiast dominują obiekty dysponujące liczbą miejsc noclegowych z przedziału 50-99. Najmniejszych obiektów /do 9 miejsc noclegowych/ jest anikoma ilość, również obiektów o pojemności 10-19 miejsc noclegowych eksploatuje się bardzo niewiele. Średnia pojemność obiektów położonych na obszarach województw nadmorskich jest bardzo wysoka i wynosi 99 miejsc noclegowych.

Zespół obiektów położonych na terenach województw pojeziernych charakteryzuje się zupełnie odmienną strukturą ze względu na pojemność. Prawie co trzeci obiekt posiada nie więcej jak 19 miejsc noclegowych, a dominują obiekty o pojemności 20-49 miejsc noclegowych. Grupa obiektów dużych /o pojemności powyżej 150 miejsc noclegowych/ stanowi niewielki odsetek wszystkich obiektów zlokalizowanych na terenach województw pojeziernych. Średnia pojemność obiektów położonych na terenach tej grupy województw jest bardzo niska i wynosi 49 miejsc noclegowych.

Obiekty położone na terenach województw nizinnych charakteryzująca się /ze względu na wielkość/ rozkładem pośrednim pomiędzy omawianymi powyżej zbiorami obiektów. Największych obiektów

o pojemności powyżej 150 miejsc noclegowych jest nieco więcej niż najmniejszych o pojemności nieprzekraczającej 9 miejsc noclegowych. Dominują obiekty dysponujące liczbą miejsc noclegowych z przedziału 20-49. Średnia pojemność obiektu położonego na terenach wojewódstw nizinnych wynosi 64 miejsca noclegowe i jest nieco niższa od średniej pojemności dla całej bazy czasowej.

Obiekty sfinalizowane na terenach wojewódstw wyżynnych są znacznie mniej zróżnicowane pod względem pojemności od poprzednio opawianych grup, przeszło 40% obiektów dysponuje 20-49 miejscami noclegowymi. Średnia wielkość obiektu sfinalizowanego na obszarze wojewódstw wyżynnych wynosi 57 miejsc noclegowych.

Usytuowane na terenach wojewódstw górskich obiekty czasowe charakteryzują się ze względu na wielkość największą jednorodnością. Prawie połowa obiektów posiada 20-49 miejsc noclegowych. Średnia wielkość obiektów jest nie duża i wynosi 55 miejsc noclegowych.

Reasumując można stwierdzić, że na terenach wojewódstw nadmorskich położone są obiekty o największej średniej pojemności. Na obszarach wojewódstw pojeziernych usytuowane są obiekty średnio bardzo małe, znaczny odsetek stanowią obiekty o liczbie miejsc noclegowych nieprzekraczającej 9 /obiekt taki to praktycznie jeden lub dwa domki kempingowe/. Na terenach wyżynnych i górskich dominują obiekty średniej wielkości.

Baza czasowa położona na terenach wojewódstw poszczególnych grup różni się nie tylko wielkością obiektów ale również charakterem budynków mieszczących obiekty czasowe oraz okresem ich eksploatacji.

Charakter obiektów oraz okres ich eksploatacji.

Obiekty czasowe w Polsce w prawie 40% mieszczą się w budynkach trwałych z ogrzewaniem, a pozostały odsetek w budynkach trwałych bez ogrzewania lub w budownictwie lekkim /tab. 7 i 8/. Biorąc pod uwagę sezonowość ruchu turystycznego, a tym samym możliwości wykorzystania obiektów należy uznać za prawidłowy fakt przygotowania części bazy tylko do eksploatacji, w sezonie letnim /poza województwami górskimi/. Z liczb zamieszczonych w tabelach wynika jednak, że znaczna część obiektów mieszcząca się w budynkach trwałych z ogrzewaniem, a więc przygotowana do eksploatacji całorocznej czynna jest tylko w sezonie krótszym jak 180 dni. W skali całego kraju obiekty takie stanowią przeszło 13% ogółu bazy.

Udział procentowy obiektów trwałych i lekkich oraz całorocznych i eksploatowanych sezonowo przedstawia się odmiennie od bazy sfinalizowanej na terenach poszczególnych grup województw.

Obiekty sfinalizowane w województwach nadmorskich w przeszło 30% /dysponują one 40% ogółu miejsc noclegowych tej części bazy/ mieszczą się w budynkach trwałych z ogrzewaniem. Jednak z liczby obiektów mających warunki do eksploatacji całorocznej 60% funkcjonuje w sezonie krótszym jak pół roku.

Śród obiektów położonych na terenach województw pojeziernych i nizinnych tylko po około 20% obiektów mieści się w budynkach trwałych z ogrzewaniem, przy czym na terenach województw pojeziernych wykorzystany jest w eksploatacji całorocznej tylko co trzeci tego rodzaju obiekt, natomiast na terenach województw nizinnych przeszło połowa obiektów trwałych z ogrzewaniem wykorzystana jest w cyklu całorocznym.

Na terenach województw wyżynnych prawie 30% obiektów wczasowych tej części bazy slobalizowano w budynkach trwałych z ogrzewaniem, ale są one w większości wykorzystane sezonowo.

Województwa górskie to teren lokalizacji obiektów mieszczących się przede wszystkim w budynkach trwałych z ogrzewaniem. Pomimo jednak walorów turystycznych tego terenu 7% tej części bazy to obiekty mieszczące się w budynkach trwałych z ogrzewaniem ale będące w eksploatacji sezonowej.

Na terenach województw nadmorskich, pojeziernych, nizinnych i wyżynnych dominują obiekty czynne 63-92 dni w roku. W grupie województw pojeziernych obiekty o takim okresie eksploatacji stanowią 54% tej części bazy /mierzonej liczbą obiektów/.

Porównując tabele dla liczby obiektów i liczby miejsc noclegowych można stwierdzić, że obiekty mieszczące się w budynkach trwałych są przeciętnie większe od obiektów slobalizowanych w budynkach lekkich.

Porównanie okresu eksploatacji bazy mierzonej liczbą obiektów i liczbą miejsc noclegowych prowadzi do wniosku, że im obiekt jest średnio mniejszy tym okres jego eksploatacji jest przeciętnie krótszy.

Ogólnie można stwierdzić, że baza wczasowa / z wyjątkiem obiektów slobalizowanych na terenach województw górskich/ składa się w większości z obiektów mieszczących się w budynkach lekkich, przy czym na terenach wszystkich grup województw znajduje się znaczący odsetek obiektów w budynkach trwałych z ogrzewaniem a eksploatowanych sezonowo. Odsetek ten jest najwyższy dla grupy województw nadmorskich i wyżynnych a najniższy dla grupy województw górskich i nizinnych.

Na standard urządzeń zakwaterowania w znacznej mierze wpływa wyposażenie obiektów wczasowych w instalacje wodno-kanalizacyj-

ne i urządzenia sanitarne.

Wypożaśenie obiektów wczasowych w instalacje wodno-kanalizacyjne

Obiekt wczasowy może posiadać instalacje wodno-kanalizacyjne w budynku będącym miejscem zakwaterowania wczasowiczów lub w odrębnym pawilonie znajdującym się na terenie ośrodka wczasowego.

Obiekty zlokalizowane w budynkach wyposażonych w instalacje wodno-kanalizacyjne stanowią prawie 60% całej bazy wczasowej, a 30% obiektów posiada oddzielne pawilony sanitarne /tab. 9 i 10/. Oznacza to, że więcej jak 10% obiektów pozbawionych jest tych instalacji w obydwu formach.

W każdej grupie województw zlokalizowane są obiekty nie posiadające tych instalacji. Najmniejszy odsetek takich obiektów posiada część bazy zlokalizowanej na terenach województw górskich i nadmorskich. Natomiast największy odsetek obiektów nie posiadających instalacji wodno-kanalizacyjnych znajduje się wśród obiektów usytuowanych na terenach województw pojeziernych /co najmniej 27% obiektów/ oraz województw wyżynnych i nizinnych /odpowiednio 18% i 15%.

Obiektów wyposażonych w bieżącą ciepłą wodę jest jeszcze mniej aniżeli budynków wczasowych z instalacją wodno-kanalizacyjną. W najlepszej sytuacji znajdują się wczasowicze korzystający z obiektów położonych na terenach województw górskich, natomiast na terenach województw pojeziernych i nizinnych tylko mieszkańcy średnio co trzeciego obiektu mogą korzystać z bieżącej ciepłej wody.

^a
Przedstawiony stan wyposażenia urządzeń zakwaterowania w instalacje wodno-kanalizacyjne wskazuje na szczególne saniedbanie warunków sanitarnych w obiektach położonych na terenach grup woje-

wództw: pojeziernych, wyżynnych i nizinnych /szczególnie tych o najmniejszej pojemności/.

Wyposażenie obiektów w urządzenia sanitarne.

Z urządzeń sanitarnych przeznaczonych dla wczasowiczów uwzględniono: umywalkę z bieżącą ciepłą wodą w pokoju, wannę lub natrysk w pomieszczeniu należącym do pokoju, WC w pomieszczeniu należącym do pokoju oraz dostępne dla ogółu mieszkańców obiektu urządzenia sanitarne w postaci wanny lub natrysku i WC z umywalkami /tab. 11, 12, 13 i 14/.

Obiekty wyposażone w umywalkę z bieżącą ciepłą wodą w każdym pokoju stanowią nawet nie połowę bazy.

Najlepiej wyposażone pod tym względem są obiekty położone na terenach województw górskich, a najgorzej na terenach województw pojeziernych i nizinnych.

Wanny lub natryski w co najmniej połowie pokoi posiada prawie 10% obiektów bazy wczasowej, a WC z umywalkami niecałe 13% ogółu obiektów. Różnice pomiędzy poszczególnymi grupami województw ze względu na odsetek położonych na ich terenie obiektów wyposażonych w pokoje z węzłami sanitarnymi są bardzo niewielkie.

Z porównania tablic dla liczb obiektów i liczb miejsc noclegowych wynika, że pokoje z węzłami sanitarnymi znajdują się w obiektach o pojemności większej od średniej pojemności obiektów dla poszczególnych grup województw.

Urządzenia sanitarne ogólnie zostały podzielone na grupy wg liczby wczasowiczów przypadających na jedno urządzenie.¹

1. Przedziały, które podane w tabelach są zgodne ze schematem klasyfikacyjnym w arkuszach kategoriacyjnych.

Dwie piąte obiektów całej bazy wczasowej zapewnia wczasowiczom wanny lub natryski w takiej ilości, że jedno urządzenie przypada na 20 lub mniej wczasowiczów. Co czwarty obiekt dysponuje tymi urządzeniami sanitarnymi w tak małych ilościach, że więcej jak 20 wczasowiczów przypada na jedno urządzenie. Natomiast jedna trzecia obiektów nie zapewnia wczasowiczom tego podstawowego urządzenia sanitarnego.

Obiekty położone na terenach poszczególnych grup województw charakteryzują się różnym /pod względem ilości/ wyposażeniem w wanny lub natryski.

Najlepiej pod tym względem przedstawia się sytuacja na terenach województw górskich, gdyż tylko niecałe 18% obiektów nie dysponuje wogóle wannami lub natryskami, a przeszło połowa obiektów jest wyposażona w taką ich ilość, że jedno urządzenie przypada na 20 lub mniej osób.

Na drugim miejscu pod względem wyposażenia obiektów w wanny lub natryski znajduje się część bazy położonej na terenach województw nadmorskich. Niecałe 30% obiektów tej części bazy pozbawionych jest wogóle tych urządzeń a pod względem ilości urządzeń sanitarnych w obiekcie stwierdza się, że nasycenie jest znacznie mniejsze jak w obiektach położonych w województwach górskich.

Śród położonych na terenach województw pojeziernych i nizinnych obiektów prawie połowa nie posiada na swoim terenie ani jednej wanny lub natrysku do użytku wczasowiczów. Porównanie liczby obiektów wyposażonych w to urządzenie sanitarne z liczbą miejsc noclegowych w tych obiektach prowadzi do wniosku, że brak podstawowych urządzeń sanitarnych dotyczy przede wszystkim obiektów małych, co jest zgodne z uprzednio wskazanym brakiem instalacji wodno-kanalizacyjnej również w obiektach najmniejszych.

Wyposażenie obiektów w urządzenia "WC z umywalką" przedstawia się względnie lepiej. Prawie trzy czwarte wszystkich obiektów posiada to urządzenie przynajmniej w ilości takiej, że na jedno urządzenie przypada nie więcej jak 15 wczasowiczów. Jednak więcej jak co czwarty obiekt posiada tych urządzeń jeszcze mniej jak jedno na 15 osób lub może wogóle nie jest wyposażony w WC z umywalką.

Baza sfinalizowana na terenach województw górskich jest najlepiej wyposażona w WC z umywalkami. Natomiast najgorszej - obiekty sfinalizowane na terenach województw nizinnych; prawie dwie piąte obiektów posiada jedno WC z umywalką na więcej jak 15 wczasowiczów lub wogóle nie posiada takiego urządzenia.

Niewiele lepiej przedstawia się sytuacja na terenach województw pojeziernych.

Braki w wyposażeniu obiektów w WC z umywalkami dotyczą przede wszystkim obiektów najmniejszych w każdej grupie województw /porównanie tab. 13 i 14/.

Ogólnie można stwierdzić, że wyposażenie obiektów wczasowych w instalacje wodno-kanalizacyjne oraz urządzenia sanitarne jest niewystarczające, przy czym najgorszej przedstawia się pod tym względem część bazy sfinalizowana na terenach województw pojeziernych i nizinnych.

Brak wyposażenia znacznej części obiektów wczasowych w instalacje wodno-kanalizacyjne oraz urządzenia sanitarne świadczy o niskim poziomie warunków sanitarnych, a tym samym o nie wysokim standardzie usług świadczonych mieszkańcom tych obiektów. Fakt ten jest tym bardziej znamieny, że braki te dotyczą /jak wykazała analiza lat budowy obiektów/ obiektów które w większości są eksploatowane nie dłużej jak 25 lat, a więc należą do budownictwa /w naszych warunkach/ nowego.

Wyposażenie obiektów w urządzenia wodno-kanalizacyjne oraz sanitarne wpływa w zasadniczy sposób na standard urządzeń zakwaterowania, ale nie jest to jedyny miernik stanu obiektu.

Za syntetyczny miernik standardu urządzeń zakwaterowania przyjęto kategorie nadane obiektom przez Wojewódzkie Komisje Kategorizacyjne.

Obiekty wczasowe według kategorii urządzeń zakwaterowania

Kategorie urządzeń zakwaterowania zostały nadane obiektom na podstawie ilości ^{punktów} uzyskanych za wyposażenie części hotelowej. Maksymalnie obiekt mógł uzyskać 851 punktów, z tego za recepcję - 42 punkty, instalacje & urządzenia /ogrzewcze/ - 190 punktów, powierzchnię pokoi - 30 punktów, pokoje 2-osobowe - 70 punktów, urządzenia sanitarne - 300 punktów, wyposażenie pokoi - 96 punktów, wyposażenie ruchome pokoi - 43 punkty, część gastronomiczną - 80 punktów. Podane liczby punktów są maksymalną liczbą za wszystkie elementy wyposażenia wymienione w arkuszu kategorizacyjnym, przy czym obiekt mógł z każdego typu urządzeń otrzymać częściową liczbę punktów. Urządzenia zakwaterowania otrzymały:

I	kategorię	za	liczbą	punktów	z	przedziału	760-850,
II	"	"	"	"	"	"	450-759,
III	"	"	"	"	"	"	150-449,

jeżeli liczba punktów była niższa od 150 obiektowi nie nadawano wogóle kategorii.

Śród obiektów całej bazy wczasowej tylko 2% uzyskało najwyższą kategorię, są to obiekty duże o średniej pojemności 155 miejsc noclegowych. Do kategorii II zakwalifikowano prawie trzecią część obiektów a obiekty III kategorii stanowią przeszło połowę całej bazy. Pozostałe przeszło 15% ogółu obiektów nie

uzyskało minimalnej liczby punktów niezbędnej do nadania kategorii, są to obiekty wprowadzisz niewielkie, ale wypoczywa w nich co dziesiąty wczasowiec.

Struktura bazy zlokalizowanej na terenach poszczególnych grup województw ze względu na kategorię urządzeń zakwaterowania nie przedstawia się jednakowo. Poddano weryfikacji testem χ^2 hipotezę o niezależności wysokości kategorii urządzeń zakwaterowania od położenia obiektu i otrzymano wysoką wartość $\chi^2 = 345$. Przy każdym praktycznie stosowanym poziomie istotności należy odrzucić hipotezę zerową, a więc różnice pomiędzy rozkładami obiektów zlokalizowanych na terenach poszczególnych grup województw według kategorii urządzeń zakwaterowania są statystycznie istotne.

Rozkład bazy zlokalizowanej na terenach województw nadmorskich ze względu na wysokość kategorii urządzeń zakwaterowania niewiele różni się od rozkładu dla całego kraju.

Obiekty zlokalizowane na terenach województw pojeziernych i nizinnych charakteryzują się najniższym standardem urządzeń zakwaterowania. Znacznie większy odsetek aniżeli dla innych grup województw stanowią obiekty, które ze względu na swoje wyposażenie nie otrzymały wogóle kategorii, również większy jak w innych grupach województw jest udział procentowy obiektów III kategorii, natomiast znacznie niższy odsetek obiektów II kategorii. Te dwie grupy województw różnią się pomiędzy sobą jedynie liczbą położonych na ich terenie obiektów I kategorii, jest ona stosunkowo znacznie wyższa dla bazy zlokalizowanej na terenach województw nizinnych. Jak wynika z zasad przyznawania kategorii na tak niską ocenę standardu wpływa nie tylko fakt braku wyposażenia budynku w urządzenia ogrzewcze /są to w większości obiekty sezonowe/, ale przede wszystkim brak urządzeń wodno-kanalizacyjnych, nie-

wystarczająca ilość instalacji sanitarnych oraz niedostateczne wyposażenie pokoi.

Znacznie korzystniej przedstawia się standard obiektów usytuowanych na terenach województw wyżynnych. Większy jak w poprzednio omawianych częściach bazy jest udział procentowy obiektów II kategorii, natomiast znacznie niższy odsetek obiektów które wogóle nie uzyskały kategorii.

Obiekty położone na terenach województw górskich charakteryzują się zdecydowanie najwyższym standardem, prawie połowa obiektów uzyskała II kategorię urządzeń zakwaterowania, natomiast niewielki odsetek obiektów nie uzyskał minimalnej liczby punktów potrzebnej do przyznania kategorii.

Dla zespołów obiektów położonych na terenach każdej grupy województw można zauważyć prawidłowość przejawiającą się związkiem pomiędzy wysokością uzyskanej kategorii a średnią wielkością obiektów. Obiekty najwyższej kategorii posiadają największą średnią pojemność, a czym niższa kategoria tym średnia pojemność mniejsza. Dla obiektów położonych na terenach województw nadmorskich średnia pojemność obiektów od najwyższej do najniższej kategorii wynosi odpowiednio 191, 133, 89, 64 miejsc noclegowych dla bazy położonej na terenach województw pojeziernych odpowiednio 121, 66, 48, 31 miejsc noclegowych, obiekty zlokalizowane na terenach województw nizinnych mają odpowiednio średnio 103, 78, 69, 35 miejsc noclegowych, na terenie województw wyżynnych odpowiednio przeciętnie 116, 72, 52, 37 miejsc noclegowych i na obszarach województw górskich średnio 136, 67, 41 i 38 miejsc noclegowych. Prawidłowość ta jest zgodna z wynikami przeprowadzonej analizy wyposażenia obiektów w urządzenia wodno-kanalizacyjne i instalacje sanitarne, z analizy tej również wynikało, że najgorzej wyposażone są w te urządzenia obiekty o najmniejszej liczbie miejsc noclegowych.

W n i o s k i

1. Baza wczasowa koncentruje się przede wszystkim na terenach województw nadmorskich i górskich. Zaledwie co trzecie miejsce wczasowe zlokalizowane jest na terenach województw pojeziernych, nizinnych lub wyżynnych.
2. Obiekty wczasowe zlokalizowane na terenach wszystkich omawianych grup województw w zdecydowanej większości mieszczą się w budynkach oddanych do użytku po 1960 roku.
3. Obiekty położone na terenach poszczególnych grup województw w istotny sposób różnią się wielkością, województwa nadmorskie to teren lokalizacji obiektów średnio największych, a województwa pojeziernie - obiektów średnio najmniejszych.
4. Ponad połowa wszystkich obiektów wczasowych zlokalizowana jest w budynkach lekkich, największy odsetek takich obiektów posiada baza położona na obszarach województw pojeziernych i nizinnych.
5. Eksploatowane sezonowo obiekty stanowią większość bazy położonej na terenach wszystkich województw z wyjątkiem górskich, największy odsetek obiektów eksploatowanych sezonowo posiada część bazy zlokalizowana na terenach województw pojeziernych.
6. Na obszarze każdej grupy województw zlokalizowane są obiekty przygotowane do eksploatacji całorocznej /budynki trwałe z ogrzewaniem/ a wykorzystywane jedynie sezonowo. Najwięcej takich obiektów położonych jest na terenach województw nadmorskich /w liczbach bezwzględnych i w procentach ogółu tej części bazy/.
7. Instalacji wodno-kanalizacyjnych w budynku lub odrębnym pawilonie nie posiada co najmniej 10% ogółu obiektów, natomiast na terenach województw pojeziernych brak ten dotyczy prawie

30% obiektów.

8. Duża część obiektów /szczególnie małych/ jest słabo wyposażona w urządzenia sanitarne. Najgorzej wyposażone w te urządzenia są obiekty położone na terenach województw pojezier-
nych i nizinnych.
9. Baza wczasowa zlokalizowana na terenach omawianych grup województw różni się udziałem procentowym obiektów poszczególnych kategorii, ogólnie biorąc najwyższy jest standard /mierzony wysokością kategorii/ obiektów położonych na terenach województw górskich, a najniższy na terenach województw pojeziernych. W każdej grupie województw zachodzi związek pomiędzy wysokością kategorii a przeciętną pojemnością obiektu, im wyższy standard tym przeciętnie większy obiekt.

P i ś m i e n n i c t w o

1. Kilczyński W., Miller A. - Przepisy prawne w budownictwie,
Warszawa 1964.
2. Obrasa R., - Wczasy pracownicze, Instytut Wydawniczy CRZZ,
Warszawa 1979.
3. Ośrodki turystyczno-wypoczynkowe, wytyczne projektowania -
wzorcowe programy i układy funkcjonalne w zakresie
zagospodarowania i wyposażenia.
Centralny Ośrodek Badawczo-Projektowy Budownictwa
Ogólnego, GKKFiT, Warszawa 1972.
4. Wytyczne dla wyposażenia zakładów noclegowych "Domy wczasowe"
Ośrodek Studiów Zakładów Noclegowych GKKFiT, Poznań

Tablica 1. Obiekty wczasowe według rodzaju gestora oraz położenia obiektów.

Grupy województw	Ogółem liczba obiektów w l.b.		R o d z a j g e s t o r a				Brak informacji
			FWP	zakłady pracy	związki zawodowe	Inne	
			w o d s e t k a c h				
Polska	5209	100,00	9,85	86,63	2,38	1,02	0,12
I - województwa nadmorskie	1727	100,00	5,91	90,21	2,95	0,58	0,35
II - województwa pojezierne	1030	100,00	1,07	95,83	1,26	1,84	0,00
III - województwa nizinne	825	100,00	2,42	93,83	2,30	1,45	0,00
IV - województwa wyżynne	295	100,00	0,68	93,22	5,08	1,02	0,00
V - województwa górskie	1332	100,00	28,38	68,99	1,95	0,68	0,00

Zródło: obliczenia własne

Tablica 2. Miejsca noclegowe w obiektach czasowych według rodzaju gestora oraz położenia obiektów.

Grupy województw	Ogółem liczba obiektów		Rodzaj gestora				Brak informacji
			FWP	zakłady pracy	związki zawodowe	Inne	
w l.b.		w odsetkach					
Polska	364913	100,00	9,03	85,85	4,17	0,85	0,10
I - województwa nadmorskie	171680	100,00	6,40	88,74	4,28	0,36	0,22
II - województwa pojezierne	50707	100,00	1,81	92,37	3,87	1,95	0,00
III - województwa nizinne	52676	100,00	3,80	90,28	4,01	1,91	0,00
IV - województwa wyżynne	16765	100,00	0,99	92,27	6,08	0,66	0,00
V - województwa górskie	73085	100,00	25,83	69,90	3,77	0,50	0,00

Źródło: obliczenia własne

Tablica 3. Obiekty wczasowe według roku budowy ~~z podziałem na~~ oraz położenia, /w odsetkach/

Grupy województw	Ogółem liczba obiektów	Rok budowy obiektu								Brak informacji
		do 1945	1946-1950	1951-1955	1956-1960	1961-1965	1966-1969	1970-1975	1976-1980	
Polska	100,00	11,81	0,86	1,23	6,12	14,07	19,87	23,87	13,44	8,73
I - województwa nadmorskie	100,00	7,33	1,16	1,51	8,57	15,17	20,32	26,58	13,95	5,39
II - województwa pojezierne	100,00	0,68	0,68	1,26	6,60	16,80	25,44	30,67	11,17	6,80
III - województwa nizinne	100,00	2,79	0,48	0,48	5,45	16,97	23,39	23,65	16,97	9,82
IV - województwa wyżynne	100,00	2,37	0,34	1,36	2,37	11,53	24,41	26,77	20,68	10,17
V - województwa górskie	100,00	33,92	0,98	1,28	3,83	9,31	11,79	14,56	10,74	13,59

Źródło: obliczenia własne

Tablica 4. Miejsca noclegowe w obiektach czasowych według roku budowy obiektów oraz ich położenia /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem liczba miejsc nocl.	Rok budowy obiektu								Brak informacji
		do 1945	1946-1950	1951-1955	1956-1960	1961-1965	1966-1969	1970-1975	1976-1980	
Polska	100,00	8,57	1,45	1,81	8,68	15,31	20,20	23,17	13,83	6,98
I - województwa nadmorskie	100,00	5,05	2,07	2,03	10,61	15,09	18,84	25,83	14,96	5,52
II - województwa pojezierne	100,00	0,84	1,12	1,68	10,42	20,41	25,88	26,60	9,22	3,83
III - województwa nizinne	100,00	2,78	0,68	0,48	8,51	19,26	24,15	19,33	15,58	9,23
IV - województwa wyżynne	100,00	1,57	0,11	4,75	2,38	13,23	24,79	25,75	21,40	6,02
V - województwa górskie	100,00	27,96	1,08	1,66	4,49	9,92	15,55	16,76	11,38	11,20

Źródło: obliczenia własne

Tablica 5. Obiekty wczasowe według wielkości oraz położenia /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych w obiekcie						
		do 9	10-19	20-49	50-99	100-149	150-199	200 i więcej
Polska	100,00	4,86	10,87	36,74	25,17	10,94	5,20	6,22
I - województwa nadmorskie	100,00	0,98	5,79	27,21	29,54	14,82	8,86	12,80
II - województwa pojezierne	100,00	13,30	16,12	37,76	19,42	7,96	2,62	2,82
III - województwa nizinne	100,00	6,30	12,85	35,28	24,73	12,97	4,48	3,39
IV - województwa wyżynne	100,00	3,39	12,20	41,36	27,12	10,51	3,05	2,37
V - województwa górskie	100,00	2,78	11,86	48,20	23,79	7,06	3,38	2,93

Źródło: obliczenia własne

Tablica 6. Miejsca noclegowe w obiektach wczasowych według wielkości oraz położenia obiektów /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem liczba miejsc nocleg.	Liczba miejsc noclegowych w obiekcie						
		do 9	10-19	20-49	50-99	100-149	150-199	200 i więcej
Polska	100,00	0,42	2,28	17,00	25,02	18,49	12,39	24,40
I - województwa nadmorskie	100,00	0,07	0,86	9,06	20,91	17,74	14,97	36,39
II - województwa pojezierne	100,00	1,54	4,67	24,83	26,86	19,33	8,84	13,93
III - województwa nizinne	100,00	0,60	2,96	17,69	27,33	24,05	11,75	15,62
IV - województwa wyżynne	100,00	0,36	3,05	24,61	31,91	21,53	9,06	9,48
V - województwa górskie	100,00	0,35	3,28	27,98	30,10	14,95	10,05	13,29

Źródło: obliczenia własne

Tablica 7. Obiekty czasowe według charakteru budownictwa i okresu eksploatacji oraz ich położenia /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem liczba obiektów	C h a r a k t e r o b i e k t u												Brak informacji
		budynki trwałe z ogrzewaniem			budynki trwałe bez ogrzewania			budynki lekkie z ogrzewaniem			budynki lekkie bez ogrzewania			
		n	c	s	n	c	s	n	c	s	n	c	s	
Polska	100,00	0,00	25,46	13,36	0,02	0,12	4,09	0,02	0,44	5,84	0,00	0,29	47,94	2,42
I - województwa nadmorskie	100,00	0,00	12,45	19,86	0,06	0,23	8,22	0,06	0,17	5,67	0,00	0,12	52,58	0,58
II- województwa pojezierne	100,00	0,00	6,31	13,11	0,00	0,00	3,20	0,00	0,10	7,28	0,00	0,29	67,77	1,94
III- województwa nizinne	100,00	0,00	10,79	8,85	0,00	0,24	3,39	0,00	0,36	4,12	0,00	0,36	68,74	3,15
IV - województwa wyżynne	100,00	0,00	11,86	16,95	0,00	0,00	0,68	0,00	1,02	6,78	0,00	0,34	62,37	0,00
V - województwa górskie	100,00	0,00	69,22	7,13	0,00	0,00	0,60	0,00	0,93	5,78	0,00	0,45	10,58	5,26

Źródło: obliczenia własne

Uwagi:

- n - obiekty nieczynne
- c - obiekty całoroczne
- s - obiekty sezonowe

Tablica 8. Miejsca noclegowe w obiektach wczasowych według charakteru budownictwa i okresu eksploatacji obiektów oraz ich położenia /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem liczba miejsc nocleg.	C h a r a k t e r o b i e k t u												Brak informacji
		budynki trwałe z ogrzewaniem			budynki trwałe bez ogrzewania			budynki lekkie z ogrzewaniem			budynki lekkie bez ogrzewania			
		n	e	s	n	e	s	n	e	s	n	e	s	
Polska	100,00	0,00	27,92	15,50	0,02	0,14	5,09	0,01	0,41	5,61	0,00	0,40	43,15	1,75
I - województwa nadmorskie	100,00	0,00	18,56	21,32	0,05	0,20	8,96	0,02	0,25	5,14	0,00	0,31	44,80	0,39
II- województwa pojezierne	100,00	0,00	12,36	14,83	0,00	0,00	2,08	0,00	0,06	9,19	0,00	0,41	60,05	1,02
III- województwa nizinne	100,00	0,00	15,19	8,11	0,00	0,35	3,18	0,00	0,71	4,64	0,00	0,57	65,18	2,07
IV - województwa wyżynne	100,00	0,00	14,58	19,97	0,00	0,00	0,54	0,00	0,94	7,33	0,00	0,36	56,28	0,00
V - województwa górskie	100,00	0,00	72,96	6,60	0,00	0,00	0,52	0,00	0,71	4,53	0,00	0,49	8,55	5,64

Zródło: obliczenia własne

Uwagi:

- n - obiekty nieczynne
- c - obiekty całoroczne
- s - obiekty sezonowe

Tablica 9. Odsetek obiektów czasowych wyposażonych w instalacje wodno-kanalizacyjne
/ w odniesieniu do ogółu obiektów grup województw/.

Grupy województw	Instalacje wodno-kanalizacyjne		
	Instalacja wodno - kanaliz.w budynku	Instalacja wodno - kanaliz.w odrębnych pawilonach	Bieżąca ciepła woda
Polska	59,40	30,08	54,19
I - województwa nadmorskie	59,06	37,93	53,10
II - województwa pojezierne	41,17	31,55	34,85
III - województwa nizinne	42,67	41,82	35,52
IV - województwa wyżynne	53,90	28,47	47,80
V - województwa górskie	85,51	11,86	83,56

Źródło: obliczenia własne

Tablica 10. Odsetek miejsc noclegowych w obiektach wczasowych wyposażonych w instalacje wodno-kanalizacyjne /w odniesieniu do ogółu miejsc noclegowych w grupach województw/.

Grupy województw	Instalacje wodno-kanalizacyjne		
	Instalacja wodno-kanaliz. w budynku	Instalacja wodno-kanaliz. w odrębnych pawilonach	Bieżąca ciepła woda
Polska	65,49	35,86	60,43
I - województwa nadmorskie	66,61	39,18	61,08
II - województwa południowe	50,44	42,54	44,22
III - województwa nizinne	47,22	50,97	38,88
IV - województwa wyżynne	59,96	32,56	54,92
V - województwa górskie	87,72	13,30	86,94

Źródło: obliczenia własne

Tablica 11. Odsetek obiektów wczasowych wyposażonych w urządzenia sanitarne /w odniesieniu do ogółu obiektów grup województw/.

Grupy województw	Urządzenia sanitarne w pokojach						
	umywalka z bieżącą ciepłą wodą			wanna lub natrysk		WC	
	w 100% pokoi	w więcej niż 50% pokoi	w mniej niż 50% pokoi	w więcej niż 50% pokoi	w 15-50% pokoi	w 50% lub więcej pokoi	w 15-49% pokoi
Polska	42,48	3,17	3,24	9,48	3,21	12,71	3,26
I - województwa nadmorskie	39,09	3,76	3,53	11,18	3,30	13,55	2,84
II - województwa pojezierne	29,90	3,30	3,30	8,35	3,40	14,56	3,59
III - województwa nizinne	29,21	2,79	2,91	8,48	1,33	12,73	1,94
IV - województwa wyżynne	36,61	1,02	3,73	9,83	3,73	13,56	3,73
V - województwa górskie	66,14	3,00	2,93	8,71	3,98	9,98	4,28

Źródło: obliczenia własne

Tablica 12. Odszetek miejsc noclegowych w obiektach czasowych wyposażonych w urządzenia sanitarne /w odniesieniu do ogółu miejsc noclegowych w grupach województw/.

Grupy województw	Urządzenia sanitarne w pokojach						
	umywalka z bieżącą ciepłą wodą			wanna lub natrysk		W C	
	w 100% pokoi	w więcej niż 50% pokoi	w mniej niż 50% pokoi	w więcej niż 50% pokoi	w 15-50% pokoi	w 50% lub więcej pokoi	w 15-49% pokoi
		lub 50%					
Polska	48,36	4,24	4,22	15,29	4,51	17,90	4,57
I - województwa nadmorskie	47,66	4,64	4,16	17,79	4,19	20,09	3,39
II - województwa pojezierne	36,17	5,16	5,80	9,55	6,12	15,68	7,10
III - województwa nizinne	30,80	4,54	5,15	9,92	1,96	14,10	3,55
IV - województwa wyżynne	43,47	0,89	3,13	16,40	4,55	18,72	4,90
V - województwa górskie	72,22	3,22	2,85	16,22	5,96	16,82	6,26

Źródło: obliczenia własne

Tablica 13. Odszetek obiektów czasowych wyposażonych w urządzenia sanitarne
/w odniesieniu do ogółu obiektów grup województw/.

Grupy województw	Urządzenia sanitarne ogólne					
	wanna lub	natrysk	WC z umywalkami			
	1 urządze- nie na mn- iej niż 10 m.nocleg.	1 urządze- nie na 11-20 miejsc nocleg.	1 urządze- nie na więcej niż 20 m.nocleg.	1 urządze- nie na 5 miejsc nocleg.	1 urządze- nie na 6-10 miejsc nocleg.	1 urządze- nie na 11- 15 miejsc nocleg.
Polska	17,60	23,88	25,65	14,38	28,16	30,89
I - województwa nadmorskie	17,37	27,56	27,33	16,91	28,26	30,46
II - województwa pojezierne	9,22	15,05	26,89	9,42	16,50	38,25
III - województwa nizinne	12,85	18,55	23,39	11,15	22,79	25,82
IV - województwa wyżynne	15,93	20,68	21,69	18,31	24,07	29,83
V - województwa górskie	27,70	29,95	24,77	16,07	41,29	29,13

Źródło: obliczenia własne

Tablica 14. Odsetek miejsc noclegowych w obiektach wyposażonych w urządzenia sanitarne / w odniesieniu do ogólnej liczby miejsc wczasowych w grupach województw/.

Grupy województw	Urządzenia sanitarne ogólne					
	wanna lub natrysk			WC z umywalkami		
	1 urządz. na mniej niż 10 m.nocleg.	1 urządz. na 11-20 miejsc nocleg.	1 urządz. na więcej niż 20 m.nocleg.	1 urządz. na 5 miejsc nocleg.	1 urządz. na 6-10 miejsc nocleg.	1 urządz. na 11-15 miejsc nocleg.
Polska	18,96	24,85	29,63	16,57	28,20	31,96
I - województwa nadmorskie	19,17	25,70	30,74	19,05	26,73	31,70
II - województwa pojezierne	11,45	22,28	31,32	11,62	21,64	36,50
III - województwa nizinne	12,13	23,35	30,37	12,00	25,71	32,59
IV - województwa wyżynne	14,41	22,86	26,42	15,50	26,47	33,57
V - województwa górskie	29,67	26,15	26,08	17,69	38,37	28,58

Źródło: obliczenia własne

Tablica 15. Obiekty czasowe według kategorii urządzeń zakwaterowania oraz
położenia obiektów /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem	Kategoria części hotelowej				Brak infor- macji
		I	II	III	poza kate- gorią	
Polska	100,00	2,03	29,51	52,91	15,30	0,25
I - województwa nadmorskie	100,00	2,95	26,98	53,50	16,16	0,41
II - województwa pojezierne	100,00	0,78	20,29	57,86	21,07	0,00
III - województwa nizinne	100,00	2,06	19,39	56,25	22,18	0,12
IV - województwa wyżynne	100,00	1,02	30,85	54,23	12,88	1,02
V - województwa górskie	100,00	2,03	45,87	45,94	6,01	0,15

Źródło: obliczenia własne

Tablica 16. Miejsca noclegowe w obiektach wczasowych według kategorii urządzeń zakwaterowania oraz położenia obiektów /w odsetkach/.

Grupy województw	Ogółem	Kategoria części hotelowej				Brak informacji
		I	II	III	poza kategorią	
Polska	100,00	4,51	37,28	48,29	9,77	0,15
I - województwa nadmorskie	100,00	5,67	36,01	47,75	10,43	0,14
II - województwa pojezierne	100,00	1,91	28,09	56,53	13,47	0,00
III - województwa nizinne	100,00	3,31	23,67	60,79	12,21	0,02
IV - województwa wyżynne	100,00	2,08	39,25	49,34	8,42	0,91
V - województwa górskie	100,00	5,01	55,97	34,67	4,18	0,17

Źródło: obliczenia własne

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
im. E. Piaseckiego
w Poznaniu

Centralny Program Badań Podstawowych 08.06.

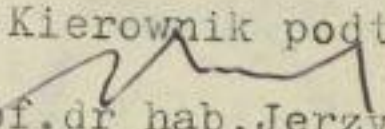
Podtemat I - 3.4. „Czynniki warunkujące rozmieszczenie
i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce”

Zadanie 1. Analiza stanu bazy wczasowej
/w przekroju grup województw/

Podzadanie 1.2. Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia
programowe /w przekroju grup województw/

Autor opracowania: mgr Marek Mocek

Kierownik grupy tematycznej I
doc.dr hab. Stanisław Liszewski

Kierownik podtematu

prof.dr hab. Jerzy Bogucki

P O Z N A Ń 1986

Marek Mocek

Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia programowe
/ w przekroju grup województw /

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	2
2. Charakterystyka ogólna bazy wczasowej.....	10
3. Atrakcyjność rekreacyjna terenu ośrodków wczasowych.....	14
4. Wybrane urządzenia sportowo-rekreacyjne bazy wczasowej na wolnym powietrzu.....	19
4.1. Wybrane urządzenia sportowe.....	20
4.2. Dostęp do kąpieliska /wyciągu narciarskiego/.....	22
5. Dostęp do wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego.....	24
6. Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia rekreacyjne wewnętrznych budynków.....	25
6.1. Wyposażenie w sale rekreacyjne.....	26
6.2. Wyposażenie w saunę.....	28
6.3. Wyposażenie w kawiarnię.....	29
7. Dostęp do dziecięcych urządzeń rekreacyjnych w bazie wczasowej.....	30
8. Wybrane elementy organizacji działalności programowej.....	32
8.1. Informacja turystyczna.....	33
8.2. Zorganizowana działalność turystyczna i kulturalno- - rozrywkowa.....	34
9. Baza wczasowa według kategorii urządzeń programowych.....	36
10. Wnioski.....	40
11. Piśmiennictwo.....	44
12. Spis tablic.....	47
13. Tablice analityczne.....	1-28

Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia programowe
/ w przekroju grup województw /

1. Wprowadzenie

Wypoczynek urlopowy w naszym kraju najczęściej odbywa się w zorganizowanej bazie wczasowej. Świadczą o tym rozmiary uczestnictwa ludności w tego rodzaju wypoczynku. Z szacunków dokonywanych przez Centrum wynika bowiem, że w 1977 roku kształtowały się na poziomie 4,7 mln osób, w 1980 roku - 4,3 mln osób, w 1981 roku - 3,7 mln osób, a w 1984 - ponad 4 mln osób.¹

Podczas pobytu w ośrodkach wczasowych, wypoczywający z reguły dysponują znacznymi zasobami czasu wolnego. Stąd też istotnego znaczenia nabiera właściwe jego wykorzystanie. Przy dość powszechnym bowiem braku dobrych wzorów i nawyków wartościowego i interesującego spędzania wolnego czasu, jego duży wymiar może wywołać atmosferę nudy lub sięganie do rozrywek mało mających wspólnego z racjonalnym wypoczynkiem. Tymczasem przecież w czasie wolnym tkwią ogromne możliwości rozwoju osobowości oraz rozwijania zainteresowań i dlatego nie można dopuszczać do trwonienia tego wiel-

1. Zob. Informacja o stanie wypoczynku urlopowego ludzi pracy i ich rodzin. W: Wypoczynek urlopowy- stan i perspektywy. Instytut Turystyki, Warszawa 1983, s.228 ; M.Manowiecki: Stan realizacji polityki społecznej i gospodarczej w latach 1983-1984 w dziedzinie wypoczynku urlopowego ludzi pracy i członków ich rodzin. W: Wypoczynek urlopowy ludzi pracy i członków ich rodzin. COIT, Warszawa 1985, s.20.

kiego dobra indywidualnego i społecznego.

Czynnikiem, który ma decydujące znaczenie dla racjonalnego spędzania czasu wolnego przez wczasowiczów, jest szeroko rozumiana jakość oferty programowej, proponowanej im przez ośrodek, w którym wypoczywają. Znaczący problem uważają, że prawidłowa działalność programowa realizowana w ośrodkach wczasowych spełniać powinna wiele różnorodnych postulatów². Spośród nich do najważniejszych zaliczyć należy to, że winna być :

- wszechstronną, czyli zawierać w sobie wiele elementów prowadzących do wielokierunkowego i harmonijnego rozwoju osobowości wypoczywających /szczególnie zaś elementów działalności sportowej, turystycznej, kulturalnej, oświatowej i społecznej/,
- ukierunkowaną na udział wszystkich wczasowiczów danego ośrodka bez względu na ich cechy demograficzne,
- stwarzającą warunki do racjonalnego wypoczynku fizycznego i odnowy biologicznej, do relaksu i odprężenia psychicznego,
- stwarzającą warunki do spędzania jak największej ilości czasu na wolnym powietrzu niezależnie od pory roku,
- uwzględniającą w pełnym wymiarze możliwości lokalne w sensie terenowym, krajoznawczym, kulturalnym i rekreacyjnym,
- stwarzającą warunki do podnoszenia kultury spędzania czasu wolnego i upowszechniania wzorców społecznie pożądanых,
- uwzględniającą zainteresowania i potrzeby indywidualne grup rówieśniczych, rodzin oraz całej zbiorowości wypoczywających.

2. Por.m.in.T.Wolańska: Rekreacja ruchowa w ośrodku wczasowym.

W: Wypoczynek urlopowy. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1979; T.Wolańska, E.Starczewska: Rekreacja w ośrodku wczasowym. ZG TKKF, Warszawa 1981, a także M.Demel, W.Humen: Wprowadzenie do rekreacji fizycznej. „Sport i Turystyka”, Warszawa 1970.

Przedstawiony wyżej zestaw postulatów wskazuje na skalę oczekiwań związanych z wysoko ocenianą działalnością programową prowadzoną w ośrodku. Na stopień zaspokojenia tych oczekiwań składa się wiele różnego rodzaju elementów. Znaczna ich część jest jednak uzależniona od tego, czy ośrodki czasowe dysponują odpowiednimi warunkami terenowymi i urządzeniami, które służą lub są pomocne do realizacji działalności programowej.

Wpływ jaki to wywiera na szeroko rozumianą efektywność wypoczynku w bazie czasowej przemawia za pilną koniecznością podjęcia bardzo wnikliwych i wszechstronnych badań zmierzających do identyfikacji czynników oddziałujących na poziom przygotowania ośrodków czasowych do prowadzenia działalności programowej.

Przystąpienie do tego rodzaju badań wymaga jednak, by zgodnie z regułami metodologii, w pierwszym etapie przeprowadzona została wyczerpująca diagnoza obecnego stanu bazy czasowej w omawianym względzie. Dopiero bowiem w oparciu o jej wyniki mogą zostać prawidłowo sformułowane hipotezy badawcze, które następnie będą poddane procesowi weryfikacji. Tymczasem wykonane dotąd opracowania w zakresie rozpoznania bazy czasowej pod kątem urządzeń programowych miały raczej charakter fragmentaryczny. Dotyczyły bowiem wybranych elementów zagadnienia³, bądź miały regionalny zakres⁴,

3. Na przykład jednorazowe badanie Głównego Urzędu Statystycznego. Zob. Turystyka i wypoczynek w 1982 roku, GUS Warszawa 1983.

4. Dotyczące np. bazy czasowej zlokalizowanej w województwie koszalińskim (Zob. E. Pieńkowska, Usługi turystyczne w województwie koszalińskim KON-B, Koszalin 1980; J. Wilczko, Turystyka w województwie koszalińskim, KON-B, Koszalin 1982) czy w Polsce Południowej (Zob. J. Dębski, Obiekty wypoczynku urlopowego w Polsce Południowej i ich przystosowanie do celów rekreacji, W: Turystyka w województwie nowosądeckim, Kraków - Nowy Sącz 1977).

bądź ograniczały się do niewielkiej⁵ lub specyficznej części bazy czasowej⁶. Wydaje się, że powyższy stan badań wskazujący na niewielkie zainteresowanie tą stroną bazy wynikał z dwóch zasadniczych powodów. Pierwszy sprowadzić można do tego, że przez długi okres sfera działalności programowej w ośrodkach czasowych traktowana była za drugorzędną w stosunku do kompleksu hotelarsko - żywieniowego. Natomiast drugim powodem jest znaczne rozproszenie przestrzenne bazy i wielkie rozproszenie organizacyjne /wielu gestorów/, co w sumie powoduje bardzo trudną do pokonania barierę informacyjną.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest dokonanie możliwie wszechstronnej diagnozy stanu przygotowania ośrodków czasowych do prowadzenia działalności programowej w przekroju grup województw o zbliżonych walorach turystycznych.

W konsekwencji podanego wyżej celu opracowanie przyjęło charakter opisowo - empiryczny.

Badaniem objętych zostało 4 499 ośrodków czasowych zlokalizowanych na terenie kraju i ujętych w „Informatorze o bazie czasowej w Polsce”⁷ /a więc należących prawie w komplecie do zakładów pracy, FWP, związków zawodowych/. Ośrodki powyższe dyspono-

5. Zob. np. T. Fąk: Analiza porównawcza bazy rekreacyjnej w letnich zakładowych ośrodkach wypoczynkowych położonych nad jeziorem Miedwie. Zeszyty Naukowe AWF Wrocław, Warszawa - Wrocław, nr 25, 1980.

6. Odnoszące się np. do bazy FWP / Zob. T. Wolańska: Rekreacja... op. cit; R. Okrasa: Wczasy pracownicze. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1979 /.

7. Informator powyższy wykonany został w 1983 roku przez zespół pracowników Wydziału Turystyki i Rekreacji AWF w Poznaniu, w składzie którego znajdował się autor niniejszego opracowania. Zob. Informator o bazie czasowej w Polsce. COIT, Warszawa 1986.

wały bezpośrednio w swoich obiektach 364 913 miejscami noclegowymi łącznie⁸.

Baza czasowa analizowana jest w przekroju pięciu grup województw, przy czym o przynależności danego województwa do określonej grupy decydował przeważający na jego terenie typ krajobrazu. Nazwy oraz skład wyodrębnionych dla potrzeb badania grup województw przedstawiają się następująco :

- województwa nadmorskie;

elbląskie, gdańskie, koszalińskie, słupskie, szczecińskie,

- województwa pojezierne;

bydgoskie, gorzowskie, konińskie, olsztyńskie, pilskie, poznańskie, suwalskie, toruńskie, włocławskie, zielonogórskie,

- województwa nizinne;

stołeczne warszawskie, białkopodlaskie, białostockie, chełmskie, ciechanowskie, kaliskie, legnickie, leszczyńskie, łomżyńskie, miejskie łódzkie, opolskie, ostrołęckie, piotrkowskie, płockie, radomskie, siedleckie, sieradzkie, skierniewickie, wrocławskie,

- województwa wyżynne;

częstochowskie, katowickie, kieleckie, miejskie krakowskie, lubelskie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzeskie, tarnowskie, zamojskie,

- województwa górskie;

bielskie, jeleniogórskie, krosnieńskie, nowosądeckie, wałbrzyskie.

8. Nie zostały tu więc uwzględnione kwatery prywatne, wynajmowane przez ośrodki czasowe, gdyż jako baza o charakterze komplementarnym odznaczały się zbyt dużą zmiennością zarówno ilościową jak i przynależnościową.

Podjęcie badań w układzie grup województw podyktowane zostało koniecznością dokonania bardziej wnikliwego rozpoznania bazy wczasowej niż ma to miejsce w przypadku diagnozy w ujęciu ogólnopolskim⁹. Wymienione grupy województw są nie tylko jednostkami przestrzennymi o mniejszej powierzchni, ale również jednostkami bardziej jednorodnymi pod względem atrakcyjności turystycznej i znaczenia jakie odgrywa turystyka na ich terenach. Następująca w tym przypadku dezagregacja informacji pozwala na określenie czy i w jakim stopniu oraz zakresie czynnikiem różnicującym stan bazy jest jej położenie w szeroko rozumianym środowisku geograficznym.

Za podstawową jednostkę badania przyjmuje się w opracowaniu ośrodek wczasowy. Pod pojęciem tym rozumie się wyodrębnioną pod względem administracyjnym jednostkę organizacyjną powołaną do świadczenia usług hotelarsko - wypoczynkowych, w skład której wchodzi kompleks urządzeń złożony z obiektów hotelarskich, urządzeń ogólnofunkcyjnych, rekreacyjnych, sportowych wraz z ukształtowaniem i zagospodarowaniem terenu, małą architekturą i roślinnością.¹⁰

Ze względu na fakt dużego zróżnicowania potencjału noclegowego ośrodków, co w niektórych przypadkach mogłoby istotnie wpływać na wyniki badań, przyjęto miejsce noclegowe w ośrodku wczasowym

-
9. Wyniki badań dotyczące omawianej problematyki w skali ogólnopolskiej przedstawione zostały w opracowaniu : T. Gruszczyński, M. Mocek, A. Woźniak, Analiza wyposażenia bazy wczasowej w urządzenia programowe, W: Analiza stanu bazy wczasowej w Polsce, AWF w Poznaniu, Seria: Monografie /w druku/.
10. Zob. Instrukcja w sprawie przeprowadzenia kategoryzacji ośrodków wczasowych będących w gestii związków zawodowych, zakładów pracy i FWP, Wydział Wczasów Pracowniczych CRZZ, Warszawa 1979, s.3.

za drugą jednostkę badania¹¹.

W omawianym badaniu analiza bazy czasowej /w przekroju ośrodków oraz przekroju miejsc/ prowadzona jest w odniesieniu do następujących jej cech :

- atrakcyjność rekreacyjna terenu /parceli/ ośrodka,
- dostęp do urządzeń sportowych na wolnym powietrzu,
- dostęp do kąpieliska /wyciągu narciarskiego/,
- dostęp do wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego,
- wyposażenie w urządzenia rekreacyjne wewnątrz budynków,
- dostęp do dziecięcych urządzeń rekreacyjnych,
- posiadanie punktu informacji turystycznej,
- prowadzenie zorganizowanej działalności turystycznej i kulturalno - rozrywkowej,
- kategoria urządzeń programowych.

Przedstawiony wyżej zakres badań urządzeń programowych ośrodka /tj.urządzeń rekreacyjnych, turystycznych, kulturalnych dzięki którym można realizować programy czasowe¹²/ uwarunkowany został w głównej mierze informacjami zawartymi w podstawowym materiale źródłowym, jaki stanowiły ankiety pokategoryzacyjne CRZZ.¹³

-
11. Jednostką pośredniego szczebla jest obiekt, ale wykorzystanie^{jej} w tym opracowaniu, z merytorycznego punktu widzenia nie było uzasadnione.
 12. Zob. Instrukcja w sprawie... op.cit.,s.4.
 13. W latach 1979 - 1980 z inicjatywy i pod kierunkiem Wydziału Czasów Pracowniczych ówczesnej CRZZ przeprowadzona została powszechna, ogólnopolska kategoryzacja ośrodków czasowych będących w gestii zakładów pracy, FWP i związków zawodowych. Opracowane zostały wówczas specjalne arkusze kategoryzacyjne, w których podane zostały w szczegółowym zakresie wymogi, jakie spełniać powinny ośrodki, by przyznana im została odpowiednia kategoria. Arkusze kategoryzacyjne wypełniała celowo do tego powołana /w każdym województwie/ Komisja Kategoryza-

Materiały te określiły zakres czasowy badań, a to oznacza, że analizie poddano informacje dotyczące bazy wczasowej w latach 1979-1980. Dane te zostały częściowo uaktualnione podczas prac nad wspomnianym już „Informatorem o bazie wczasowej w Polsce”. Podstawowe informacje o bazie pochodzące z materiałów pokatego-ryzacyjnych konfrontowano również z państwową statystyką prowadzoną w zakresie bazy noclegowej i to zarówno na szczeblu GUS jak i na szczeblu wybranych WUS-ów. Rozbieżności /przyjmujące różny kierunek/ wskazują w sumie na to, że błędy obserwacji są w tym względzie niewielkie /ok. 5% ośrodków, 10% miejsc noclegowych/¹⁴. Poza tym przeprowadzone w 1984 roku sondażowe badania odnośnie wyposażenia ośrodków przywodnych¹⁵, a szczególnie zaś prowadzona latem 1985 i 1986 roku kompleksowa konfrontacja z danymi WUS-ów w województwach nadmorskich /w przypadku trzech województw również badania terenowe/ dowodzą, że materiał liczbowy przedstawiony w opracowaniu można traktować za aktualny.¹⁶

Wyniki przeprowadzonych badań przedstawione zostały w formie tablic analitycznych. Do analizy materiałów empirycznych zastosowane zostały w głównej mierze metody analizy struktury oraz w pewnym zakresie metody korelacji i weryfikacji hipotez statystycznych.

cyjna w oparciu o wyniki lustracji każdego ośrodka. W ten sposób dokonana została swoistego rodzaju wszechstronna inwentaryzacja bazy wczasowej.

14. Szczegółowo problem ten jest wyjaśniony przez J. Boguckiego w wprowadzeniu do opracowania; „Analiza stanu bazy wczasowej w Polsce”, AWF w Poznaniu, Seria: Monografie /w druku/.
15. Zob. Zagospodarowanie miejsc wypoczynku urlopowego na przykładzie wybranych ośrodków przywodnych, W: Wypoczynek urlopowy ludzi pracy i członków ich rodzin, COIT, Warszawa 1985.
16. Dokładniej wyjaśnia to Z. Zupańska w opracowaniu: Wyposażenie bazy wczasowej w urządzeniach zakwaterowania, AWF Poznań, 1986 /maszynopis/

2. Charakterystyka ogólna bazy wczasowej

Baza wczasowa objęta badaniem składa się z 4 499 ośrodków wczasowych, dysponujących łącznie 364 913 miejscami noclegowymi. Najwięcej z badanych ośrodków zlokalizowanych było na terenie województw nadmorskich /co trzeci z ogółu analizowanych/. Podobny do siebie i relatywnie duży był udział, w omawianej zbiorowości, ośrodków górskich i pojeziernych /odpowiednio 22,3 i 21,6 % ogółu/. Mniej liczną grupę tworzyły natomiast ośrodki położone w województwach nizinnych /znajdował się tam średnio co szósty z ogółu badanych ośrodków/. Zdecydowanie najmniejszą bazą dysponowały województwa wyżynne; umieszczone tam ośrodki stanowiły tylko 6% ogólnej ich liczby /tablica 1/.

Pewną odmiennością w stosunku do wyżej przedstawionego rozkładu ośrodków wczasowych odznaczał się rozkład miejsc noclegowych /tablica 2/. Z porównania wskaźników struktury wynika, że dużo większy był udział miejsc w województwach nadmorskich /znajdowało się tam prawie co drugie z ogólnej ich liczby/ i równocześnie wyraźnie niższy był odsetek miejsc w województwach pojeziernych /o 7,7 punktów procentowych/.

Porównanie rozkładu badanej zbiorowości ośrodków i zbiorowości miejsc noclegowych wskazuje, że występowały znaczne różnice w przeciętnej wielkości ośrodków /mierzonej liczbą miejsc/ w zależności od miejsca ich lokalizacji.

Analizowana baza wczasowa należała w zasadzie do trzech gestorów¹⁷, wśród których dominującą rolę odgrywały zakłady pracy /ta-

17. Wynika to z faktu, że kategoryzacja, z której pochodzą materiały źródłowe, z założenia dotyczyła bazy wypoczynku społecznego, a więc ośrodków FWP, zakładów pracy i związków zawodowych.

blica 1,2/. W ich gestii znajdowało się bowiem ponad 90 % ogółu ośrodków, skupiających prawie 86 % ogółu miejsc noclegowych.¹⁸

Ten rodzaj gestora zdecydowanie dominował również w każdej grupie województw, przy czym w stosunkowo najmniejszym stopniu w województwach górskich /do zakładów pracy należało tylko $\frac{3}{4}$ ośrodków tam położonych/. W pozostałych grupach województw zakładowe ośrodki wczasowe stanowiły 91,8% - 96,1% ogółu znajdujących się tam ośrodków /dla liczby miejsc odpowiedni wskaźnik zawierał się w przedziale 88,7% - 92,4% /.

Kolejny gestor, a było nim FWP, dysponował zaledwie co szesnastym z badanych ośrodków wczasowych i odgrywał istotniejsze znaczenie tylko wśród właścicieli bazy zlokalizowanej w województwach górskich. Do FWP należał tam bowiem co piąty-szesty ośrodek, a w przekroju miejsc - co czwarte.

Niewielka część bazy wczasowej należała do trzeciego gestora tzn. związków zawodowych; 109 związkowych ośrodków wczasowych stanowiło bowiem tylko 2,4 % ogółu ośrodków. Były to jednak w większości ośrodki duże, czego dowodem jest fakt, że znajdowało się w nich 4,2 % ogółu miejsc noclegowych.

Rozpatrując generalnie badane ośrodki wczasowe z punktu widzenia ich wielkości mierzonej liczbą miejsc noclegowych można

18. Z obliczeń wykonanych na podstawie danych GUS wynika, że struktura bazy wczasowej ze względu na rozpatrywanych gestorów w roku 1984 nie odbiegała w istotny sposób od struktury bazy analizowanej w opracowaniu. Gdy przyjmiemy się za 100% liczbę ośrodków należących do FWP, zakładów pracy i związków zawodowych łącznie, to ich struktura wg. danych GUS przedstawiała się w roku 1984 następująco / w nawiasach podano wskaźniki odpowiadające badanej zbiorowości/: FWP - 5,95% /6,18%/, zakłady pracy 92,46% /91,37%/, związki zawodowe - 1,59% /2,45%/.
Por., Turystyka i wypoczynek w 1984 roku, Warszawa 1985.

stwierdzić, że dominowały jednostki małe /tablica 3/. Świadczy o tym fakt, iż prawie połowa z nich /45,7%/ dysponowała najwyżej 49 miejscami noclegowymi, a czwarta ich część posiadała 50 - 99 miejsc. Natomiast zaledwie co jedenasty - dwunasty ośrodek miał więcej niż 200 miejsc.¹⁹

Zupełnie inaczej niż w skali ogólnopolskiej przedstawiała się ta struktura w przypadku ośrodków w województwach nadmorskich. Co szósty z nich bowiem posiadał ponad 200 miejsc noclegowych, a ośrodki liczące ponad 100 miejsc stanowiły ponad 40 % ogółu. Natomiast odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku ośrodków zlokalizowanych w województwach pojeziernych. Znakomita ich większość $\frac{2}{3}$ ogółu/ to jednostki dysponujące nie więcej niż 49 miejscami, a więcej niż 100 miejsc znajdowało się zaledwie w co siódmym ośrodku.

Z kolei struktura ośrodków należących do pozostałych grup województw nie różniła się w istotny sposób od siebie. Około połowa z nich to ośrodki małe /do 49 miejsc/, a co czwarty w województwach górskich i nizinnych oraz co piąty w województwach wyżynnych posiadał więcej niż 100 miejsc noclegowych.

Znacznemu generalnie przesunięciu uległy wyżej przedstawione dysproporcje strukturalne w przypadku porównania możliwości recepcyjnych poszczególnych klas wielkościowych ośrodków /tablica 4/. Okazało się bowiem, że w dominujących w skali ogólnopolskiej ma-

19. Z obliczeń wykonanych na podstawie danych GUS wynika, że struktura bazy wczasowej ze względu na wielkość ośrodków w roku 1983 nie różniła się istotnie od struktury bazy analizowanej w opracowaniu. Struktura ośrodków wg danych GUS w 1983 roku przedstawiała się bowiem następująco /w nawiasach podano wskaźniki dla analizowanej zbiorowości/: do 50 miejsc-50,66% /do 49 miejsc-45,70%/, 51-100 miejsc - 24,04% /50-99 miejsc - 26,01%/, 101-150 miejsc - 11,30% /100-149 miejsc - 12,96%/, 151-200 miejsc - 5,68% /150-199 miejsc - 6,62 %/, 201 i wię-

zych ośrodkach /posiadających najwyżej 49 miejsc/ znajdowało się tylko co siódme miejsce noclegowe, a natomiast w ośrodkach liczących więcej niż 100 miejsc - prawie dwie trzecie ogółu miejsc.

Bardzo silną asymetrią charakteryzował się rozkład miejsc w województwach nadmorskich ; prawie 43 % miejsc znajdowało się bowiem w ośrodkach największych /powyżej 200 miejsc/, a tylko co trzynaste w ośrodkach małych. Natomiast w województwach pojeziernych więcej niż połowa miejsc /55,5%/ należała do grupy ośrodków liczących najwyżej 99 miejsc. W pozostałych grupach województw rozkłady miejsc były do siebie podobne i charakteryzowały się głównie tym, że mniej więcej połowa zasobów noclegowych należała do ośrodków dysponujących 50-149 miejscami.

Analizowana baza wypoczynku socjalnego odznaczała się również zróżnicowaniem ze względu na długość okresu eksploatacji w ciągu roku /tablica 5/, przy czym jego skala w przekroju ogólnopolskim była wyraźnie mniejsza niż w przekroju grup województw. W skali kraju bowiem prawie tyle samo miejsc noclegowych było dostępnych dla wczasowiczów przez 2 - 3 miesiące jak i przez okres 3 - 4 miesięcy, czy też przez okres dłuższy niż pół roku. Natomiast w poszczególnych grupach województw sytuacja przedstawiała się inaczej. Wśród miejsc noclegowych znajdujących się w województwach nadmorskich dominowały miejsca eksploatowane 3 - 4 miesiące /ponad $\frac{1}{3}$ ogółu/. Z kolei w województwach pojeziernych oraz nizinnych największy odsetek stanowiły miejsca dostępne dla wczasowiczów przez 2 - 3 miesiące. Zupełnie inna sytuacja występowała natomiast w województwach górskich, gdzie prawie $\frac{3}{4}$ ogółu miejsc noclegowych eksploatowanych było przez ponad 181 dni w ciągu roku.

cej - 8,32% /200 i więcej - 8,71%/.

Por. Turystyka i wypoczynek w 1983 roku, GUS, Warszawa 1984.

W podsumowaniu przedstawionej wyżej ogólnej charakterystyki badanej bazy wczasowej w przekroju grup województw dokonanej na tle całej zbiorowości można stwierdzić, że :

- struktura bazy ze względu na rodzaj gestorów w skali ogólnopolskiej i dla poszczególnych grup województw nie różni się w istotny sposób z wyjątkiem struktury bazy województw górskich,
- struktura bazy ze względu na wielkość ośrodków wczasowych w przekroju kraju i dla kolejnych grup województw różni się wyraźnie, dotyczy to szczególnie bazy województw nadmorskich i pojeziernych, a w nieco mniejszym stopniu - bazy województw wyżynnych,
- struktura bazy ze względu na długość okresu eksploatacji /w ciągu roku/ w ujęciu ogólnopolskim i dla wydzielonych grup województw różni się istotnie, przy czym najbardziej odmienna jest struktura bazy województw górskich, a w nieco mniejszym zakresie - bazy województw pojeziernych i nizinnych.

W konsekwencji wyżej przedstawionej sytuacji wydaje się być nie tylko wskazanym, ale wręcz koniecznym, by diagnoza stanu bazy wczasowej przeprowadzona została w ujęciu bardziej zdezagregowanym niż skala ogólnopolska. Stąd też za w pełni zasadne można uważać podjęcie badań diagnostycznych nad stanem wyposażenia bazy w urządzenia programowe w przekroju przynajmniej grup województw

3. Atrakcyjność rekreacyjna terenu ośrodków wczasowych

Niezmiernie ważnym czynnikiem wpływającym na efektywność wypoczynku w ośrodkach wczasowych jest teren, na którym są one zlokalizowane. Dotychczas zwracano głównie uwagę na ich położenie

w środowisku przyrodniczo - społecznym w szerokim ujęciu, a więc z punktu widzenia typu krajobrazu, walorów klimatycznych, charakteru i wielkości miejscowości itp. Natomiast w dużo mniejszym stopniu i to najczęściej wyrywkowo poddawano analizom tereny samych parceli, na których usytuowana jest baza wczasowa.

W przeprowadzonym badaniu atrakcyjność rekreacyjną parceli zajmowanych przez ośrodek analizowano pod kątem dwóch cech. Pierwsza z nich określała w ujęciu kompleksowym czy ośrodek usytuowany jest na wyodrębnionej parceli mającej charakter rekreacyjny. Za taką zaś uważano działkę, która :

- nie znajdowała się w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie eksploatowanych publicznych ciągów komunikacyjnych /dróg, lini kolejowych/ i szczególnie uciążliwych zakładów pracy, co w konsekwencji nie zapewniłoby koniecznej dla racjonalnego wypoczynku izolacji wczasowiczów od nadmiernych hałasów, zanieczyszczeń powietrza, przykrych widoków itp.
- posiadała powierzchnię co najmniej 5-krotnie większą od powierzchni budynków,
- dysponowała powierzchnią, która nie miała prawie wyłącznie charakteru gospodarczego /np. tylko parkingi, urządzenia gospodarcze ewentualnie chodnik lub trawnik przed budynkiem mieszkalnym/,
- sprawiała wrażenie wyodrębnionej całości o jednorodnym profilu funkcjonalnym.

Analizując bazę wczasową pod kątem przedstawionej wyżej cechy można stwierdzić, że w skali ogólnopolskiej 80 % zajmowanych przez bazę parceli miało w wyżej podanym rozumieniu charakter rekreacyjny. Wskaźnik powyższy pomimo, że przyjął wysoką wartość, trudno jest oceniać pozytywnie. Oznacza on bowiem, że równocześnie aż co

piąty ośrodek /a także miejsce noclegowe/ usytuowany był na terenie, który nie spełniał wręcz elementarnych warunków dla pobytu wczasowiczów ze względu na najbliższe otoczenie. Wypoczywającym dane bowiem było przebywać przez znaczną część swego pobytu w nadmiernym hałasie, zanieczyszczonym powietrzu, w tłoku i bałaganie „przestrzenno - funkcjonalnym” i na codzien doznawać negatywnych wrażeń estetycznych.

Porównując pod tym względem bazę zlokalizowaną na terenach wyodrębnionych grup województw /tablica 6,7/ można zauważyć istotne jej zróżnicowanie. Najlepiej prezentuje się baza znajdująca się w województwach pojeziernych, gdzie zaledwie 2,7% ośrodków zajmuje parcele nie mające charakteru rekreacyjnego. Trochę niepokojącym zjawiskiem w tym przypadku jest fakt, że są to generalnie ośrodki dysponujące średnio większą liczbą miejsc noclegowych niż przeciętnej wielkości ośrodki usytuowane w tych województwach.²⁰

W stosunku do sytuacji ogólnopolskiej lepiej przedstawia się również baza położona na terenach województw nizinnych. Tam bowiem działki zajmowane przez prawie 15 % ośrodków nie spełniały wymogów, by określić je mianem rekreacyjnych. Z punktu widzenia liczby wczasowiczów zdanych na wypoczynek w niekorzystnym otoczeniu, sytuacja przedstawia się trochę lepiej, gdyż w tego rodzaju ośrodkach znajduje się niecałe 10 % miejsc noclegowych. Oznacza to więc, że statystycznie biorąc były to ośrodki znacznie mniejsze od przeciętnych dla województw nizinnych.²¹

20. Ośrodki posiadające działkę o charakterze rekreacyjnym dysponowały średnio 70,1 miejscami noclegowymi, a jednocześnie przeciętna wielkość ośrodków w województwach pojeziernych wynosiła 52,2 miejsca.

21. Średnia wielkość ośrodków w województwach nizinnych wynosiła 69,49 miejsc noclegowych, a przeciętna wielkość ośrodków z parcelami o charakterze rekreacyjnym - 73,65 miejsc.

Zdecydowanie najgorszą ocenę należy natomiast wystawić bazie zlokalizowanej w najbardziej popularnych turystycznie grupach województw, a mianowicie nadmorskich i górskich. Fakt ten jest tym bardziej godny ubolewania, że wymienione grupy województw dysponują relatywnie największymi zasobami bazy wczasowej.

Z badań wynika, że aż ponad 30% ośrodków w województwach nadmorskich zajmowało parcele nie mające charakteru rekreacyjnego.

W konsekwencji tego ponad $\frac{1}{4}$ wypoczywających w bazie usytuowanej w tych województwach nie miała odpowiednich warunków do racjonalnego wypoczynku. Małym pocieszeniem jest to, że sytuacja powyższa dotyczyła głównie osób spędzających urlopy w ośrodkach mniejszych od przeciętnych, a więc gdzie przynajmniej nie powinno być na codzień dużego tłoku osób.

Podobne zjawisko zaobserwować można w przypadku bazy wypoczynkowej usytuowanej w województwach górskich, gdzie prawie czwarta część wczasowiczów nie była pozbawiona dokuczliwości wynikających z niewłaściwego położenia i zagospodarowania terenu zajmowanego przez ośrodki. Za pewną rekompensatę takich warunków wypoczynku można jedynie uważać fakt, że ośrodki tego typu nie należały do dużych, gdyż liczyły średnio 67 miejsc noclegowych, a tym samym miały o ponad 37 miejsc mniej niż podobne ośrodki w województwach nadmorskich.

Drugą cechą, za pomocą której dokonano oceny atrakcyjności rekreacyjnej terenu zajmowanego przez bazę wczasową to stwierdzenie czy minimum 25 % powierzchni parceli było zalesione lub zadrzewione. Przy czym nie odgrywał tu żadnej roli rodzaj zalesienia lub zadrzewienia czy też jego wiek /mogła to więc być zarówno część lasu jak i park/.

Wyniki przeprowadzonych badań wykazały, że w skali ogólnopolskiej wymóg taki spełniało około $\frac{3}{4}$ bazy /tablica 6, 7/. Czy jednak

oznacza to, iż sytuacja pod tym względem była dobra? Raczej nie. Wskaźnik ten informuje bowiem, że spośród zbadanych ośrodków aż w 1158 przypadkach na parceli zajmowanej przez ośrodek wczasowy było bardzo mało zieleni lub nawet jej całkowicie brakowało. Baza taka dysponowała prawie 91 tys. miejsc noclegowych, a to pozwala oszacować, że około 920 tys. wczasowiczów podczas corocznego wypoczynku urlopowego w ośrodkach wczasowych mogło nie mieć okazji do przebywania na codzień w środowisku o większym stopniu nasycenia jakimikolwiek drzewami.

Szczególnie pod tym względem niekorzystnie prezentuje się /podobnie jak w przypadku wcześniej analizowanej cechy/ baza zlokalizowana w województwach nadmorskich i górskich. Okazuje się bowiem, że około 40 % ośrodków w województwach nadmorskich nie dysponowało parcelą, która byłaby porosnięta drzewami w większym stopniu niż $\frac{1}{4}$ powierzchni /w województwach górskich ośrodki takie stanowiły 55 % ogółu/. Należy tu jednocześnie podkreślić, że ośrodki te dysponowały bardzo dużym potencjałem recepcyjnym /łącznie około 80 tys. miejsc noclegowych/. Zdecydowanie lepsza sytuacja pod tym względem panowała w ośrodkach wczasowych usytuowanych w pozostałych grupach województw, przy czym najlepiej przedstawiała się baza w województwach pojeziernych, a tylko w minimalnym stopniu ustępowała jej baza województw nizinnych. Ośrodki o braku lub niewielkim stopniu zadrzewienia stanowiły bowiem w pierwszym przypadku zaledwie 7,4 % ogólnej ich liczby, a w drugim - 12,5 %.²²

Reasumując wyniki badań nad atrakcyjnością rekreacyjną tere-

22. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych o braku lub niewielkim stopniu zadrzewienia /zalesienia/ w województwach pojeziernych i nizinnych stanowiły odpowiednio : 7,1 % i 7,9 % ogółu miejsc noclegowych.

nów bezpośrednio zajmowanych przez bazę wczasową w Polsce można stwierdzić, że w świetle analizowanych wyżej cech nie zasługuje ona na wysoką ocenę. Odpowiednie wskaźniki przyjmują raczej wysokie wartości, ale przy stosunkowo niskich wymagach stawianych w tym względzie. Stąd duży niepokój budzić winien fakt, że wszystkie /lub prawie wszystkie/ ośrodki nie mogły im sprostać. Szczególnie zaś surowo należy ocenić bazę zlokalizowaną w województwach nadmorskich i gorskich, gdyż jej stan w omawianym względzie był zdecydowanie najgorszy. Najprawdopodobniej jednym z głównych czynników powstania takiej sytuacji jest przeinwestowanie budownictwem wczasowym niektórych, szczególnie popularnych terenów w tych województwach. Poza tym prawdopodobnie znaczna część organizatorów wypoczynku w tych województwach uważała, że sama lokalizacja inwestycji na obszarach powszechnie uważanych za atrakcyjne dla wypoczynku, zwolniła ich już od zadbania by sama parcela /miejsce inwestycji/ stwarzała odpowiednie warunki wypoczynkowe.

4. Wybrane urządzenia sportowo - rekreacyjne bazy wczasowej na wolnym powietrzu

Bardzo ważnymi elementami wyposażenia ośrodków wczasowych warunkującymi w dużym stopniu wytworzenie aktywności rekreacyjnej wypoczywających są wszelkiego rodzaju urządzenia sportowe i rekreacyjne na wolnym powietrzu. Oczywistym jest, że urządzenia takie powinny występować w tych ośrodkach, które dysponują odpowiedniej wielkości powierzchnią. Ale czy tylko ? Są przecież urządzenia mogące spełnić identyczną funkcję tj. rozbudzać i realizować aktywność rekreacyjną na wolnym powietrzu, a nie wymagają większych powierzchni.

4.1. Wybrane urządzenia sportowe

Z przeprowadzonych badań wynika, że w skali ogólnopolskiej niewiele więcej niż co drugi ośrodek posiadał do dyspozycji wypoczywających²³ jakiekolwiek wydzielone boisko do gier zespołowych tj. siatkówki²⁴, koszykówki, piłki ręcznej lub innych /w zimie lodowisko/. Małym raczej pocieszeniem jest fakt, że boiska takie znajdowały się z reguły w większych ośrodkach, gdyż i tak około 35 % wypoczywających nie miało możliwości korzystania z nich /tablica 8, 9/.

Relatywnie najgorzej wyposażona była baza zlokalizowana w województwach górskich i pojeziernych; ponad połowa ośrodków nie dysponowała nawet jednym z wymienionych boisk. Nieco lepsza sytuacja miała miejsce w ośrodkach województw nizinnych i nadmorskich, ale i tu aż co trzecia osoba spośród wypoczywających nie miała dostępu do boiska. Stosunkowo najkorzystniej prezentowała się baza województw wyżynnych /szczególnie w przekroju miejsc noclegowych/, ponieważ tylko co czwarty wczasowicz w niej przebywający pozbawiony był możliwości uczestniczenia w grach zespołowych na wolnym powietrzu.

Jako katastrofalny można określić natomiast stan wyposażenia ośrodków w korty tenisowe oraz kręgielnie. Trudno bowiem inaczej

23. Oznacza to, że ośrodek posiadał na swoim terenie dane urządzenie lub też zapewniał dostęp do niego np. w innym ośrodku, a zapewnienie korzystania z takiego urządzenia było udokumentowane odpowiednimi umowami. /Uwaga ta dotyczy wszystkich urządzeń sportowo - rekreacyjnych na wolnym powietrzu/.
24. Według instrukcji dotyczącej zasad kategoryzacji za ośrodek nie posiadający boiska do siatkówki uważano również taki, w którym jedno boisko przypadało na więcej niż 100 miejsc noclegowych.

określić sytuację, gdy okazuje się, iż w Polsce zaledwie co dwudziesty ośrodek mógł zaoferować wczasowiczom korzystanie z kortu tenisowego, a co dwudziesty siódmy - pogranie w kręgle. Należy tu jednocześnie dodać, że znacznie większe prawdopodobieństwo zajęcia takich przyjemności miały te osoby, które wypoczywały w dużych lub bardzo dużych ośrodkach /tablica 20/.

Wyposażenie bazy wczasowej poszczególnych grup województw w analizowane urządzenia sportowo - rekreacyjne generalnie nie odbiegało od poziomu ogólnopolskiego. Pozytywny wyjątek stanowiła tylko baza województw wyżynnych, szczególnie w zakresie dostępności do kortów tenisowych. Zapewniał go bowiem co dziesiąty ośrodek, a ponieważ był to najczęściej duży ośrodek, stąd ogólnie z kortów skorzystać mógł co szósty wczasowicz. Wyjątku tego nie można jednak przeceniać, ponieważ baza zlokalizowana w tych województwach stanowiła znikomą część bazy wczasowej znajdującej się w kraju.

W świetle powyższych faktów wydaje się być w pełni uzasadnione wyrażenie poglądu o niedostatecznym przygotowaniu ośrodków wczasowych w Polsce do realizacji aktywnego wypoczynku na wolnym powietrzu²⁵. Stąd też i twierdzenie o niewielkim udziale przeważającej części społeczeństwa w sportowych formach rekreacji należałoby uzupełnić podkreśleniem niskich szans tego udziału w miejscu wypoczynku urlopowego. Tymczasem gdzie, jak nie podczas wczasów istnieje potencjalnie większa szansa rozbudzenia i nauczania aktywnego wypoczynku.

25. Potwierdzają to również wyniki jednorazowych badań GUS, z których można obliczyć, że odsetek obiektów wczasowo - wypoczynkowych o dostępie do „boiska do gier małych” w 1982 roku kształtował się na poziomie 48,56 %.

Por. Turystyka i wypoczynek 1982, GUS, Warszawa 1983.

4.2. Dostęp do kąpieliska /wyciągu narciarskiego/

W polskim modelu wypoczynku wakacyjnego duże znaczenie przywiązuje się do możliwości wypoczywania nad wodą. Tak więc różnego rodzaju zbiorniki wodne odgrywały i odgrywają rolę jednego z najbardziej istotnych czynników lokalizacyjnych bazy wczasowej. Oddziaływanie to miało mniejszą siłę jedynie w przypadku znacznej części bazy wznoszonej w górach, gdzie podobną rolę jak zbiornik wodny odgrywało występowanie dobrych warunków naturalnych do uprawiania narciarstwa.

W przeprowadzonych badaniach dokonano empirycznej weryfikacji powyższej hipotezy. Założono przy tym, że skoro zbiornik wodny /dobre warunki narciarskie/ spełniały funkcję czynnika lokalizacyjnego, to w konsekwencji powinny być dostępne dla wczasowiczów. Stąd też pod pojęciem dostępu do kąpieliska rozumie się tu szeroko pojętą możliwość wygodnego i bezpiecznego wypoczynku nad wodą. Tak więc, jako ośrodek spełniający powyższy wymóg, uznano ośrodek, który dysponował własnym kąpieliskiem „wytyczonym” w naturalnym akwencie, basenem pływowym, basenem sztucznym, przystanią wodną /wraz ze sprzętem pływającym/ lub też zapewniał możliwość korzystania z tych urządzeń²⁶, a w przypadku ośrodków nadmorskich - gdy odległość do plaży morskiej nie przekraczała 1000m. Za odpowiednik kąpieliska lub przystani w okresie zimowym przyjęto wyciąg narciarski, który podobnie jak plaża nadmorska nie znajdował się w odległości większej niż 1000 m od ośrodka.

Przeprowadzona analiza bazy wczasowej wykazała, że w skali

26. Pod warunkiem, że urządzenia te znajdowały się w niedużej odległości od ośrodka, dysponowały odpowiednio dużą powierzchnią i oznakowaniem, zapewniały opiekę etatowego ratownika itp.

ogólnopolskiej prawie 80 % ośrodków /dysponujących około 8 4 % ogółu miejsc noclegowych/ zapewniało dostęp do kąpieliska /rozumianego jak wcześniej podano/ lub w okresie zimowym - do wyciągu narciarskiego /tablica 10/. Wskaznik powyższy, pomimo, że przyjął wysoką wartość nie napawa optymizmem. Oznacza on bowiem, że aż co piąty ośrodek w Polsce nie zapewniał możliwości korzystania z rozrywki nad wodą²⁷ / lub zimą w górach - korzystania z wyciągu/. Cóż więc równie atrakcyjnego mają do zaoferowania organizatorzy wypoczynku w około 950 ośrodkach ? W ośrodkach wcale nie najmniejszych /średnio po 60 miejsc noclegowych/. Trudno tu o jednoznaczna odpowiedź, ale wyniki analizy wyposażenia w inne urządzenia rekreacyjne pozwalają wnioskować, iż w większości takich ośrodków było po prostu nudno.

Porównanie bazy czasowej zlokalizowanej w wyodrębnionych grupach województw pod kątem omawianej cechy wskazuje na stosunkowo duże jej zróżnicowanie. Zdecydowanie najkorzystniej prezentuje się baza województw pojeziernych i nadmorskich, choć i tu około 10 % ośrodków nie zapewniało dostępu do kąpieliska /przeważnie ośrodki mniejsze od przeciętnych/. Z kolei w województwach nizinnych i wyżynnych odsetek tego rodzaju ośrodków był prawie trzykrotnie większy.

Zawyrażnie negatywne zjawisko należy uznać fakt, że w województwach górskich aż 40 % ośrodków nie zapewniało czasowiczom dogodnego dostępu - w zimie do wyciągu narciarskiego lub latem - do korzystania nawet z najskromniejszego kąpieliska.

27. Z obliczeń wykonanych w oparciu o rezultaty wspomnianego już wcześniej jednorazowego badania GUS wynika, że w roku 1982 dostępu do zbiornika wodnego /dopuszczonego do użytkowania rekreacyjnego/ nie posiadało 19,5 % obiektów.

Por. Turystyka i wypoczynek 1982, GUS, Warszawa 1983.

Reasumując można stwierdzić, że występowanie różnego typu zbiorników wodnych należy uznać za istotny czynnik lokalizacyjny bazy wczasowej, przy czym jego siła oddziaływania jest zróżnicowana ; w znacznie mniejszym zakresie wpływa on na lokalizację bazy wczasowej na terenach nizinnych i wyżynnych niż ma to miejsce w przypadku terenów nadmorskich i pojeziernych. Natomiast za ograniczone oddziaływanie na rozmieszczenie bazy wczasowej na obszarach podgórskich i górskich można uznać występowanie dogodnych warunków naturalnych do uprawiania narciarstwa.

5. Dostęp do wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego

Istnienie i prawidłowe funkcjonowanie w ośrodkach wczasowych wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego odgrywa dużą rolę w upowszechnianiu aktywnego wypoczynku na wczasach.²⁸ Dotyczy to zarówno ośrodków dysponujących wieloma urządzeniami rekreacyjnymi na swoim terenie jak i obiektów bardzo ubogich pod tym względem. W przypadku tych pierwszych bowiem wypożyczalnie pełnią nie tylko funkcję komplementarną w stosunku do urządzeń rekreacyjnych, ale również umożliwiają znaczne rozszerzenie oferty programowej składanej wczasowiczom i tym samym stwarzają warunki do uaktywnienia większej części wypoczywających. Natomiast w przypadku drugiej grupy ośrodków są one w zasadzie jedynymi substytutami urządzeń rekreacyjnych i tym samym decydują, czy wczasowicze mają szansę choć w pewnym niewielkim zakresie na uaktywnienie wypoczynku. Rzeczywistość zastana w tym względzie w bazie wczasowej nie skła-

28. Zob. A. Mazurkiewicz, Programowanie rekreacji w ośrodkach wypoczynku pobytowego, Roczniki Naukowe AWF w Krakowie, t. 13, Warszawa - Kraków 1975.

nia do optymizmu /tablica 11, 12/. Wyniki badań wskazują bowiem, że dostęp do wypożyczalni rowerów /posiadającej minimum 5 sztuk/ zapewniał w skali kraju zaledwie co piąty-szósty ośrodek, a do wypożyczalni sprzętu wodnego²⁹/narciarskiego/ - mniej niż połowa ośrodków /44,8 %/. Jedynie w przypadku sprzętu sportowego do gier i zabaw sytuacja była lepsza, gdyż możliwość jego wypożyczenia istniała w prawie $\frac{3}{4}$ ogółu ośrodków. Należy tu również zauważyć, że rowery jak i sprzęt sportowy do gier był dostępny z reguły w ośrodkach większych od przeciętnych /tablica 20/.

Analiza wykazała również, że wysokość wskaźnika dostępności do wypożyczalni w umiarkowanym zakresie uzależniona była od miejsca lokalizacji bazy /tablica 11, 12/. Czynniki ten najmniej różnicował stopień dostępności wczasowiczów do sprzętu sportowego służącego do gier i zabaw, a w nieco większym wymiarze - stopień dostępu do rowerów, a relatywnie najsilniej - wskaźnik określający możliwość korzystania z wypożyczalni sprzętu wodnego /narciarskiego/.

Generalnie można stwierdzić, że organizatorzy wypoczynku w znacznej części bazy wczasowej nie wykazywali dostatecznej dbałości o stworzenie warunków dla upowszechnienia aktywnych form wypoczynku, co przy niewielkim również wyposażeniu w różne urządzenia rekreacyjne na wolnym powietrzu powoduje, że model wypoczynku bierno-konsumpcyjnego odgrywa znaczną rolę.

6. Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia rekreacyjne wewnątrz budynków

Do najistotniejszych warunków realizacji urozmaiconego programu wypoczynku w bazie wczasowej oprócz urządzeń rekreacyjnych

29. Wypożyczalnia sprzętu wodnego winna dysponować co najmniej trzema zestawami sprzętu np. kajakami turystycznymi, żagłow-

na wolnym powietrzu zalicza się odpowiednio wyposażony kryty kompleks rekreacyjny³⁰. W jego skład wchodzi różnego rodzaju pomieszczenia, które nie muszą jednak tworzyć zwartej przestrzeni bloku funkcjonalnego w budynku ośrodka wczasowego.

Wyposażenie bazy wczasowej w wybrane elementy wchodzące w skład powyższego kompleksu charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem i to zarówno w ujęciu rodzajowym jak i przestrzennym /tablica 13, 14, 15, 16/.

6.1. Wyposażenie w sale rekreacyjne

Nasycenie ośrodków wczasowych w Polsce salami rekreacji fizycznej /gimnastycznymi/ kształtowało się na podobnie niskim poziomie, jak miało to miejsce w przypadku kręgielni /tablica 13,14/. Pomieszczeniami tego typu dysponowało w kraju zaledwie 137 ośrodków /posiadających w sumie 2,1 tys. miejsc noclegowych/. Ośrodki powyższe stanowiły zaledwie 3,05% ogółu badanych³¹. Najlepiej pod tym względem prezentowała się baza województw nadmorskich, gdyż do niej należała prawie połowa spośród wyżej wymienionych. Natomiast zdecydowanie najgorzej należy ocenić bazę województw nizinnych; salę gimnastyczną posiadało tam 9 ośrodków czyli 1,2 % ogółu.

Nieco korzystniejsza sytuacja występowała w przypadku wyposażenia

kami, rowerami wodnymi, nartami wodnymi, łodziami spacerowymi, pontonami itp.

30. Por. A. Mazurkiewicz, Koncepcje programowe wypoczynku pobyto-
wego w ośrodkach rekreacji letniej i zimowej, W: Czas wolny
i rekreacja różnych środowisk w Polsce, AWF w Poznaniu, Se-
ria : Monografie nr 73, Poznań 1976.

31. Według danych GUS można obliczyć, że w 1982 roku odsetek
obiektów wczasowo-wypoczynkowych wynosił 3,15 %.

Por. Turystyka i wypoczynek 1982, GUS, Warszawa 1983.

żenia w sale /pawilony, domki/ do ruchowych zabaw przy pomocy takiego sprzętu jak bilaray, automaty do gier, stołowe piłki nożne itp.

W skali ogólnopolskiej pomieszczenia takie wraz ze sprzętem dysponował średnio co trzynasty ośrodek i był nim najczęściej ośrodek duży /tablica 20/. Podobnie jak miało to miejsce z salami gimnastycznymi, relatywnie najlepiej w omawiane urządzenia wyposażona była baza zlokalizowana w województwach nadmorskich /prawie co dziesiąty ośrodek/ i wyżynnych /co jedenasty ośrodek/, a najskromniej - baza województw pojeziernych oraz górskich.

Znacznie częściej w ośrodkach wczasowych występowały sale wielofunkcyjne. Są to pomieszczenia o dużej powierzchni, przeznaczone głównie do zabaw tanecznych ogółu wczasowiczów. W przypadku braku specjalistycznych sal rekreacyjnych najczęściej tu również znajduje się sprzęt do gier i zabaw sprawnościowych, do tenisa, stołowego, gimnastyki siłowej a także odbiornik telewizyjny. Z badań wynika, że w sale wielofunkcyjne wyposażona była w zasadzie połowa bazy wczasowej /44% ogółu ośrodków a w nich 56% ogółu miejsc/. Z urządzenia tego najczęściej mogły korzystać osoby wypoczywające w ośrodkach województw nizinnych oraz wyżynnych ^{2/3} ogółu wczasowiczów/, stosunkowo rzadziej - wczasowicze w ośrodkach województw nadmorskich /średnio co drugi/.

Spośród analizowanej grupy urządzeń krytego kompleksu rekreacyjnego najpopularniejszymi okazały się szeroko rozumiane sale telewizyjne. Fakt powyższy w powiązaniu z niedostatecznym stopniem wyposażenia bazy w innego rodzaju sale /specjalnego przeznaczenia/ wskazuje, że przeważająca część organizatorów wczasów największą uwagę przywiązywała do zapewnienia wypoczywającym rozrywki najprostszej i najtańszej, tzn. oglądania programu telewizyjnego, który przecież powszechnie kojarzy się z monotonią dnia

roboczego. Wyniki badań wskazują równocześnie, że nawet i ta najmniej kłopotliwa forma działalności programowej nie była możliwa do realizacji aż w co trzecim ośrodku w Polsce. W konsekwencji, pomimo, że były to z reguły ośrodki mniejsze /tablica 20/, programu telewizyjnego nie mógł oglądać co czwarty wypoczywający. Najgorzej pod tym względem przedstawiała się sytuacja w bazie województw nizinnych, gdzie 40 % miejsc noclegowych znajdowało się w ośrodkach bez sali telewizyjnej. Znacznie lepiej wyposażona była w sale /pomieszczenia/ tego typu baza najbardziej popularnych województw „turystycznych” tzn. nadmorskich i górskich /około 70% ogółu ośrodków, 80% - ogółu miejsc/.

Podsumowując poziom wyposażenia bazy wczasowej w sale rekreacyjne można stwierdzić, że jest on daleki od pożądanego. Stwierdzony stan nie stwarza bowiem większych warunków do realizacji urozmaiconego programu pobytu i tym samym stanowi istotny czynnik opóźniający proces odchodzenia od modelu wypoczynku o charakterze bierno-konsumpcyjnym.

6.2. Wyposażenie w saunę

Coraz bardziej popularne w naszym kraju korzystanie z wszelkiego rodzaju urządzeń odnowy biologicznej, szczególnie zaś wśród mieszkańców wielkich aglomeracji, nie ma większych szans kontynuacji podczas wypoczynku urlopowego w ośrodkach wczasowych. Badania wykazały bowiem, że stosunkowo proste urządzenie jakim jest sauna, należy w bazie wczasowej do urządzeń luksusowych. Jak inaczej bowiem można skomentować fakt, iż dysponowały nim zaledwie 93 ośrodki spośród 4 499 poddanych badaniu, czyli zaledwie 2 % /tablica 15/.

W województwach nadmorskich szansa skorzystania z sauny istniała w co czterdziestym piątym ośrodku wczasowym, a przy tym

musiał to być ośrodek barażo duży /tabela 20/.

Podobna sytuacja miała miejsce w województwach górskich, gdzie urządzenie to znajdowało się w co czterdziestym drugim ośrodku i do tego dysponującym przeciętnie 147 miejscami /a więc o raz większym od ośrodka przeciętnego/.

W porównaniu z bazą wyżej wymienionych województw tylko nieco lepiej przedstawiały się ośrodki wczasowe położone na terenach wyżynnych - saunę posiadał tam co trzydziesty ósmy ośrodek.

Natomiast wyposażenie bazy zlokalizowanej w pozostałych województwach było wręcz symboliczne.

Za najlepszy komentarz poziomu nasycenia bazy wczasowej w omawiane urządzenie wydaje się być to, że literatura przedmiotu³² zaleca, by w saunę wyposażony był każdy ośrodek wczasowy.

6.3. Wyposażenie w kawiarnię

Do grupy urządzeń wielofunkcyjnych odgrywających również znaczną rolę w zakresie działalności programowej prowadzonej w ośrodku zaliczyć można kawiarnię. Jej funkcja bowiem nie ogranicza się tylko do działalności gastronomiczno-handlowej. Odpowiednio usytuowane pomieszczenie kawiarniane, jego wystroj, atmosfera ma wpływ na samopoczucie wypoczywających w ośrodku. Istnienie kawiarni ma duże znaczenie dla nawiązywania kontaktów towarzyskich, jest więc czynnikiem mogącym w niemałym zakresie wpływać na stopień zintegrowania społeczności ośrodkowej. Poza tym może być miejscem realizacji wielu różnorodnych form szeroko rozumianej rekreacji.

Istotne dla pełnienia funkcji rekreacyjnych przez kawiarnię, jest

32. Zob. m.in. T.Wolańska, E.Starczewska, Rekreacja... op.cit..

również to, czy w ośrodkach znajduje się tylko kawiarnia, czy też są i inne pomocnicze urządzenia gastronomiczne np. bar, bufet. W pierwszym przypadku bowiem kawiarnia prowadzi ożywioną działalność handlową i stąd jej rola jako urządzenia rekreacyjnego ulega istotnemu ograniczeniu.

Przeprowadzone badanie wykazało, że wyposażenie bazy wczasowej w kawiarnię nie można uznać za zadowalające. Urządzenie takie znajdowało się bowiem tylko w co piątym ośrodku wczasowym /tablica 16, 17/. Pocieszeniem jest fakt, że korzystać z niego mogła jednak dość znaczna część wypoczywających, gdyż znajdowało się ono przede wszystkim w dużych ośrodkach /tablica 20/. Poza tym okazało się, że jednocześnie w kawiarnię oraz bufet /bar/ wyposażony był zaledwie co dwudziesty ośrodek. Tak więc tylko w niewielkiej części bazy wczasowej kawiarnia mogła w większym stopniu spełniać rolę urządzenia rekreacyjnego.

Stan wyposażenia bazy poszczególnych województw w omawiane urządzenie nie różnił się w dużym stopniu od sytuacji ogólnopolskiej. Najlepsza pod tym względem była baza województw nadmorskich i wyżynnych, gdzie co czwarty ośrodek dysponował kawiarnią, ale tylko niewiele z nich posiadało kawiarnię oraz bufet /bar/. Nieco tylko gorzej wyposażona była baza województw górskich. Zdecydowanie natomiast odstawała pod tym względem baza województw nizinnych, gdzie kawiarnia znajdowała się w 16,2 % ośrodków dysponujących 30,7 % ogółu miejsc noclegowych.

7. Dostęp do dziecięcych urządzeń rekreacyjnych w bazie wczasowej

Baza wczasowa wypoczynku socjalnego za jaką powszechnie uważa się badaną tu bazę, służy w przeważającej części do realizacji wypoczynku rodzinnego. Stąd też dużego znaczenia nabiera fakt

odpowiedniego jej przygotowania do tego typu funkcji.

Dla oceny stopnia tego przygotowania dokonano analizy wyposażenia bazy w dwa rodzaje urządzeń rekreacyjnych dla dzieci. Pierwszym z nich był plac gier i zabaw dla dzieci³³, przez który rozumie się wydzielony plac z przelotniami, zjeżdżalniami, równo-
ważnikami, drabinkami, różnymi przedmiotami użytkowymi ustawionymi w terenie /np. wraki łodzi, kajaków, kłody drzew, resztki murów itp./. Plac taki może być również wyposażony w tor do jazdy na wrotkach, hulajnogach lub rowerach. Poza tym powinien posiadać dodatkowe wyposażenie dla młodszych dzieci typu huśtawki, karuzele, piaskownice, małe zjeżdżalnie, labirynty itp.

Z kolei drugim urządzeniem rekreacyjnym był pokój zabaw dla dzieci, za który uważa się wyraźnie wyodrębnione pomieszczenie gwarantujące bezpieczeństwo przebywania o estetycznym i wesołym wystroju. Pokój taki powinien być wyposażony w niskie stoły i taborety, miękką wykładzinę dywanową oraz w proste zabawki w dużej ilości i szerokim wyborze dla dzieci w wieku od 3 do 10 lat. Ponadto w pokoju tym pożądana jest umywalka oraz ręczniki.

Wyniki badań w zakresie omówionych wyżej dwóch cech nie napawają optymizmem. Okazało się bowiem, że nawet nie połowa ośrodków wczasowych w Polsce zapewnia dostęp do placu zabaw dla dzieci /tablica 18, 19/.

Wręcz kompromitująco przedstawiało się wyposażenie w pokoje zabaw, gdyż pomieszczeniem takim dysponował zaledwie co piętnasty ośrodek wczasowy. Niewiele zmienia tu fakt, że urządzenia rekreacyjne dla dzieci znajdowały się w większości dużych ośrodków wczasowych /tablica 20/. Konsekwencją bowiem powyższego stanu rzeczy było

33. Wymóg był spełniony gdy ośrodek posiadał taki plac na swoim terenie albo zapewniał dostęp do niego udokumentowany odpowiednią umową.

to, iż 85 % bazy /w przekroju miejsc noclegowych/ nie posiadało odpowiednio wyposażonego pokoju dla dzieci, a 40 % /również w przekroju miejsc/ nie stwarzało warunków do korzystania z placu zabaw.

Analizując pod tym kątem bazę wczasową zlokalizowaną w poszczególnych grupach województw nie stwierdza się większych różnic w stosunku do sytuacji ogólnopolskiej. Relatywnie najlepiej przygotowana do prowadzenia wczasów rodzinnych była baza województw wyżynnych i nizinnych głównie jednak w aspekcie dostępu do placu zabaw. Natomiast ze względu na wyposażenie w pokoje zabaw stosunkowo lepiej prezentowała się baza województw nadmorskich i górskich /urządzenie takie posiadało odpowiednio 9,2 % i 8,2 % ogółu ośrodków, a w przekroju miejsc odpowiednio 18,5 % i 15,5 % ogółu miejsc/. Generalnie zaś najgorszy był stan bazy województw pojeziernych, gdzie zaledwie 39,3 % ogółu ośrodków zapewniało możliwość korzystania z urządzeń dla dzieci na wolnym powietrzu, a tylko 3,3 % ośrodków posiadało specjalnie przygotowane i wyposażone pomieszczenia dla dzieci.

Przedstawione wyniki badań dotyczyły jedynie elementarnych urządzeń służących dzieciom przebywającym na wczasach z rodzicami /opiekunami/. Na ich podstawie można jednak stwierdzić, że coraz częściej postulowana konieczność wczesnego kształtowania nawyków racjonalnego wypoczynku, wychowania do rekreacji czy też dbania o prawidłowy rozwój psycho-fizyczny nie może być spełniana przy tak dużych brakach w zakresie wyposażenia w infrastrukturę rekreacyjną dla dzieci.

8. Wybrane elementy organizacji działalności programowej

Wychodząc z założenia, że na prowadzoną działalność programową w ośrodkach wczasowych istotnie wpływają również kadry tam za-

trudnione³⁴, dokonano wstępnego rozpoznania powyższego zagadnienia. Rozpoznanie to dotyczy wybranych przejawów przygotowania kadrowo-organizacyjnego ośrodków czasowych w zakresie programowania czasu wolnego wypoczywających tam osób.

8.1. Informacja turystyczna

Jednym z przejawów przygotowania kadrowo-organizacyjnego ośrodków do działalności programowej jest zatrudnienie między innymi osób posiadających uprawnienia informatorów turystycznych. W przeprowadzonych badaniach przyjęto, że zatrudnienie w ośrodku przynajmniej jednej osoby posiadającej takie uprawnienia /najlepiej w recepcji/ oznaczało dysponowanie punktem informacji turystycznej.

Analiza bazy wykazała, że tak rozumiany punkt informacji posiadał w skali kraju zaledwie co trzeci ośrodek czasowy /znajdowało się w nich 46 % ogółu miejsc noclegowych - tablica 21/. Oznacza to więc, że ponad połowa wypoczywających w bazie czasowej nie mogła w miejscu zakwaterowania zasięgnąć u nikogo z personelu wyczerpujących informacji o charakterze turystycznym. Taki stan rzeczy wskazuje więc jak generalnie małe było zainteresowanie kierownictwa ośrodków problemem racjonalnego wykorzystania czasu wolnego przez wypoczywających.

Wyposażenie bazy czasowej poszczególnych grup województw w punkt informacji turystycznej charakteryzowało się dużym zróżnicowaniem. Zdecydowanie najlepiej przedstawiała się baza województw górskich, gdzie prawie $\frac{2}{3}$ ośrodków zatrudniało przynajmniej jedną osobę z uprawnieniami informatora turystycznego

34. Por.m.in.:K.Swierczyńska, Z zagadnień organizacji i programowania wypoczynku urlopowego w ośrodkach, W:Czas wolny i rekreacja różnych środowisk społecznych w Polsce, AWF w Poznaniu, Seria: Monografie nr 118, Poznań 1979 ; T.Wolańska, E.Starczevska, Rekreacja w...op.cit.

/w ośrodkach takich znajdowało się $\frac{3}{4}$ ogółu miejsc noclegowych/. Podobnie jak baza w skali kraju, prezentowała się baza województw nadmorskich. Zdecydowanie negatywnie natomiast należy ocenić bazę znajdującą się w pozostałych grupach województw, gdyż punktem informacji turystycznej dysponował zaledwie co szósty-siódmy ośrodek wczasowy.

Podsumowując można stwierdzić, że z wyjątkiem województw górskich personel zatrudniony w ośrodkach wczasowych w niewielkim stopniu mógł służyć pomocą wypoczywającym w organizowaniu i realizacji indywidualnego programu wykorzystania czasu wolnego.

8.2. Zorganizowana działalność turystyczna i kulturalno - rozrywkowa

Jako drugi przejaw poziomu przygotowania kadrowo - organizacyjnego bazy wczasowej w zakresie działalności programowej przyjęto możliwość uczestnictwa wypoczywających w :

- zorganizowanych wycieczkach i imprezach turystycznych,
- wieczorkach tanecznych i imprezach kulturalnych.³⁵

Wymóg ten był spełniony tylko wówczas, gdy w ośrodku istniała stała informacja o możliwości wyboru imprez, a na ofertę składała się więcej niż jedna impreza tygodniowo.

Przeprowadzone w tym względzie badania wykazały, że w skali ogólnopolskiej zorganizowaną działalność turystyczną prowadzono w ponad 60 % ośrodków wczasowych, a działalność o charakterze kulturalno - rozrywkowym w 75 % ośrodków /w przekroju miejsc odpowiednio 80 % i 90 % ogółu/.

Przytoczonych wyżej wskaźników nie można jednak interpretować

35. Imprezy mogły być organizowane przez ośrodek lub zapewniony był dostęp do imprez organizowanych wspólnie przez kilka ośrodków w ramach porozumień koordynacyjnych.

zbyt optymistycznie. Postawione wymogi nie należały bowiem do wysokich /np. nie uwzględniały „jakości” imprez/ i pomimo tego część bazy nie mogła im sprostać. Dotyczyło to w głównej mierze ośrodków małych na co wskazuje porównanie liczby ośrodków nie prowadzących omawianej działalności z odpowiednią liczbą miejsc /tablica 22, 23/.

Działalność turystyczna o charakterze zorganizowanym najczęściej realizowana była w ośrodkach województw górskich /83 % ośrodków/, a następnie w ośrodkach województw nadmorskich /73 % ośrodków/. Najmniejszą natomiast inicjatywą w tym względzie wykazały się ośrodki województw pojeziernych /zaledwie 39 % ośrodków/, a tylko nieco wyższą - ośrodki województw nizinnych /45 % ośrodków/. Hierarchia powyższa nie ulega zmianie, gdy bazę rozpatruje się w przekroju miejsc noclegowych.

Odpowiednie wskaźniki dotyczące działalności kulturalno - rozrywkowej przybrały dla wszystkich grup województw wartości wyższe od analogicznych wskaźników dla działalności turystycznej /średnio o : 14,3 % - przekroj ośrodków, 12,2 % - przekroj miejsc/. Godnym podkreślenia jest również fakt, że istotnemu zmniejszeniu uległa skala ich zróżnicowania - dla przekroju ośrodków wynosi 29,1 punktów, a dla przekroju miejsc tylko 12,9 punktów. Można stąd wnioskować, że organizacja imprez kulturalno - rozrywkowych była preferowaną w stosunku do imprez turystycznych, i bardzo powszechną formą działalności programowej w ośrodkach czasowych.

Reasumując przedstawione wyniki badań można stwierdzić, że personel w zdecydowanej większości ośrodków czasowych wykazuje pewną inicjatywę w zakresie przygotowania przynajmniej namiastki oferty programowej dla wypoczywających pod ich opieką osób.

9. Baza czasowa według kategorii urządzeń programowych

Nadawana ośrodkom czasowa kategoria dla urządzeń programowych ustalona była na podstawie sumy punktów uzyskanych w wyniku skonfrontowania zestawu wymagań w zakresie przygotowania ośrodka do prowadzenia działalności programowej z rzeczywistością zastaną w danym ośrodku. Zestaw wymagań składał się z 24 pozycji, które dotyczyły następujących zagadnień:

- położenia ośrodka,
- urządzeń rekreacyjnych i sportowych na wolnym powietrzu,
- pomieszczeń wewnątrz budynku oraz typowego wyposażenia,
- wymogów związanych z organizacją działalności programowej.

Ośrodek w najlepszym przypadku mógł uzyskać 132 punkty /25-za położenie, 38-za urządzenia na wolnym powietrzu, 61-za pomieszczenia wewnątrz budynku, 8-za wymogi w zakresie organizacji/.

Skala nadawanych kategorii była następująca :

- kategoria I ; ośrodek, który uzyskał od 86 do 132 punktów,
- kategoria II ; ośrodek, który otrzymał od 46 do 85 punktów,
- kategoria III ; ośrodek, który zgromadził od 21 do 45 punktów,
- poza kategorią ; ośrodek, który uzyskał mniej niż 21 punktów.

Ustalona w podany wyżej sposób kategorię dla urządzeń programowych ośrodka , w niniejszym opracowaniu potraktowano za syntetyczny, porównywalny miernik poziomu przygotowania ośrodków do prowadzenia działalności programowej.

Spośród ogółu badanych ośrodków czasowych ponad połowa posiadała urządzenia programowe drugiej kategorii. Drugą bardzo liczną grupę tworzyły ośrodki z urządzeniami programowymi trzeciej kategorii /ponad 37 % ogólnej liczby ośrodków/. Bardzo mały natomiast odsetek stanowiły ośrodki z pierwszą kategorią; urządzenia takie posiadał zaledwie co dwudziesty siódmy ośrodek w Pols-

ce. W porównaniu z tymi ostatnimi, znacznie liczniejszą grupę tworzyły ośrodki, którym ze względu na bardzo niski poziom przygotowania do prowadzenia działalności programowej, nie została nadana żadna kategoria. Wśród analizowanych jednostek do grupy tej należał aż co osiemnasty ośrodek.

Z porównania struktury bazy czasowej zlokalizowanej w wyodrębnionych grupach województw ze strukturą ogólnopolską wynika, że ogólnie biorąc wysokość kategorii ośrodków ze względu na urządzenia programowe w niewielkim stopniu związana była z położeniem ośrodków /tablica 24/.

W każdej grupie województw w wyraźny sposób dominowały ośrodki drugiej kategorii, a udział tego rodzaju jednostek w poszczególnych zbiorowościach zawierał się w przedziale od 49% do 60%.

Drugą co do liczebności część ośrodków we wszystkich grupach województw stanowiły ośrodki z urządzeniami programowymi trzeciej kategorii. Odpowiedni wskaźnik struktury przybierał w tym przypadku wartości z przedziału od 26,5 % do 41 %.

Również nie wystąpiły istotniejsze różnice w przypadku udziału w analizowanych zbiorowościach ośrodków pierwszej kategorii. We wszystkich grupach stanowiły one niewielką część zbiorowości /2,8 % - 4,7 %/.

Pewne wyraźniejsze różnice miały miejsce jedynie w zakresie udziału ośrodków, które nie posiadały kategorii, a więc jednostek o najniższym poziomie przygotowania do działalności programowej. Stosunkowo najmniej takich ośrodków znajdowało się w województwach pojeziernych /2,1 % ogółu/. Natomiast w województwach wyżynnych wskaźnik ich udziału wynosił aż 8,6 %, a w województwach nadmorskich - 7,2 %.

Dla sprawdzenia zasadności poglądu o niewielkim związku między kategorią ośrodków czasowych i miejscem ich lokalizacji

w skali grup województw, obliczono współczynnik korelacji cech jakościowych T-Czuprowa.³⁶ Jego wartość równa 0,0685 wskazuje na występowanie bardzo słabego związku korelacyjnego między badanymi cechami ośrodków czasowych.

Analiza struktury bazy czasowej według kategorii urządzeń programowych w przekroju miejsc noclegowych wskazuje, że podobnie jak w przypadku przekroju ośrodków wyraźnie dominowała druga kategoria. W skali kraju, w ośrodkach z urządzeniami programowymi drugiej kategorii znajdowało się prawie 63 % ogółu miejsc noclegowych.

Podobnie jak wśród ośrodków drugą co do liczebności grupę tworzyły miejsca w ośrodkach trzeciej kategorii /tablica 25/.

Inaczej natomiast przedstawiał się udział miejsc w ośrodkach pierwszej kategorii. Stanowiły one prawie 8 % ogółu miejsc, a więc o cztery punkty więcej niż miało to miejsce, gdy bazę analizowano w przekroju ośrodków. Oznacza to, że ośrodki z urządzeniami programowymi pierwszej kategorii należały do grupy dużych ośrodków /dysponowały średnio 173 miejscami noclegowymi - tablica 28/.

Druga różnica między porównywanymi strukturami polegała na wyraźnie niższym odsetku miejsc noclegowych w ośrodkach poza kategorią /o trzy punkty/. Wynika z tego, że do grona ośrodków najgorzej przygotowanych do działalności programowej zaliczały się w głównej mierze ośrodki najmniejsze /posiadały średnio 37 miejsc noclegowych/.

Przedstawione wyżej zależności strukturalne w ogólnym zarysie występowały również w bazie zlokalizowanej na terenach poszczególnych grup województw. Nie oznacza to jednak, że rozkłady

36. Zob. M. Krzysztofiak, D. Urbanek, Metody statystyczne, PWN, Warszawa 1979.

miejsc dla kolejnych grup województw były takie same. Świadczy o tym struktura bazy województw górskich, z której wynika, że co dziesiąte miejsce znajdowało się w ośrodku z urządzeniami programowymi pierwszej kategorii. Okazało się również, że prawie $\frac{3}{4}$ miejsc należących do województw pojeziernych znajdowało się w ośrodkach drugiej kategorii, a tylko 16 % miejsc w ośrodkach trzeciej kategorii.

Dla zbadania czy w przypadku bazy analizowanej w przekroju miejsc noclegowych występował związek między kategorią urządzeń programowych i jej lokalizacją /według grup województw/ obliczony został także współczynnik T - Czuprowa. Jego wartość równa 0,0794 wskazuje, iż występował również bardzo słaby związek korelacyjny między badanymi cechami bazy /w przekroju miejsc/, ale jednocześnie był nieco silniejszy niż dla bazy analizowanej w przekroju ośrodków.

Występowanie niewielkich zależności między standardem urządzeń programowych bazy wczasowej i jej położeniem potwierdziła również analiza rozkładów bazy z urządzeniami kolejnych kategorii według grup województw /tablica 26, 27/.

Reasumując przedstawione wyniki można stwierdzić, że zarówno w skali ogólnopolskiej jak i w wyodrębnionych grupach województw dominowała baza wczasowa z urządzeniami programowymi o średnim standardzie. Znaczny był również udział bazy zaledwie w dostatecznym stopniu przygotowanej do prowadzenia działalności programowej. Natomiast nie można powiedzieć, by baza najlepiej przygotowana do tego rodzaju działalności stanowiła istotną jej część.

10. Wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają na sformułowanie następujących wniosków :

1. Ośrodki czasowe skupione są przede wszystkim w województwach nadmorskich /33,3 % ogółu/. Poza tym znaczna ich część zlokalizowana jest w województwach górskich /22,3 % ogółu/ oraz pojeziernych /21,6 % ogółu/.
2. Struktura ośrodków czasowych ze względu na rodzaj naczelnego gestora nie różni się istotnie w poszczególnych grupach województw, z wyjątkiem województw górskich.
3. Ośrodki czasowe położone na terenach poszczególnych grup województw różnią się w znacznym stopniu wielkością /mierzoną liczbą miejsc noclegowych/. Największe ośrodki znajdują się w województwach nadmorskich /średnio 114,5 miejsca a ponad $\frac{1}{4}$ z nich ma więcej niż 150 miejsc/. Najmniejsze natomiast - w województwach pojeziernych /średnio 52,2 miejsca a prawie $\frac{2}{3}$ z nich ma mniej niż 50 miejsc/.
4. Struktura bazy czasowej ze względu na długość okresu eksploatacji w ciągu roku różni się istotnie w poszczególnych grupach województw ;
 - w województwach górskich dominuje baza o długim okresie eksploatacji /73 % miejsc dostępnych dłużej niż 6 miesięcy/,
 - w województwach nadmorskich - o umiarkowanym okresie /38 % miejsc dostępnych przez 3-4 miesiące/,
 - w województwach pojeziernych i nizinnych - o krótkim okresie eksploatacji /odpowiednio 39,4 % i 32,4 % miejsc dostępnych przez 2 - 3 miesiące/.

5. Ośrodki wczasowe w zdecydowanej większości zajmują działki /parcele/ posiadające charakter rekreacyjny.

Najlepiej pod tym względem prezentuje się baza województw pojeziernych, a najgorzej - województw nadmorskich.

6. Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia rekreacyjne na wolnym powietrzu typu boiska, korty tenisowe, kręgielnie można uznać za niewystarczające dla realizacji postulatów aktywnego wypoczynku urlopowego.

Relatywnie najlepiej wyposażona jest baza województw wyżynnych, natomiast najgorzej - baza województw górskich i nadmorskich.

7. Zdecydowana większość bazy wczasowej zapewnia wypoczywającym dostęp do zbiorników wodnych /dopuszczonych do użytkowania rekreacyjnego/ lub w zimie /głównie w górach/ do wyciągów narciarskich.

Najczęściej możliwość wypoczynku nad wodą zapewniają ośrodki położone w województwach pojeziernych i nadmorskich.

Najmniejsze szanse wypoczynku z dostępem latem do kąpieliska a zimą - do wyciągu narciarskiego mają wczasowicze w województwach górskich.

8. Organizatorzy wypoczynku w ośrodkach wczasowych nie wykazują większej dbałości o stworzenie warunków umożliwiających wypożyczanie różnego rodzaju sprzętu rekreacyjnego. Stosunkowo najbardziej realna jest możliwość wypożyczenia przez wczasowiczów drobnego sprzętu do gier i zabaw rekreacyjnych. Baza wczasowa poszczególnych grup województw nie różni się pod tym względem w istotny sposób.

9. Stan wyposażenia bazy wczasowej w urządzenia rekreacyjne wewnątrz budynków nie stwarza dobrych warunków do realiza-

cji bardziej urozmaiconego programu wypoczynku urlopowego. Względnie najlepiej wyposażona jest pod tym kątem baza województw nadmorskich i wyżynnych.

10. Daleki od niezbędnego jest poziom przygotowania bazy wczasowej do wypoczynku rodzinnego w zakresie podstawowych urządzeń rekreacyjnych dla dzieci. Znacznie ograniczony jest bowiem dostęp do tego typu urządzeń na wolnym powietrzu, a wręcz znikome jest wyposażenie bazy w odpowiednio przygotowane i wyposażone pokoje zabaw dla dzieci.

Stosunkowo najkorzystniej prezentuje się pod tym względem baza województw wyżynnych /szczególnie od strony urządzeń na wolnym powietrzu/ oraz województw nadmorskich /głównie w zakresie wyposażenia w pokoje dla dzieci/.

11. Możliwość korzystania z różnego rodzaju urządzeń rekreacyjnych przez wczasowiczów uzależniona jest w znacznej mierze od wielkości ośrodka wczasowego ; im większy ośrodek tym możliwość ta jest większa.

Prawidłowość ta dotyczy bazy należącej do wszystkich grup województw.

12. Wstępne rozpoznanie kadrowo - organizacyjnej strony działalności programowej w bazie wczasowej wskazuje na występowanie znacznych zaniedbań w tym względzie. Dotyczy to zarówno możliwości realizacji indywidualnego programu pobytu jak i uczestnictwa w zorganizowanej działalności programowej.

W stosunku do ogólnej sytuacji występującej w tym względzie, pozytywnie przedstawia się jedynie baza województw górskich.

13. Ocena stanu bazy wczasowej w urządzenia programowe /z elementami działalności/ w świetle nadanych im w tym zakresie

kategorii wskazuje, że dominuje zarówno w skali ogólnokrajowej jak i w poszczególnych grupach województw, baza o średnim standardzie z tendencją do niższego.

Wystąpienie niewielkich różnic między bazą wyodrębnionych grup województw analizowanych w przekroju kategorii urządzeń programowych /pomimo, że szczegółowe badania wybranych elementów wpływających na wysokość kategorii wskazały na istnienie wyraźnego jej zróżnicowania/ wynika w głównej mierze z następujących powodów :

- dużej rozpiętości punktowej w skali ocen poszczególnych elementów urządzeń programowych,
- dużej rozpiętości punktowej w skali decydującej o wysokości nadawanej kategorii,
- stosunkowo wysokiego jeszcze poziomu agregacji danych o bazie występującego w przypadku analizy takich jednostek przestrzennych, jakimi są grupy województw.

11. Piśmiennictwo

- B o g u c k i J. : Analiza stanu bazy wczasowej w Polsce.
Wprowadzenie. W: Analiza stanu bazy wczasowej w
Polsce. AWF w Poznaniu, Seria: Monografie /w druku/.
- D e m e l M. , H u m e n W. : Wprowadzenie do rekreacji fi-
zycznej. „Sport i Turystyka”, Warszawa 1970.
- D ę b s k i J. : Obiekty wypoczynku urlopowego w Polsce Połud-
niowej i ich przystosowanie do celów rekreacji. W :
Turystyka w województwie nowosądeckim. U W Nowy Sącz,
AWF, AE Kraków, Kraków - Nowy Sącz 1977.
- F ą k T. : Analiza porównawcza bazy rekreacyjnej w letnich za-
kładowych ośrodkach wypoczynkowych położonych nad je-
ziorem Miedwie. Zeszyty Naukowe AWF Wrocław 1980,
nr 25.
- G r u s z c z y ń s k i T. , M o c e k M. , W o ź n i a k A. :
Analiza wyposażenia bazy wczasowej w urządzenia pro-
gramowe. W: Analiza stanu bazy wczasowej w Polsce.
AWF w Poznaniu, Seria: Monografie /w druku/.
- Informacja o stanie wypoczynku urlopowego ludzi pracy i ich ro-
dzin. W: Wypoczynek urlopowy - stan i perspektywy.
Instytut Turystyki, Warszawa 1983.
- Informator o bazie wczasowej w Polsce. COIT, Warszawa 1986.
- Instrukcja w sprawie przeprowadzenia kategoryzacji ośrodków wcza-
sowych będących w gestii związków zawodowych, zakła-
dów pracy i FWP. Wydział Wczasów Pracowniczych CRZZ,
Warszawa 1979.
- K o z y s z t o f i a k M. , U r b a n e k D. : Metody sta-
tystyczne. PWN, Warszawa 1979.

- M a n o w i e c k i M. : Stan realizacji polityki społecznej i gospodarczej w latach 1983-1984 w dziedzinie wypoczynku urlopowego ludzi pracy i członków ich rodzin. W: Wypoczynek urlopowy ludzi pracy i członków ich rodzin. COIT, Warszawa 1985.
- M a z u r k i e w i c z A. : Programowanie rekreacji w ośrodkach wypoczynku pobytowego. Roczniki Naukowe AWF w Krakowie, 1975, t. 13.
- M a z u r k i e w i c z A. : Koncepcje programowe wypoczynku pobytowego w ośrodkach rekreacji letniej i zimowej. W: Czas wolny i rekreacja różnych środowisk społecznych w Polsce. AWF w Poznaniu, Seria : Monografie nr 74, Poznań 1976.
- O k r a s a R. : Wczasy pracownicze. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1979.
- P i e Ń k o w s k a E. : Usługi turystyczne w województwie koszalińskim. KON-B, Koszalin 1980.
- Turystyka i wypoczynek w 1982 r. GUS, Warszawa 1983.
- Turystyka i wypoczynek w 1983 r. GUS, Warszawa 1984.
- Turystyka i wypoczynek w 1984 r. GUS, Warszawa 1985.
- Ś w i e r s z c z y Ń s k a K. : Z zagadnień organizacji i programowania wypoczynku urlopowego w ośrodkach. W: Czas wolny i rekreacja różnych środowisk społecznych w Polsce. AWF w Poznaniu, Seria : Monografie nr 118, Poznań 1979.
- W i l c z k o J. : Turystyka w województwie koszalińskim. KON-B, Koszalin 1982.
- W o l a Ń s k a T. : Rekreacja ruchowa w ośrodku wczasowym. W: Wypoczynek urlopowy. Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1979.

W o ł a ń s k a T. , S t a r c z e w s k a E. : Rekreacja
w ośrodku wczasowym. ZG TKKF, Warszawa 1981.

Zagospodarowanie miejsc wypoczynku urlopowego na przykładzie
wybranych ośrodków przywodnych. W: Wypoczynek urlo-
powy ludzi pracy i członków ich rodzin. COIT, War-
szawa 1985.

Ż u p a ń s k a Z. : Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia
zakwaterowania. AWF Poznań, 1986 /maszynopis/.

12. Spis tablic

1. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz rodzaju gestora
2. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz rodzaju gestora
3. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz wielkości
4. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz wielkości ośrodków
5. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz okresu eksploatacji
6. Ośrodki wczasowe o atrakcyjnej rekreacyjnie parceli
7. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych o atrakcyjnej rekreacyjnie parceli
8. Ośrodki wczasowe posiadające dostęp do wybranych urządzeń sportowych
9. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych posiadających dostęp do wybranych urządzeń sportowych
10. Baza wczasowa posiadająca dostęp do kąpieliska /wyciągu narciarskiego/
11. Ośrodki wczasowe posiadające dostęp do wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego
12. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych posiadających dostęp do wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego
13. Ośrodki wczasowe wyposażone w sale rekreacyjne
14. Miejsca noclegowe w ośrodkach wyposażonych w sale rekreacyjne
15. Baza wczasowa wyposażona w saunę
16. Ośrodki wczasowe wyposażone w kawiarnię i bufet
17. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych wyposażonych w kawiarnię i bufet

18. Ośrodki wczasowe posiadające dostęp do dziecięcych urządzeń rekreacyjnych
19. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych posiadających dostęp do dziecięcych urządzeń rekreacyjnych
20. Przeciętna liczba miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych z dostępem do wybranych urządzeń rekreacyjnych
21. Baza wczasowa posiadająca punkt informacji turystycznej
22. Ośrodki wczasowe prowadzące zorganizowaną działalność turystyczną i kulturalno-rozrywkową
23. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych prowadzących zorganizowaną działalność turystyczną i kulturalno-rozrywkową
24. Struktura ośrodków wczasowych według kategorii urządzeń programowych
25. Struktura miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych według kategorii urządzeń programowych
26. Struktura ośrodków wczasowych z urządzeniami programowymi poszczególnych kategorii według grup województw
27. Struktura miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych z urządzeniami programowymi poszczególnych kategorii według grup województw
28. Przeciętna liczba miejsc noclegowych w ośrodkach z urządzeniami programowymi poszczególnych kategorii

Tablica 1.

Ośrodki czasowe według grup województw oraz rodzaju gestora

Grupy województw	Ośrodki ogółem		Rodzaj gestora			
			FWP	zakłady pracy	związki zawodowe	inne
	w l.bezw.	w	o d s e t k a c h			
Polska	4 499	100,00	6,11	90,31	2,42	1,16
-województwa nadmorskie	1 499	100,00	4,40	91,79	3,00	0,81*
-województwa pojezierne	971	100,00	0,82	96,09	1,24	1,85
-województwa nizinne	758	100,00	2,51	93,80	2,24	1,45
-województwa wyżynne	268	100,00	0,75	94,40	3,73	1,12
-województwa górskie	1 003	100,00	17,95	78,76	2,49	0,80

Źródło: obliczenia własne

* W przypadku województw nadmorskich dla 0.13% ośrodków /o,04%ogółu/ nie dysponowano informacją o rodzaju gestora. Ośrodki te włączono do grupy „inne”.

Tablica 2.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych według grup województw oraz rodzaju gestora

Grupy województw	Miejsca ogółem		Rodzaj gestora			
			FWP	zakłady pracy	związki zawodowe	inne
	w l.bezw.	w	o d s e t k a c h			
Polska	364 913	100,00	9,03	85,85	4,17	0,95
-województwa nadmorskie	171 680	100,00	6,40	88,74	4,28	0,58*
-województwa pojezierne	50 707	100,00	1,81	92,37	3,87	1,95
-województwa nizinne	52 676	100,00	3,80	90,28	4,01	1,91
-województwa wyżynne	16 765	100,00	0,99	92,27	6,08	0,66
-województwa górskie	73 085	100,00	25,83	69,90	3,77	0,50

Źródło: obliczenia własne

* Dla 0,22 % miejsc nie dysponowano informacją o gestorze. Miejsca te włączono do grupy „inne”.

Tablica 3.

Ośrodki czasowe według grup województw oraz wielkości

Grupy województw	Ośrodki ogółem		Wielkość ośrodków /mierzona liczbą miejsc/				
			do 49	50-99	100-149	150-199	200 i więcej
	w l.bezw.	w	o d s e t k a c h				
Polska	4 499	100,00	45,70	26,01	12,96	6,62	8,71
-województwa nadmorskie	1 499	100,00	28,55	27,62	16,01	10,81	17,01
-województwa pojezierne	971	100,00	64,58	20,60	8,75	2,88	3,19
-województwa nizinne	758	100,00	51,98	25,20	12,66	5,01	5,15
-województwa wyżynne	268	100,00	53,73	25,75	13,43	3,36	3,73
-województwa górskie	1 003	100,00	46,16	29,51	12,56	6,08	5,69

Źródło: obliczenia własne

Tablica 4.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych według grup województw oraz wielkości ośrodków

Grupy województw	Miejsca noclegowe ogółem		Wielkość ośrodków /mierzona liczbą miejsc/				
			do 49	50-99	100-149	150-199	200 i więcej
	w l.bezw.	w	o d s e t k a c h				
Polska	364 913	100,00	14,91	22,53	18,83	13,73	30,00
-województwa nadmorskie	171 680	100,00	7,55	17,02	16,57	15,97	42,89
-województwa pojezierne	50 707	100,00	28,33	27,15	19,87	9,12	15,53
-województwa nizinne	52 676	100,00	18,65	25,92	21,55	11,98	21,90
-województwa wyżynne	16 765	100,00	24,40	27,60	25,33	9,06	13,61
-województwa górskie	73 085	100,00	18,03	28,65	19,99	14,02	19,31

Źródło: obliczenia własne

Tablica 5.

Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz okresu eksploatacji*

Grupy województw	Miejsca noclegowe ogółem		Okres eksploatacji ośrodków /w dniach/				
			do 62	63-92	93-120	121-180	181 i więcej
	w l.bezw.	w	o d s e t k a c h				
Polska	364 913	100,00	3,41	25,26	27,73	12,73	27,08
-województwa nadmorskie	171 680	100,00	3,03	26,52	38,08	13,72	17,04
-województwa pojezierne	50 707	100,00	5,22	39,38	30,22	10,60	11,69
-województwa nizinne	52 676	100,00	4,35	32,44	19,19	21,51	14,35
-województwa wyżynne	16 765	100,00	9,10	28,99	28,61	12,21	16,02
-województwa górskie	73 085	100,00	1,08	6,46	7,66	5,66	73,04

Źródło: obliczenia własne

* Dla niewielkiej części miejsc noclegowych /3,79 % ogółu/ nie dysponowano informacją o okresie eksploatacji i stąd suma wartości wskaźników w wierszach nie równa się 100.

Tablica 6.

Ośrodki czasowe o atrakcyjnej rekreacyjnie parceli

Grupy województw	Ośrodki ogółem	Ośrodki z	
		wyodrębnionym terenie o charakterze rekreacyjnym	zalesieniem /zadrzewieniem/ min. 25% powierzchni parceli
	w l.bezw.	w o d s e t k a c h	
Polska	4 499	80,15	74,26
-województwa nadmorskie	1 499	69,85	59,57
-województwa pojezierne	971	97,32	92,58
-województwa nizinne	758	85,36	87,47
-województwa wyżynne	268	79,85	79,10
-województwa górskie	1 003	75,07	67,20

Źródło: obliczenia własne

Tablica 7.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych o atrakcyjnej rekreacyjnie parceli

Grupy województw	Miejsca ogółem	Miejsca w ośrodkach z	
		wyodrębnionym terenie o charakterze rekreacyjnym	zalesieniem /zadrzewieniem/ min. 25% powierzchni parceli
	w l.bezw.	w o d s e t k a c h	
Polska	364 913	79,80	75,10
-województwa nadmorskie	171 680	72,51	65,07
-województwa pojezierne	50 707	96,40	92,87
-województwa nizinne	52 676	90,46	92,14
-województwa wyżynne	16 765	82,58	82,90
-województwa górskie	73 085	77,05	72,23

Źródło: obliczenia własne

Tablica 8. Ośrodki czasowe posiadające dostęp do wybranych urządzeń sportowych

Grupy województw	Ośrodki ogółem w l. bezw.	Ośrodki o dostępie do boiska do gier zespołowych kortu tenisowego kręgielni		
		w o d s e t k a c h		
Polska	4 499	54,17	5,60	3,51
-województwa nadmorskie	1 499	56,90	4,94	3,14
-województwa pojezierne	971	49,85	5,15	2,99
-województwa nizinne	758	58,84	6,46	5,01
-województwa wyżynne	268	61,94	9,70	4,48
-województwa górskie	1 003	48,65	5,28	3,19

Źródło: obliczenia własne

Tablica 9.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych posiadających dostęp do wybranych urządzeń sportowych

Grupy województw	Miejsca ogółem w l. bezw.	- Miejsca w ośrodkach o dostępie do boiska do gier zespołowych kortu tenisowego kręgielni		
		w o d s e t k a c h		
Polska	364 913	64,71	9,51	6,25
-województwa nadmorskie	171 680	64,93	8,20	6,36
-województwa pojezierne	50 707	66,36	10,75	6,68
-województwa nizinne	52 676	70,61	11,74	5,73
-województwa wyżynne	16 765	76,39	15,74	7,03
-województwa górskie	73 085	56,11	8,67	5,89

Źródło: obliczenia własne

Tablica 10.

Baza wczasowa posiadająca dostęp do kąpieliska /wyciągu narciarskiego*/

Grupy województw	Baza ogółem		Baza o dostępie do kąpieliska/wyciągu*/	
	ośrodki	miejsca	ośrodki	miejsca
	w l.bezw.		w o d s e t k a c h	
Polska	4 499	364 913	79,06	84,37
-województwa nadmorskie	1 499	171 680	88,93	92,03
-województwa pojezierne	971	50 707	89,91	92,30
-województwa nizinne	758	52 676	73,75	78,67
-województwa wyżynne	268	16 765 .	70,52	76,97
-województwa górskie	1 003	73 085	60,12	66,66

Źródło: obliczenia własne

* Dotyczy głównie bazy w województwach górskich.

Tablica 11.

Ośrodki czasowe posiadające dostęp do wypożyczalni
sprzętu rekreacyjnego

Grupy województw	Ośrodki ogółem	Ośrodki o dostępie do wypożyczalni		
		rowerów	sprzętu wod- nego /narcia- skiego*/	sprzętu spor- towego do gier i zabaw
	w l.bezw.	w o d s e t k a c h		
Polska	4 499	17,89	44,79	72,91
-województwa nadmorskie	1 499	16,61	20,28	77,79
-województwa pojezierne	971	20,60	64,37	68,18
-województwa nizinne	758	23,61	53,03	69,39
-województwa wyżynne	268	21,27	50,00	72,76
-województwa górskie	1 003	11,96	54,84	72,88

Źródło: obliczenia własne

* Dotyczy głównie ośrodków w województwach górskich

Tablica 12.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych posiadających
dostęp do wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego

Grupy województw	Miejsca ogółem	Miejsca w ośrodkach o dostępie do wypożyczalni		
		rowerów	sprzętu wodne- go /narcia- skiego*/	sprzętu spor- towego do gier i zabaw
	w l.bezw.	w o d s e t k a c h		
Polska	364 913	22,82	45,11	85,72
-województwa nadmorskie	171 680	19,75	19,94	88,12
-województwa pojezierne	50 707	28,59	81,15	84,69
-województwa nizinne	52 676	32,56	61,64	82,40
-województwa wyżynne	16 765	29,71	60,94	85,65
-województwa górskie	73 085	17,40	63,65	83,21

Źródło: obliczenia własne

* Dotyczy miejsc w ośrodkach położonych w woj. górskich

Tablica 13.

Ośrodki czasowe wyposażone w sale rekreacyjne

Grupy województw	Ośrodki ogółem	Ośrodki wyposażone w sale			
		rekreacji fizycznej	gier i zabaw sprawnościowych	wielofunkcyjną	telewizyjną
	w l.bezw.	w o d s e t k a c h			
Polska	4 499	3,05	7,54	44,28	62,50
-województwa nadmorskie	1 499	4,27	9,81	40,36	71,91
-województwa pojezierne	971	2,57	5,66	37,49	49,64
-województwa nizinne	758	1,19	6,73	48,15	52,11
-województwa wyżynne	268	3,36	8,96	51,49	55,97
-województwa górskie	1 003	2,99	6,18	51,84	70,49

Źródło: obliczenia własne

Tablica 14.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych wyposażonych w sale rekreacyjne

Grupy województw	Miejsca ogółem	Miejsca w ośrodkach wyposażonych w sale			
		rekreacji fizycznej	gier i zabaw sprawnościowych	wielofunkcyjną	telewizyjną
	w l.bezw.	w o d s e t k a c h			
Polska	364 913	5,73	12,89	56,39	74,89
-województwa nadmorskie	171 680	7,08	15,02	51,38	80,36
-województwa pojezierne	50 707	4,65	10,16	56,66	65,32
-województwa nizinne	52 676	1,88	12,09	64,88	60,72
-województwa wyżynne	16 765	4,07	11,89	63,10	67,41
-województwa górskie	73 085	6,44	10,59	60,30	80,62

Źródło:

...ia własne

Tablica 15.

Baza wczasowa wyposażona w saunę

Grupy województw	Baza ogółem		Baza wyposażona w saunę	
	ośrodki	miejsca	ośrodki	miejsca
	w l. bezw.		w o d s e t k a c h	
Polska	4 499	364 913	2,07	3,65
-województwa nadmorskie	1 499	171 680	2,20	3,86
-województwa pojezierne	971	50 707	1,96	4,09
-województwa nizinne	758	52 676	1,32	1,25
-województwa wyżynne	268	16 765	2,61	2,56
-województwa gorskie	1 003	73 085	2,39	4,83

Źródło : obliczenia własne

Tablica 16.

Ośrodki czasowe wyposażone w kawiarnię i bufet

Grupy województw	Ośrodki ogółem	Ośrodki wyposażone w		
		kawiarnię i bufet	kawiarnię	bufet
	w l. bezw.	w o d s e t k a c h		
Polska	4 499	4,91	16,29	7,94
-województwa nadmorskie	1 499	4,54	20,35	6,74
-województwa pojezierne	971	5,77	11,53	7,42
-województwa nizinne	758	4,75	11,48	11,61
-województwa wyżynne	268	7,46	17,91	7,84
-województwa górskie	1 003	4,09	18,05	7,48

Źródło: obliczenia własne

Tablica 17.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych wyposażonych
w kawiarnię i bufet

Grupy województw	Miejsca ogółem	Miejsca w ośrodkach wyposażonych w		
		kawiarnię i bufet	kawiarnię	bufet
	w l. bezw.	w o d s e t k a c h		
Polska	364 913	9,65	29,04	9,18
-województwa nadmorskie	171 680	9,25	34,03	8,33
-województwa pojezierne	50 707	12,29	23,41	8,47
-województwa nizinne	52 676	11,49	19,19	14,08
-województwa wyżynne	16 765	14,05	25,44	8,85
-województwa górskie	73 085	6,42	29,14	8,21

Źródło: obliczenia własne

Tablica 18.

Ośrodki czasowe posiadające dostęp do dziecięcych
urządzeń rekreacyjnych

Grupy województw	Ośrodki ogółem w l.bezw.	Ośrodki	
		o dostępie do placu zabaw dla dzieci	wyposażone w pokoje zabaw dla dzieci
		w o d s e t k a c h	
Polska	4 499	48,57	6,56
-województwa nadmorskie	1 499	47,90	9,21
-województwa pojezierne	971	39,34	3,30
-województwa nizinne	758	56,46	3,56
-województwa wyżynne	268	58,96	5,97
-województwa górskie	1 003	49,75	8,18

Źródło: obliczenia własne

Tablica 19.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych posiadających
dostęp do dziecięcych urządzeń rekreacyjnych

Grupy województw	Miejsca ogółem w l.bezw.	Miejsca w ośrodkach	
		o dostępie do placu zabaw dla dzieci	wyposażonych ^w pokoje zabaw dla dzieci
		w o d s e t k a c h	
Polska	364 913	60,14	14,52
-województwa nadmorskie	171 680	60,16	18,54
-województwa pojezierne	50 707	53,75	8,63
-województwa nizinne	52 676	69,31	7,26
-województwa wyżynne	16 765	72,10	9,86
-województwa górskie	73 085	55,15	15,49

Źródło: obliczenia własne

Tablica 20.

Przeciętna liczba miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych z dostępem do wybranych urządzeń rekreacyjnych

Rodzaj urządzenia rekreacyjnego	Ośrodki ogółem	Ośrodki w województwach				
		nadmorskich	pojeziernych	nizinnych	wyżynnych	gorskich
Ogółem	81,1	114,5	52,2	69,5	62,6	72,9
-kąpielisko /wyciąg narciarski/	86,6	118,5	53,6	74,1	68,3	80,8
-boisko do gier zespołowych	96,9	130,7	69,5	83,4	77,2	84,0
-kort tenisowy	137,7	190,3	109,1	126,2	101,5	119,6
-kręgielnia	144,3	232,1	116,7	79,5	98,3	134,5
-wypożyczalnia rowerów	103,4	136,2	72,5	95,8	87,4	106,0
-wypożyczalnia sprzętu wodnego /narciarskiego/	81,7	112,6	65,8	80,8	76,3	84,6
-wypożyczalnia sprzętu sportowego do gier i zabaw	95,4	129,8	64,9	82,5	73,6	83,2
-sauna	143,3	200,0	109,2	66,1	61,3	147,2
-sala rekreacji fizycznej	152,6	190,1	94,3	110,0	75,8	156,9
-sala gier i zabaw sprawnościowych	138,8	175,5	93,7	124,9	83,1	124,8
-sala wielofunkcyjna	103,3	145,8	78,9	93,6	76,7	84,8
-sala telewizyjna	97,2	128,0	68,7	81,0	75,3	83,3
-kawiarnia	148,0	199,2	107,8	131,4	97,4	117,1
-plac zabaw dla dzieci	100,4	143,9	71,4	85,3	76,5	80,8
-pokój zabaw dla dzieci	179,7	230,6	136,8	141,6	103,3	138,1

Źródło: obliczenia własne

Tablica 21.

Baza wczasowa posiadająca punkt informacji turystycznej

Grupy województw	Baza ogółem		Baza z punktem informacji turystycznej	
	ośrodki	miejsca	ośrodki	miejsca
	w l.	bezw.	w	o d s e t k a c h
Polska	4 499	364 913	33,07	46,22
-województwa nadmorskie	1 499	171 680	36,22	49,30
-województwa pojezierne	971	50 707	14,21	23,32
-województwa nizinne	758	52 676	15,70	24,68
-województwa wyżynne	268	16 765	13,81	22,22
-województwa gorskie	1 003	73 085	64,91	75,87

Źródło: obliczenia własne

Tablica 22.

Ośrodki czasowe prowadzące zorganizowaną działalność turystyczną i kulturalno-rozrywkową

Grupy województw	Ośrodki ogółem w l.bezw.	Ośrodki prowadzące działalność	
		turystyczną	kulturalno-rozrywkową
		w o d s e t k a c h	
Polska	4 499	62,37	74,97
-województwa nadmorskie	1 499	72,78	81,32
-województwa pojezierne	971	39,44	56,33
-województwa nizinne	758	44,85	72,03
-województwa wyżynne	268	59,70	76,12
-województwa górskie	1 003	82,95	85,44

Źródło: obliczenia własne

Tablica 23.

Miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych prowadzących zorganizowaną działalność turystyczną i kulturalno-rozrywkową

Grupy województw	Miejsca ogółem w l.bezw.	Miejsca w ośrodkach prowadzących działalność	
		turystyczną	kulturalno-rozrywkową
		w o d s e t k a c h	
Polska	364 913	80,74	90,09
-województwa nadmorskie	171 680	86,99	92,48
-województwa pojezierne	50 707	63,45	80,72
-województwa nizinne	52 676	63,32	87,30
-województwa wyżynne	16 765	74,98	87,32
-województwa górskie	73 085	91,94	93,62

Źródło : obliczenia własne

Tablica 24.

Struktura ośrodków czasowych według kategorii
urządzeń programowych

Grupy województw	Ośrodki ogółem		Kategoria urządzeń programowych			
	w l.bezw.	w	I	II	III	poza kategoria
			o d s e t k a c h			
Polska	4 499	100,00	3,73	53,59	37,12	5,56
-województwa nadmorskie	1 499	100,00	2,80	49,03	40,96	7,21
-województwa pojezierne	971	100,00	3,30	58,29	36,35	2,06
-województwa nizinne	758	100,00	4,62	56,20	34,56	4,62
-województwa wyżynne	268	100,00	4,48	60,45	26,49	8,58
-województwa górskie	1 003	100,00	4,69	52,04	36,89	6,38

Źródło: obliczenia własne

Tablica 25.

Struktura miejsc noclegowych w ośrodkach czasowych
według kategorii urządzeń programowych

Grupy województw	Miejsca ogółem		Kategoria urządzeń programowych			
	w l.bezw.	w	I	II	III	poza kategoria
			o d s e t k a c h			
Polska	364 913	100,00	7,97	62,91	26,60	2,52
-województwa nadmorskie	171 680	100,00	6,27	60,18	31,04	2,51
-województwa pojezierne	50 707	100,00	8,71	74,12	15,58	1,59
-województwa nizinne	52 676	100,00	9,31	66,98	21,73	1,98
-województwa wyżynne	16 765	100,00	9,56	67,24	20,05	3,15
-województwa górskie	73 085	100,00	10,11	57,63	28,79	3,47

Źródło: obliczenia własne

Tablica 26.

Struktura ośrodków czasowych z urządzeniami programowymi poszczególnych kategorii według grup województw

Grupy województw	Ośrodki ogółem	Ośrodki z urządzeniami kategorii			
		I	II	III	poza kategorię
w o d s e t k a c h					
Polska	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
-województwa nadmorskie	33,32	25,00	30,49	36,77	43,20
-województwa pojezierne	21,58	19,05	23,48	21,14	8,00
-województwa nizinne	16,85	20,83	17,67	15,69	14,00
-województwa wyżynne	5,96	7,14	6,72	4,25	9,20
-województwa górskie	22,29	27,98	21,64	22,15	25,60

Źródło: obliczenia własne

Tablica 27.

Struktura miejsc noclegowych w ośrodkach czasowych z urządzeniami programowymi poszczególnych kategorii według grup województw

Grupy województw	Miejsca ogółem	Miejsca w ośrodkach z urządzeniami kategorii			
		I	II	III	poza kategorią
w o d s e t k a c h					
Polska	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
-województwa nadmorskie	47,05	37,00	45,00	54,92	46,72
-województwa pojezierne	13,90	15,20	16,37	8,14	8,71
-województwa nizinne	14,44	16,87	15,37	11,80	11,31
-województwa wyżynne	4,59	5,51	4,91	3,46	5,75
-województwa górskie	20,02	25,42	18,35	21,68	27,51

Źródło: obliczenia własne

Tablica 28.

Przeciętna liczba miejsc noclegowych w ośrodkach
z urządzeniami programowymi poszczególnych kategorii

Grupy województw	Ośrodki ogółem	Ośrodki z urządzeniami programowymi kategorii			
		I	II	III	poza kategorią
Polska	81,11	173,02	95,22	58,11	36,87
-województwa nadmorskie	114,53	256,10	140,57	86,80	39,87
-województwa pojezierne	52,22	138,09	66,40	22,39	40,30
-województwa nizinne	69,49	140,11	82,82	43,70	29,77
-województwa wyżynne	62,56	133,42	69,58	47,35	23,04
-województwa gorskie	72,87	157,19	80,69	56,86	39,63

Źródło: obliczenia własne

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
im. E. Piaseckiego
W POZNANIU

Centralny Problem Badań Podstawowych 08.06.

Grupa tematyczna I

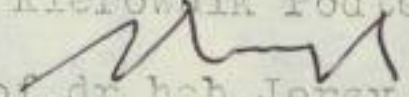
Temat 3.4.: Czynniki warunkujące rozmieszczenie i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce

Zadanie 1: Analiza stanu bazy wczasowej
/w przekroju grup województw/

Podzadanie 1.3.: Położenie bazy wczasowej w środowisku geograficznym
/w przekroju grup województw/

Opracowała: dr Maria *Zamelska*

Kierownik Grupy Tematycznej I
Doc.dr hab. Stanisław Liszewski

Kierownik Podtematu

Prof.dr hab. Jerzy Bogucki

POZNAN 1986

S p i s t r e ś c i

	strona
1. Wstęp	1
1.1. Cel pracy	2
1.2. Założenia badawcze	2
2. Położenia bazy czasowej w środowisku przyrodniczym	5
3. Położenie bazy czasowej w systemie obszarów chronio- nych	10
4. Położenie bazy czasowej w miejscowościach tury- stycznych	15
5. Położenie bazy czasowej w jednostkach osadniczych kraju	17
6. Wnioski	21
P i ś m i e n n i c t w o	24
S p i s r y c i n	26
S p i s t a b e l	27

1. Wstęp

1.1. Cel pracy

Celem opracowania jest przeprowadzenie diagnozy położenia bazy wczasowej w środowisku geograficznym Polski w przekroju grup województw. Jej dokonanie jest niezbędne dla podjęcia szczegółowych badań nad czynnikami warunkującymi rozmieszczenie i funkcjonowanie bazy wczasowej.

Ze względu na swoje cele poznawcze badania bazy wczasowej winny pełnić dwie funkcje: informacyjno-diagnostyczną i wyjaśniająco-prognostyczną. Cele praktyczne natomiast realizuje trzecia ich funkcja: planistyczno-decyzyjna.

Niniejsza praca ma za zadanie spełniać pierwszą z tych funkcji - informacyjno-diagnostyczną, ale z przesunięciem punktu ciężkości z informacji opisowej na diagnozę. W diagnozie tej chodzi przede wszystkim o opis i ustalenie właściwości położenia bazy wczasowej w środowisku geograficznym Polski i jest to przedmiotem badań niniejszej pracy.

Przeprowadzone w pracy badania opisowo-diagnostyczne nie mają stać się podstawą planowania i sterowania bazą wczasową dlatego, że nie stanowią właściwej bazy poznawczej do realizacji tego zadania. Należy wyraźnie sobie uświadomić, że opis diagnostyczny, chociaż nawiązuje do różnych cech badanej zbiorowości, to jednak nie pozwala na sformułowanie prawidłowości rządzących faktami.^{1/} Znajomość tych prawidłowości będzie możliwa w badaniach wyjaśniająco-prognostycznych, które będą realizowane w kolejnych zadaniach

1/ Por. Zb. Chojnicki: Problemy metodologiczne studiów migracyjnych, w: Problemy migracji wewnętrznych w Polsce i ZSRR, red. A. Kukliński i A. Łukaszewicz, PTE-PWE, Warszawa 1978 s.4

tematu: "Czynniki warunkujące rozmieszczenie i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce". Zadania te realizując funkcję wyjaśniająco-prognostyczną badań bazy wczasowej opierać się będą na badaniach teoretyczno-empirycznych^{zmiierzających} do ustalenia prawidłowości, których poznanie pozwoli wnikać w mechanizm zależności i dynamiki badanych czynników warunkujących rozmieszczenie i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce.

1.2. Założenia badawcze

Opis diagnostyczny w badaniach bazy wczasowej obejmuje charakterystykę jej wielkości w powiązaniu z różnymi cachami tej bazy jak konstrukcja obiektów i ich stan techniczny, wyposażenie w urządzenia hotelowe, gastronomiczne, programowe w zakresie rekreacji, turystyki i działalności kulturalnej, a także lokalizacja w środowisku geograficznym.

Charakterystyki te stały się podstawą klasyfikacji zmierzających do ustalenia określonych grup stanów i opierają się one na metodach taksonomii numerycznej i różnych wskaźnikach natężenia.

Dokonany w pracy opis diagnostyczny jest związany z pewnym poziomem agregacji przestrzennej bazy wczasowej w układzie pięciu grup województw, a więc wieloregionalnym. W związku z tym opis ten ma charakter monografii wzbogaconej dodatkowo w analizę strukturalną.

Badaniu poddano 866 miejscowości, w których zlokalizowanych jest 4499 ośrodków wczasowych dysponujących 344913 miejscami noclegowymi /ryc.1/ ujętych w "Informatorze o bazie wczasowej w Polsce" opracowanym przez zespół pracowników Wydziału TiR AWF w Poznaniu^{2/}. Zbiorowość tę można uznać za wystarczającą dla

2/ Autorka br. udział w opracowaniu w/w informatora.

dokonania opisu diagnostycznego, z punktu widzenia celu niniejszej pracy.^{3/}

Badano położenie ośrodka wczasowego w:

- zasięgu wybranych elementów środowiska przyrodniczego,
- systemie obszarów chronionych,
- ważniejszych miejscowościach turystycznych,
- jednostkach osadniczych kraju.

W celu określenia atrakcyjności przyrodniczej miejscowości, w których zlokalizowana jest baza wczasowa analizowano fakt występowania na terenie miejscowości lub w odległości 1 km od granicy, takich elementów środowiska przyrodniczego jak morze, jeziora i lasy. Analizę tę przeprowadzono na podstawie map topograficznych Polski w skali 1 : 50 000 i 1 : 100 000 wydanych przez PPWK w latach 1972-1980. Położenie bazy wczasowej w systemie obszarów chronionych określono na podstawie analizy mapy w skali 1: 750 000: "Ochrona przyrody w Polsce" wydanej przez PPWK w 1982r. Badano fakt występowania ośrodka wczasowego na terenie parków narodowych, parków krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu, względnie w strefie ich bezpośredniego oddziaływania ekologicznego.

Przy ustalaniu położenia bazy wczasowej w ważniejszych miejscowościach turystycznych kraju uwzględniono miejscowości wypoczynkowe, krajoznawcze i uzdrowiska. W tym etapie posłużono się opracowaniem St.Wawrzyniaka jak i wieloma innymi opracowaniami dotyczącymi

^{3/} Charakterystykę tej zbiorowości jak i ocenę aktualności danych przedstawiono w podzadaniu CPBPI-3.4.1.1. Ż.Żupańskiej /w przekroju grup województw/ oraz CPBPI-3.4.1.2. M.Mocka: Wyposażenie bazy wczasowej w urządzenia programowe /w przekroju grup województw/.

jedynie uzdrowisk.^{4/}

Przeprowadzona analiza położenia ośrodków czasowych w ważniejszych miejscowościach turystycznych wymagała uzupełnienia o analizę położenia badanej bazy czasowej wg struktury osadniczej miejscowości. Posłużono się tutaj dodatkowo rocznikiem statystycznym.^{5/}

Badania zostały przeprowadzone w przekroju pięciu grup województw. O zakwalifikowaniu województwa do jednej z pięciu grup decydował przeważający typ krajobrazu, występujący na terenie badanej jednostki administracyjnej.

Wyróżniono następujące grupy województw:

- 1/ województwa nadmorskie: elbląskie, gdańskie, koszalińskie, słupskie i szczecińskie.
- 2/ województwa pojezierne obejmujące: bydgoskie, gorzowskie, konińskie, olsztyńskie, pilskie, poznańskie, suwalskie, toruńskie, wrocławskie, zielonogórskie,
- 3/ województwa nizinne w skład których wchodzi najwięcej bo 19 województw: białostockie, białsko-podlaskie, chełmskie, cielechowski, kaliskie, legnickie, leszczyńskie, łomżyńskie, łódzkie, opolskie, ostrołęckie, piotrkowskie, płockie, radomskie, siedleckie, sieradzkie, skierniewickie, warszawskie, wrocławskie,
- 4/ województwa wyżynne obejmujące: częstochowski, katowickie, kieleckie, krakowski, lubelskie, przemyskie, rzeszowski, tarnobrzeskie, tarnowski, zamojskie,
- 5/ województwa górskie obejmujące: bielskie, jeleniogórskie, krośnieńskie, nowosądeckie, wałbrzyskie.

4/ Bibliografia Uzdrowisk Polskich J B Poznań 1977; K. Błażejczak: Bioklimatyczna ocena i typologia uzdrowisk Polski, Dokumentacja Geograficzna, Warszawa 1983; Potencjalne miejscowości uzdrowiskowe JB Poznań 1983 /maszynopis/; St. Wawrzyniak: Ważniejsze miejscowości turystyczne w Polsce. Biuletyn Informacyjny J T nr 7/35/ s. 15-29, nr 8/36/ s. 18-34, nr 9/37/ s. 19-38, W-wa 1976.

5/ Rocznik statystyczny 1980, GUS, Warszawa 1981, s. 38-40.

Przeprowadzona analiza pozwoli na dokonanie próby określenia tendencji lokalizacyjnych bazy wczasowej w Polsce. Uzyskane wyniki wskażą, gdzie najczęściej lokalizowano ośrodki wczasowe. Pozwoli to na podjęcie badań nad czynnikami warunkującymi rozmieszczenie i funkcjonowanie bazy wczasowej.

Diagnoza położenia bazy wczasowej w środowisku geograficznym grup województw została dokonana przy zastosowaniu metody analizy statystycznej, w tym metody analizy struktury i metody badania współzależności za pomocą tablicy korelacyjnej. Analizę struktury przeprowadzono także za pomocą metod graficznych /diagramów strukturalnych/.^{6/}

2. Położenie bazy wczasowej w środowisku przyrodniczym

W pierwszym etapie badań podjęto próbę dokonania diagnozy położenia bazy wczasowej w zasięgu wybranych elementów środowiska przyrodniczego według grup województw. Badano występowanie w miejscowościach z bazą wczasową, takich elementów środowiska przyrodniczego jak morze, jeziora i lasy. Uzyskane wyniki zostały przedstawione na pierwszych czterech tablicach. Tablice te przedstawiają tendencje, powiązania, zależności, koncentrację oraz inne ważne właściwości badanej bazy według grup województw oraz współwystępowania wybranych elementów środowiska przyrodniczego.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że prawie połowa bazy wczasowej /mierzonej liczbą miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/ znajduje się w grupie pięciu województw nadmorskich. Są tam ośrodki wczasowe zlokalizowane nie tylko nad morzem, ale także

6/ Por. J. Pasłowski: O kartograficznej metodzie badań. Przegl. Geogr. 1970r. 42, z. 4, s. 713-719,
L. Ratajski: Metodyka kartografii społeczno-gospodarczej PPWK, Warszawa 1977

w strefie jezior polodowcowych na Pojezierzu Pomorskim.

W strefie wybrzeża Bałtyku położonych jest przeszło trzy czwarte ośrodków czasowych tej grupy województw, a co trzeci z nich znajduje się także w pobliżu jezior, głównie przybrzeżnych. Fakt ten ma szczególne znaczenie w sytuacji, gdy na obszarze tej grupy województw występują dwa duże obszary ekologicznego zagrożenia tj. szczeciński i gdański.^{7/} Obszar szczeciński obejmuje następujące miasta: Goleniów, Gryfino, Kamień Pomorski, Nowe Warpno, Police, Stargard Szczeciński, Szczecin, Swinoujście i Wolin oraz gminy: Dobra Szczecińska, Dziwnów, Goleniów, Gryfino, Kamień Pomorski, Kobylanka, Kołbaskowo, Nowe Warpno, Police, Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński, Stepnica, Wolin. Natomiast obszar gdański obejmuje 4 miasta i 7 gmin w województwie elbląskim oraz 11 miast i 8 gmin w województwie gdańskim.

Są to w województwie elbląskim miasta: Braniewo, Elbląg, Frombork, Tolkmicko oraz gminy Braniewo, Elbląg, Frombork, Mielejewo, Stegna, Sztutowo, Tolkmicko. Natomiast w województwie gdańskim: Gdańsk, Gdynia, Hel, Jastarnia, Pruszcz Gdański, Puck, Reda, Rumia, Sopot, Wejherowo i Władysławowo oraz gminy: Cedry Wielkie, Kolbudy Górne, Kosakowo, Krokowa, Pruszcz Gdański, Puck, Wejherowo, Żukowo.^{8/}

Obserwacja rys.1 pozwala stwierdzić, że nadmorska baza czasowa zlokalizowana jest przeważnie w wyżej wymienionych miastach i gminach.

Drugą cechą charakterystyczną bazy czasowej znajdującej się w województwach nadmorskich jest to, że występujące tutaj

7/ Według Uchwały RM nr 21/83.

8/ Według "Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju i ochrony środowiska w NPSG na lata 1983-1985 /informacja dla Państwowej Rady do spraw Gospodarki Przestrzennej/- Komisja Planowania przy Radzie Ministrów, Zespół Zagospodarowania Przestrzennego Kraju, Zes. Polityki Terytorialnej, Warszawa, luty 1983.

ośrodki wczasowe są przeciętnie zdecydowanie większe od innych, zlokalizowanych we wszystkich pozostałych grupach województw. Fakt ten pogarsza i tak już trudną sytuację ekologiczną w tej części Polski. W związku z tym wyjątkowe znaczenie nabiera tutaj standard urządzeń hotelarskich oraz programowych.

Druga z kolei, ze względu na zasoby bazy wczasowej, grupa województw to województwa górskie, w których znajduje się co piąte wczasowe miejsce noclegowe kraju. Tutaj szczególne znaczenie, spośród analizowanych komponentów środowiska przyrodniczego, mają lasy. Około 87% bazy wczasowej górskich województw zlokalizowane jest w otoczeniu kompleksów leśnych, natomiast co dziesiąte miejsce noclegowe tej bazy zlokalizowane jednocześnie w pobliżu jeziora. Obszar ten posiada mniejsze nasycenie bazą noclegową niż województwa nadmorskie przy jednocześnie mniejszej powierzchni zagrożenia ekologicznego. Zagrożenie to występuje w województwie jeleniogórskim w dziesięciu miastach: Jeleniej Górze, Karpacz-u, Kowarach, Szklarskiej Porębie, Bolesławcu, Bogatyni, Pieńsku, Zawidowie, Zgorzelcu i ośmiu gminach: Janowice Wielkie, Mysłakowice, Połgórzyn, Bolesławiec, Bogatynia, Pieńsk, Sulików i Zgorzelec oraz w województwie wałbrzyskim w siedmiu miastach: Boguszków - Gorcach, Głuszyca, Jedlinie Zdroju, Nowej Rudzie, Szczawnie Zdroju, Świebodzicach, Wałbrzychu i trzech gminach: Głuszyca, Nowa Ruda, Walim, a także w dwóch miastach i gminach województwa bielskiego /Chełmek i Oświęcim/.^{9/}

Grupa województw wyżynnych, chociaż nie należy do najmniejszych powierzchniowo, posiada stosunkowo niewielką bazę wczasową zdecydowanie mniejszą niż pozostałe grupy /6% ośrodków wczasowych

^{9/} Tamże.

i 4,6% miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych kraju/.

Baza ta zlokalizowana jest przede wszystkim w otoczeniu lasów /58,6% ośrodków wczasowych tej grupy województw, w których znajduje się 64% miejsc noclegowych/ oraz na terenach, na których występują lasy i jeziora /co czwarte wczasowe miejsca noclegowe analizowanej bazy/.

Sytuację utrudnia w tym rejonie wysoki stopień zagrożenia ekologicznego i to na dużych przestrzeniach, obejmując nie tylko województwo katowickie. Według uchwały RM nr 21/83 wyodrębniono na terenie województw wyżynnych następujące obszary ekologicznego zagrożenia: częstochowski, kielecki, tarnobrzesci, lubelski, rybnicki, myszkowsko-zawierciański, górnośląski, krakowski, tarnowski. Sytuacja ta oczywiście nie sprzyja rozwojowi bazy wczasowej.

Uzyskane wyniki badań wskazują, że stosunkowo niekorzystnie, z punktu widzenia atrakcyjności przyrodniczej miejscowości, zlokalizowana jest nizinna baza wczasowa: co trzynaste miejsce noclegowe w tej bazie położone jest z dala od kompleksów leśnych i jezior. Ponad połowa krajowej bazy wczasowej bez dostępu do analizowanych komponentów środowiska przyrodniczego zlokalizowana została właśnie na terenie największej grupy województw jaką są województwa nizinne. Tak niekorzystnej sytuacji nie ma w żadnej z pozostałych czterech grup województw. W tym układzie szczególnego znaczenia nabierają urządzenia programowe ośrodków wczasowych, których dodatkowym zadaniem staje się zrekompensowanie niskiej atrakcyjności przyrodniczej miejscowości i przybierają one charakter waloru komplementarnego a nieraz stają się substytutem komponentów środowiska przyrodniczego. Dotyczy to przede wszystkim najważniejszych obszarów wypoczynku dla aglomeracji łódzkiej, warszawskiej, wrocławskiej. Sytuację pogarsza jeszcze fakt, iż na terenie województw nizin występują kilka obszarów ekologicznego zagrożenia

mianowicie: plocki, legnicko-głogowski, wrocławski, bełchatowski, łódzki i tomaszowski.^{10/}

Na szczególną uwagę zasługują województwa pojezierne, w których zlokalizowany jest co piąty ośrodek wczasowy /14% miejsc noclegowych krajowej bazy wczasowej/. Pomimo stosunkowo niedużej bazy wczasowej województw pojeziernych, znajduje się tutaj 45% krajowych ośrodków wczasowych położonych nad jeziorem i 52% ośrodków położonych w otoczeniu lasów i jezior /tab.3/.

Analiza tablic 1 i 2 pozwala stwierdzić, że spośród 90% nadjeziernej bazy wczasowej analizowanej grupy województw, aż 78% bazy położonej jest w otoczeniu jezior i lasów. Świadczy to o wyraźnej specyfice ośrodków wczasowych województw pojeziernych i warunkuje działalność programową tych ośrodków w zakresie rekreacji, turystyki i działalności kulturalnej.^{11/} Wskazuje to też na szczególne znaczenie, wśród walorów wypoczynkowych, tak zwanego "drugiego wybrzeża", a więc wybrzeża powstałego poprzez połączenie linii brzegowej jezior.^{12/} Obecnie województwa pojezierne to obszar największych potencjalnych możliwości rozwoju bazy wczasowej /szczególnie sezonowej, przywodnej/.

10/ Patrz przypis 7.

11/ Problem działalności programowej został przedstawiony w podzadaniu autorstwa M. Mocka, praca cyt.

12/ Dobrym odzwierciedleniem specyfiki wybranych elementów atrakcyjności przyrodniej miejscowości z bazą wczasową województw pojeziernych jest rycina 2.

W związku z tym należy zwrócić uwagę na fakt, że w tej grupie województw jest obecnie stosunkowo mniej obszarów ekologicznego zagrożenia niż w pozostałych grupach województw. Zostało tutaj wydzielonych 5 obszarów ekologicznego zagrożenia i są to:

- poznański obejmujący następujące miasta: Luboń, Mosina, Poznań, Puszczykowo, Stęszew, Swarzędz oraz gminy: Uzerwonak, Komorniki, Mosina, Stęszew, Suchy Las i Swarzędz,
- bydgosko-toruński obejmujący miasta: Aleksandrów Kujawski, Bydgoszcz, Ciechocinek, Solec Kujawski, Toruń oraz gminy: Aleksandrów Kujawski, Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Solec Kujawski, Lubicz, Łysomiec, Obrowo, Wielka Nieszawka, Wieś Wielka,
- inowrocławski obejmujący miasta: Barcin, Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Pakość, oraz gminy Barcin, Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Pakość,
- koniński obejmujący miasta: Kleczew, Konin, Slesin, Turek oraz gminy Brudzew, Kazimierz Biskupi, Kleczew, Kransk, Przykona, Slesin, Turek, Władysławów,
- włockławski obejmujący miasta: Brześć Kujawski, Włockawek oraz gminy Brześć Kujawski, Fabianki, Włockawek.

3. Położenie bazy czasowej w systemie obszarów chronionych

Komisja Ochrony Przyrody i Jej Zasobów PAN dla zapewnienia równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym oraz niezbędnych warunków odnowy sił człowieka wystąpiła w drugiej połowie lat siedemdziesiątych z propozycją utworzenia Wielkoprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych.^{13/}

13/ Por.B.Faliński: Program ochrony krajobrazu Polski, Inwest. i Bud. nr 4 Warszawa 1977.

System ten mogą tworzyć:

- parki narodowe /około 25 - docelowo 1% powierzchni kraju/,
- parki krajobrazowe /około 75 - docelowo 4% powierzchni kraju/,
- obszary chronionego krajobrazu /docelowo 20% powierzchni kraju/.

Tak więc ochroną miałyby być objęta jedna czwarta powierzchni naszego kraju. Jednym ze szczegółowych zadań WSOCH jest ostateczne ustalenie funkcji wyżej wymienionych kategorii obszarów chronionych oraz dopuszczalnego zakresu ingerencji gospodarki turystycznej. Przy założeniu, że parki narodowe powinny mieć charakter muzeów, to znaczy być dostępne tylko dla zwiedzających i to turystów indywidualnych, przewiduje się w ramach zainwestowania wytyczenie i przy stosowanie tras zwiedzania. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 1949 i przygotowaną nowelizacją tej ustawy w parku narodowym i jego otulinie wprowadzony jest absolutny zakaz budowy obiektów turystycznych i sportowych.^{14/}

Z kolei parki krajobrazowe w założeniach WSOCH mają być strefami ciszy. Obok zwiedzania dopuszczalna tu będzie turystyka kwalifikowana oraz w małym stopniu wypoczynkowo-pobytowa. W ramach zainwestowania turystycznego przewiduje się następujące działania:

- wytyczenie i zagospodarowanie tras turystycznych oraz pól biwakowych,
- budowa niewielkich stanic wodnych i schronisk turystycznych,
- możliwy rozwój osadnictwa turystyczno-wczasowego w małym stopniu na terenie samego parku krajobrazowego - ośrodki małe i lekkie, w dużym w otulinie parku - ośrodki duże i trwałe.

14/ Per.W.Obojski: Obszary i obiekty chronione w Polsce w: Staż Ochrony Przyrody. Materiały metodyczno-szkoleniowe, red. K. Kaliszuk i J.Solon, Wyd. PTTK "Kraj" Warszawa 1984, s.48-61.

Natomiast warunki do wypoczynku stacjonarnego według twórców WSOCH, powinny zapewniać obszary chronionego krajobrazu. Bierze się więc pod uwagę możliwość budowy na szeroką skalę ośrodków wypoczynkowych oraz indywidualnych domów letniskowych na terenach obszarów chronionego krajobrazu. Koncepcję tę poparł w swej pracy R.Dysarz.^{15/}

W tej sytuacji szczególnie interesująca może być konfrontacja założeń WSOCH ze stanem i rozmieszczeniem bazy wczasowej w Polsce. Przeprowadzone badania na temat położenia bazy wczasowej w systemie obszarów chronionych według grup województw pozwalają stwierdzić, że co dziewiąty ośrodek wczasowy położony jest na terenie parków narodowych, w tym prawie połowa na obszarze województw nadmorskich a druga połowa w grupie województw górskich, co piętnasty ośrodek znajduje się na terenie parków krajobrazowych, w tym w 80% w grupie województw nadmorskich oraz trzy czwarte bazy wczasowej zlokalizowane jest na obszarze chronionego krajobrazu, ze zdecydowaną przewagą w grupie województw nadmorskich. Wyniki wyżej wymienionych badań ilustrują tablice: 5, 6, 7, 8, Przedstawiają one tendencję, powiązania, zależności, strukturę oraz inne ważne właściwości badanej bazy wczasowej ze względu na położenie w systemie obszarów chronionych według grup województw. Analiza wyników badań pozwala stwierdzić, że najbardziej odbiega, od przedstawionych założeń WSOCH, lokalizacja bazy wczasowej w grupie województw nadmorskich i górskich. Biorąc pod uwagę fakt, że te dwie grupy województw skupiają prawie 70% bazy wczasowej /mierzonej liczbą miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/ należy sądzić iż zjawisko to wygląda groźnie.

15/ Por.R.Dysarz: Zasady ochrony przyrodniczych walorów turystycznych. Synteza tematu 110-02, Instytut Turystyki, Zespół Naukowo-Badawczy. Bydgoszcz, Bydgoszcz 1980 /maszynopis/.

W grupie województw nadmorskich co siódmy ośrodek czasowy położony jest w parku narodowym, a co szósty - w parku krajobrazowym.

Znajdują się one głównie w Nadmorskim Kompleksie Obszarów Chronionych /1,3% pow.kraju/ obejmującym wysoki pas Pobrzeży Południowo-bałtyckich.^{16/} W jego to granicach znajdują się 3 obiekty prawnie chronione: Woliński i Słowiński Park Narodowy oraz Nadmorski Park Krajobrazowy.

Duża część bazy czasowej analizowanej grupy województw /64% obiektów, 70% miejsc noclegowych/ znajduje się na obszarach chronionego krajobrazu, co jest zgodne z założeniami WSOCH. W dużej mierze baza ta występuje w północnej części Pomorskiego Kompleksu Obszarów Chronionych^{17/}, szczególnie w województwie słupskim i koszalińskim.

Analizując położenie bazy czasowej w grupie województw pojeziernych można zaobserwować, że 1,4% tej bazy /mierzonej liczbą miejsc noclegowych w ośrodkach czasowych/ znajduje się na terenie parku narodowego. Pomimo, że wartość wskaźnika jest niska, to jednak ilustruje ona groźne zjawisko, mianowicie przedstawia wielkość bazy zlokalizowanej w jedynym parku narodowym występującym w tej grupie województw, tj. w Wielkopolskim Parku Narodowym.

W parkach krajobrazowych zlokalizowanych jest 1,6% ośrodków czasowych dysponujących 2,6% miejsc noclegowych tej grupy województw.

16/ Propozycję Krajowych Kompleksów Obszarów Chronionych opracowała E.Gacka-Grzesikiewicz, J.Kamieniecka i T.Pawłowska i przedstawia w ekspertyzynie pt.: „Wskazanie terenów o szczególnych wartościach społeczno-gospodarczych i najwyższych walorach przyrodniczych, na których stosunki wodne powinny podlegać ochronie prawnej zgodnie z art.20 Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska”, wykonanej w ZGTUP w Warszawie- 1984.

17/ Tamże.

Położone są one przede wszystkim w parkach krajobrazowych Mazurskiego Kompleksu Obszarów Chronionych tj. w Mazurskim, Suwalskim i Wigiewskim Parku Krajobrazowym.^{18/}

Przed wszystkim jednak baza czasowa grupy województw pojeziernych zlokalizowana jest na obszarze chronionego krajobrazu /87,6% ośrodków czasowych, 86,2% miejsc noclegowych w tychże ośrodkach czasowych/.

Odmienną odmienną strukturę położenia bazy czasowej w systemie obszarów chronionych grupy województw pojeziernych od struktury krajowej ilustruje ryc.3. Dużą odmienną od struktury krajowej obserwuje się też w grupie województw nizinnych. Należy sądzić, że lokalizacja bazy czasowej w systemie obszarów chronionych w tej grupie województw jest najbliższa założeniom twórców WSOCH.

Cechą charakterystyczną województw wyżynnych jest to, że co piąty ośrodek czasowy w tej grupie województw znajduje się poza obszarami chronionymi /w kraju -8%/ pomimo, że na tym terenie występują dwa krajowe kompleksy obszarów chronionych: Roztoczański KOCH /1,8% pow.kraju/, Małopolski KOCH /5,5% pow.kraju/.^{19/}

Ta grupa województw posiada niewielką w skali kraju bazę czasową /około 5% miejsc noclegowych/ a ze względu na bogate walory wypoczynkowe mogłaby być w większym stopniu wykorzystana w turystyce pobytowej. Dotyczy to przede wszystkim obszarów położonych w pobliżu aglomeracji miejskich. Proponowane rozwiązanie w znacznym stopniu odciążałoby województwa górskie, w których co czwarte miejsce noclegowe w bazie czasowej zlokalizowane jest na terenie parków narodowych. Jest to drugi region w kraju o tak znacznym obciążeniu bazą czasową najcenniejszych ekologicznie obszarów. Na terenie grupy województw górskich występują dwa krajowe kompleksy

^{18/} Tamże.

^{19/} Tamże.

obszarów chronionych:

- Kompleks Karpacki /5,2% pow.kraju/ obejmujący m.in. 5 parków narodowych /Babiogórski, Tatrzański, Gorczański, Pieniński i Bieszczadzki/ oraz rozległy Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu. Znaczny udział w tym kompleksie mają też obszary projektowanych parków krajobrazowych oraz projektowane obszary chronionego krajobrazu.
- Kompleks Sudecki /1,3% pow.kraju/ obejmujący Karkonowski Park Narodowy, Książański, Stołowogórski i Śnieżnicki Park Krajobrazowy oraz obszary chronionego krajobrazu w Kotlinie Kłodzkiej i położone na południowy wschód od Wałbrzycha.^{20/}

4. Położenie bazy wczasowej w miejscowościach turystycznych

W kolejnym etapie badań podjęto próbę dokonania diagnozy położenia bazy wczasowej według rodzaju miejscowości w zależności od funkcji jaką one pełnią w gospodarce turystycznej kraju.

Uwzględniono ważniejsze miejscowości turystyczne tzn. wypoczynkowe, krajoznawcze i uzdrowiskowe.

W Polsce jako ważniejsze miejscowości wypoczynkowe przyjmuje się takie, które mają odpowiednie zagospodarowanie turystyczne, tzn. powyżej 300 miejsc w turystycznej bazie noclegowej, oczywiście przy założeniu, że bazie tej towarzyszą odpowiednie walory wypoczynkowe. Są to miejscowości charakteryzujące się znacznym ruchem turystycznym, wywołanym występowaniem walorów wypoczynkowych powodującym wyraźne zmiany w zagospodarowaniu miejscowości.

W całym kraju około 3600 miejscowości posiada funkcje wypoczynkowe. Spośród nich wybrano 424 jako ważniejsze miejscowości wypoczynkowe

i ten zbiór został uwzględniony w niniejszej pracy.^{21/}

W badaniu brano pod uwagę również najważniejsze miejscowości krajoznawcze, których jest 557. Zostały one wybrane spośród 1800 miejscowości o walorach krajoznawczych, mających znaczenie w analizach makroprzestrzennych /pominięto walory o rzeczywiście lokalnym lub wybitnie specjalistycznym charakterze/.^{22/}

Wśród badanych miejscowości turystycznych szczególne znaczenie mają uzdrowiska. W analizie uwzględniono 37 uzdrowisk statutowych, 25 w rozwoju oraz 74 uzdrowiska potencjalne, a więc 136 miejscowości uzdrowiskowych z całego kraju.^{23/}

Analizując położenie bazy czasowej według atrakcyjności turystycznej miejscowości, można stwierdzić, że trzy czwarte bazy czasowej usytuowane jest w ważniejszych miejscowościach wypoczynkowych /tab.9, 10/. Część z tej bazy zlokalizowana jest w miejscowościach, które obok funkcji wypoczynkowych pełnią również funkcje uzdrowiskowe /co piąte miejsce noclegowe w co siódmym ośrodku czasowym/ lub funkcje krajoznawcze /10% bazy czasowej/. Stosunkowo duża część omawianej bazy czasowej /to znaczy co siódmy ośrodek w którym znajduje się co szóste miejsce noclegowe/ zlokalizowana jest w miejscowościach posiadających wszystkie badane funkcje, a więc o największej atrakcyjności turystycznej. Jednocześnie co czwarty ośrodek czasowy i to z reguły mały lub średniej wielkości położony jest w miejscowościach nieposiadających omówionych wyżej funkcji turystycznych. Uzyskane wyniki badań, przedstawiono w ta-

21/ Zbiór ważniejszych miejscowości wypoczynkowych ustalił St.Wawrzyniak, wyd.cyt.

22/ Wyboru dokonał St.Wawrzyniak, wyd.cyt.

23/ Zbiór miejscowości uzdrowiskowych ustalono na podstawie kilku prac: Bibliografia Uzdrowisk Polskich, wyd.cyt.; K.Błazejczak, wyd.cyt.; Potencjalne miejscowości uzdrowiskowe, praca cyt.

blicach 9, 10, 11 i 12, pozwalają prześledzić strukturę położenia bazy wczasowej w miejscowościach turystycznych w układzie grup województw.

Grupa województw nadmorskich charakteryzuje się rozmieszczeniem bazy wczasowej podobnym do rozmieszczenia obserwowanego w skali kraju. W grupie województw pojeziernych obserwuje się wysoki stopień udziału bazy wczasowej w miejscowościach nie będących ważniejszymi miejscowościami turystycznymi /ok. 50% bazy/. Wpływa to na odmiennosc tej grupy województw w przypadku analizowanego zjawiska co zostało zilustrowane na ryc. 4.

Grupę województw nizinnych charakteryzuje wysoki udział bazy wczasowej w miejscowościach posiadających jedynie funkcje wypoczynkowe /co drugi ośrodek wczasowy/ oraz w miejscowościach nie posiadających funkcji turystycznych /co trzeci ośrodek wczasowy/. Pozostałe rodzaje miejscowości nie mają w tym przypadku większego znaczenia. W grupie województw wyżynnych, podobnie jak w grupie województw pojeziernych obserwuje się także wysoki stopień udziału bazy wczasowej w miejscowościach nie będących ważniejszymi miejscowościami turystycznymi. Mianowicie w tej kategorii miejscowości zlokalizowany jest co drugi ośrodek wczasowy wyżynnej grupy województw. Na uwagę zasługuje tutaj grupa województw górskich, która charakteryzuje się występowaniem bazy wczasowej przede wszystkim w miejscowościach łączących wszystkie trzy omawiane funkcje turystyczne; tak zlokalizowane zostało 40% bazy wczasowej.

5. Położenie bazy wczasowej w jednostkach osadniczych kraju.

Przeprowadzona diagnoza położenia ośrodków wczasowych w ważniejszych miejscowościach turystycznych wymaga uzupełnienia o analizę położenia badanej bazy wczasowej według struktury osadniczej

miejsowości z uwzględnieniem ich klasy. Podstawowe czynniki uzyskane w czasie badań przedstawiono w tablicach: 13, 14, 15 i 16. Szczegółowa analiza tablic pozwala stwierdzić, że dwie trzecie bazy zlokalizowaną jest w jednostkach wiejskich. Porównując badane zjawisko w analizowanych grupach województw można zauważyć, że grupy województw pojeziernych, nizinnych i wyżynnych charakteryzują się zdecydowanie większym udziałem bazy wczasowej na wsi /ok.80% w każdej z tych grup województw/. Natomiast w grupie województw górskich baza wczasowa występuje mniej więcej w tych samych proporcjach: na wsi, w miastach do 10 tys.mieszkańców i w miastach o liczbie ludności 10 tys. i więcej. Wynikiem tego rodzaju tendencji lokalizacyjnych jest fakt, że grupa województw górskich, posiadająca ok.20% bazy wczasowej kraju, zawiera prawie połowę bazy wczasowej występującej w klasie miast do 10 tys.mieszkańców oraz również połowę bazy wczasowej znajdującej się w klasie miast o liczbie ludności 10-25 tys.

Prezentowane zjawisko związane jest z historią rozwoju bazy wczasowej w Polsce. FWP ma bazę zlokalizowaną w dużej mierze w tradycyjnych, z reguły renomowanych miejscowościach o rozwiniętych funkcjach miastotwórczych. Natomiast zakłady pracy, które w przeważającej części budowały swoją bazę wczasową w okresie ostatnich dwudziestu lat, lokowały ją w zdecydowanej większości w niewielkich miejscowościach o statusie wsi z reguły położonych w grupie województw pojeziernych. Specyfika struktury bazy wczasowej położonej w jednostkach osadniczych grupy województw pojeziernych została odzwierciedlona na ryc.5. Wynikiem koncentracji bazy wczasowej na wsi jest to, że jedna trzecia ośrodków znajduje się w miejscowościach posiadających jedynie charakter wypoczynkowy i prawie tyle samo w miejscowościach nie posiadających charakteru turystycznego.

Dla dopełnienia diagnozy położenia bazy wczasowej według grup województw przeprowadzono analizę struktury według rodzaju gestora. Wyniki zaprezentowano w tablicach 17 i 18 oraz na ryc. 6 i 7. Analiza uzyskanego materiału badawczego pozwala stwierdzić, że około 90% potencjału tej bazy znajduje się w gestii zakładów pracy. W tej sytuacji struktura rozmieszczenia tej części ośrodków jest wiodąca dla całości badanego problemu. Natomiast baza wczasowa FWP charakteryzuje się dużo mniejszym udziałem w kraju, ale też i odmienną strukturą rozmieszczenia jej. 90% bazy wczasowej będącej w gestii FWP znajduje się w grupie województw nadmorskich oraz górskich z przewagą w województwach górskich oraz niewielka ilość /ok. 6%/ znajduje się w grupie województw nizinnych. Pozostała minimalna ilość jest rozlokowana w grupie województw pojeziernych /ok. 3%/ oraz wyżynnych /0,5%/.

Struktura rozmieszczenia bazy wczasowej FWP jest wynikiem tego, że FWP jako pierwsza po II wojnie światowej jednostka zajmująca się wczasami na szeroką skalę, przejęła przedwojenną bazę wczasową zlokalizowaną głównie na wyżej wymienionych obszarach. Wówczas były to jedynie zagospodarowane tereny, na których można było rozwijać nową formę masowego wypoczynku jaką stała się turystyka socjalna.

W drugiej połowie lat pięćdziesiątych powstała idea budowania własnych zakładowych ośrodków wczasowych, które pierwotnie lokalizowano w tradycyjnych regionach wypoczynkowych, to jest przede wszystkim na terenie wybrzeża i gór. Na tych terenach była stosunkowo dobrze rozbudowana infrastruktura turystyczna. Jednakże na skutek bardzo szybkiego uprzemysłowienia kraju wzrosło zanieczyszczenie środowiska. Mogło to stać się powodem odejścia od tradycyjnej lokalizacji zakładowych ośrodków wczasowych.

Kolejnym powodem zmiany miejsc lokalizacji ośrodków wczasowych

mogło być nadmierne zagęszczenie terenów wypoczynkowych w części wybrzeża, co objawiło się dużą dewastacją tych terenów.^{24/}

W tej sytuacji w latach późniejszych dostrzeżone możliwości wykorzystania dla potrzeb masowej turystyki pobytowej nie tylko obszarów nadmorskich i górskich ale również pojeziernych i nizinnych. Obecnie co trzeci zakładowy ośrodek wczasowy położony jest w grupie województw nadmorskich, co piąty w grupie województw górskich, natomiast co czwarty - w grupie województw pojeziernych oraz co szósty - w grupie województw nizinnych. Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że w ostatnim czasie tereny pojezierzy charakteryzowały się dużą dynamiką inwestycji turystycznych w porównaniu z dawnymi tradycyjnymi terenami lokalizacji.

24/ Czynniki warunkujące rozmieszczenie bazy wczasowej są przedmiotem badań w kolejnych zadaniach tematu CPBP 08.06.-I-3.4

6. Wnioski

Przeprowadzona analiza położenia bazy wczasowej w środowisku geograficznym Polski w przekroju grup województw pozwala na sformułowanie kilku głównych wniosków natury merytorycznej oraz metodologicznej.

1. Ośrodki wczasowe zlokalizowano głównie w trzech grupach województw: nadmorskich, górskich i pojeziernych.
2. Najwięcej ośrodków wczasowych zlokalizowano w grupie województw nadmorskich. Występujące tutaj ośrodki wczasowe są przeciętnie zdecydowanie większe od innych, zlokalizowanych we wszystkich pozostałych grupach województw. Fakt ten pogarsza i tak już trudną sytuację ekologiczną w tej części kraju, gdzie występują dwa duże obszary ekologicznego zagrożenia tj. szczeciński i gdański.
3. Na drugim miejscu, ze względu na zasoby bazy wczasowej, znajduje się grupa województw górskich, w której jest co piąte wczasowe miejsce noclegowe kraju. Prawie całość tej bazy zlokalizowana jest w otoczeniu kompleksów leśnych.
4. Na szczególną uwagę zasługuje grupa województw pojeziernych, w której zlokalizowany jest co piąty ośrodek wczasowy kraju. Prawie w całości baza ta zlokalizowana jest nad jeziorami, w tym w zdecydowanej większości także w otoczeniu lasów. Wskazuje to na szczególne znaczenie dla wypoczynku tak zwanego "drugiego wybrzeża", a więc wybrzeża powstałego poprzez połączenie linii brzegowej jezior.
5. Stosunkowo niekorzystnie, z punktu widzenia atrakcyjności przyrodniczej miejscowości, zlokalizowana jest baza wczasowa grup województw nizinnych. Ponad połowa krajowej bazy wczaso-

wej bez dostępu do morza, jezior i lasów zlokalizowane jest właśnie na terenie tej grupy województw. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabierają urządzenia programowe ośrodków wczasowych.

6. Jednocześnie lokalizacja bazy wczasowej grupy województw nizinnych jest najbliższa założeniom twórców Wielkoprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych.
7. Najbardziej odbiega od założeń WSOCH położenie bazy wczasowej grup województw nadmorskich i górskich ze względu na nadmierną lokalizację tej bazy na terenie parków narodowych.
8. Zdecydowana większość bazy wczasowej usytuowana jest w ważniejszych miejscowościach wypoczynkowych, w tym duża część zlokalizowana jest w miejscowościach posiadających obok funkcji wypoczynkowych także krajoznawcze i uzdrowiskowe /ośrodki z tego typu lokalizacją występują prawie wyłącznie w grupach województw górskich i nadmorskich/.
9. Większość bazy wczasowej zlokalizowana jest w jednostkach wiejskich. Jedynie w grupie województw górskich baza wczasowa znajduje się w większości w miastach.
10. Powyższe tendencje są odbiciem działalności socjalnej zakładów pracy, które są głównymi gestorami bazy wczasowej w Polsce.
11. Opis diagnostyczny bazy wczasowej w Polsce wymaga uzupełnienia o analizę tego zjawiska w przekroju wojewódzkim. W dalszych badaniach należy dążyć do typologii województw ze względu na charakter, wyposażenie i położenie ośrodków wczasowych w tych województwach.
12. W celu określenia prawidłowości rządzących rozmieszczeniem i wykorzystaniem bazy wczasowej w Polsce, należy w dalszym

etapie przeprowadzać badania wyjaśniająco-prognostyczne, oparte na badaniach teoretyczno-empirycznych dotyczących wszelkich czynników warunkujących rozmieszczenie i wykorzystanie bazy wczasowej.

P i ś m i e n n i c t w o

1. Bibliografia Uzdrowisk Polskich, Instytut Balneoklimatyczny, Poznań, 1977.
2. Błażejczak K.,: Bioklimatyczna ocena i typologia uzdrowisk Polski, Dokumentacja Geograficzna, Warszawa 1983.
3. Chojnacki Zb.: Problemy metodologiczne studiów migracyjnych, w: Problemy migracji wewnętrznych w Polsce i ZSRR, praca zbiorowa pod red. A. Kuklińskiego i A. Łukaszewicza, PTE-PWE, Warszawa 1978, s. 12-22.
4. Dysarz R.: Zasady ochrony przyrodniczych walorów turystycznych. Synteza tematu 110-02 Instytut Turystyki. Zespół Naukowo-Badawczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1980, /maszynopis/.
5. Faliński J.B.: Program Ochrony Krajobrazu Polski, Inwest. i Bud. nr 4. Warszawa /1977/.
6. Obojski W.: Obszary i obiekty chronione w Polsce, w: Straż Ochrony Przyrody. Materiały metodyczno-szkoleniowe. Praca zbiorowa pod redakcją Kazimierza Kaliszuka i Jerzego Solona. Komisja Ochrony Przyrody, Zarząd Główny PTTK. Wydawnictwo PTTK "Kraj", Warszawa 1984 s. 48-61.
7. Paszkowski J.: O kratograficznej metodzie badań, Przegl. Geogr. 1970, t. 42, z. 4, s. 713-719.
8. Potencjalne miejscowości uzdrowiskowe, Instytut Balneoklimatyczny, Poznań 1983, /maszynopis/.
9. Ratajski L.: Metodyka kartografii społeczno-gospodarczej, PPWK, Warszawa 1973.

10. Rocznik Statystyczny 1980, GUS Warszawa 1981, s.38-40.
11. Wawrzyniak St.: Ważniejsze miejscowości turystyczne w Polsce, Biuletyn Informacyjny Instytutu Turystyki, nr 7/35/ s.15-29, nr8/36/ s.18-34, nr 9/37/ s.19-38, Warszawa /1976/.
12. Wskazanie terenów o szczególnych wartościach społeczno-gospodarczych i najwyższych walorach przyrodniczych na których stosunki wodne powinny podlegać ochronie prawnej zgodnie z art. 20 Ustawy o Ochronie i Kształtowaniu środowiska. Ekspertyza wykonana w zespole rzeczoznawców ZGTUP w Warszawie - 1984 /maszynopis/.

S p i s r y c i n

1. Miejscowości z ośrodkami wczasowymi w Polsce
2. Struktura bazy wczasowej według położenia w środowisku geograficznym
3. Struktura bazy wczasowej według położenia w systemie obszarów chronionych
4. Struktura bazy wczasowej według położenia w miejscowościach turystycznych
5. Struktura bazy wczasowej według położenia w jednostkach osadniczych kraju
6. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz rodzaju gestora
7. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz rodzaju gestora

S p i s t a b e l

1. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz wybranych elementów atrakcyjności przyrodniczej miejscowości
2. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz wybranych elementów atrakcyjności przyrodniczej miejscowości
3. Struktura położenia bazy wczasowej w środowisku przyrodniczym według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/
4. Struktura położenia bazy wczasowej w środowisku przyrodniczym według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/
5. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz położenia w systemie obszarów chronionych
6. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz położenia w systemie obszarów chronionych
7. Struktura położenia bazy wczasowej w systemie obszarów chronionych według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/
8. Struktura położenia bazy wczasowej w systemie obszarów chronionych według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/
9. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz atrakcyjności turystycznej miejscowości
10. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz atrakcyjności turystycznej miejscowości
11. Struktura położenia bazy wczasowej w miejscowościach turystycznych według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/

12. Struktura położenia bazy wczasowej w miejscowościach turystycznych według grup województw/ w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/
13. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz klasy miejscowości
14. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz klasy miejscowości
15. Struktura położenia bazy wczasowej w jednostkach osadniczych kraju według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/
16. Struktura położenia bazy wczasowej w jednostkach osadniczych kraju według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/
17. Ośrodki wczasowe według rodzaju gestora oraz grup województw
18. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według rodzaju gestora oraz grup województw

Tablica 1. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz wybranych elementów atrakcyjności przyrodniczej miejscowości

rupa województw	Ogółem		W y s t ę p o w a n i e							
	w liczb, bezwzgl.		morza jezio- ra i lasu	morza i je- ziora	morza i lasu	morza	jeziora i lasu	jeziora	lasu	brak morza jeziora i lasu
			w o d s e t k a c h							
Polska	4499	100,0	8,6	1,4	12,0	4,2	32,4	6,7	31,6	3,1
województwa nadmorskie	1499	100,0	25,8	4,3	36,0	12,7	13,7	5,0	2,3	0,2
województwa pojezierne	971	100,0	-	-	-	-	77,8	13,9	7,0	1,3
województwa nizinne	758	100,0	-	-	-	-	44,7	7,1	37,9	10,3
województwa wyżynne	268	100,0	-	-	-	-	26,9	6,0	58,6	8,5
województwa górskie	1003	100,0	-	-	-	-	8,6	2,1	87,3	2,0

Źródło: obliczenia własne

Tablica 2. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz wybranych elementów atrakcyjności przyrodniczej miejscowości

Grupa województw	Ogółem	W y s t ę p o w a n i e								
		w liczb. bezwzgl.	morza jeziora i lasy	morza i jeziora	morza i lasy	morza	jeziora i lasy	jeziora	lasy	brak możliwości, jeziora i lasy
			w o d s e t k a c h							
Polska	364913	100,00	12,4	3,1	18,3	6,1	24,9	4,7	28,4	2,1
województwa nadmorskie	171680	100,00	26,4	6,6	38,8	13,0	10,0	3,4	1,7	0,1
województwa pojezierne	50707	100,00	-	-	-	-	78,2	12,4	8,0	1,4
województwa nizinne	52676	100,00	-	-	-	-	43,8	6,5	42,0	7,7
województwa wyżynne	16765	100,00	-	-	-	-	25,0	4,3	64,1	6,6
województwa górskie	73085	100,00	-	-	-	-	9,2	1,3	87,4	2,0

Źródło: obliczenia własne

Tablica 3. Struktura położenia bazy czasowej w środowisku przyrodniczym według grup województw /w przekroju ośrodków czasowych/

Grupa województw	Ogółem	P o ł o ż e n i e w p o b l i ż u				
		morza ^{a/}	jeziora i lasu	jeziora	lasu	brak morza, jeziora i lasu
w o d s e t k a c h						
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	33,0	100,0	14,1	24,9	2,4	2,2
województwa pojezierne	21,6	-	51,8	44,9	4,8	9,4
województwa nizinne	16,8	-	23,3	17,9	20,2	57,0
województwa wyżynne	6,0	-	4,9	5,3	11,0	16,8
województwa górskie	22,3	-	5,9	7,0	61,6	14,6

a/ obejmuje wszystkie ośrodki położone w pobliżu morza również, gdy występuje dodatkowo jezioro lub las.

Zródło: obliczenia własne

Tablica 4. Struktura położenia bazy czasowej w środowisku przyrodniczym według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach czasowych/

Grupa województw	Ogółem	P o ł o ż e n i e w p o b l i ż u				
		morza ^{a/}	jeziora i lasu	jeziora	lasu	brak morza jeziora i lasu
w o d s e t k a c h						
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	47,0	100,0	18,9	33,9	2,8	3,0
województwa pojezierne	13,9	-	43,6	36,5	3,9	9,3
województwa nizinne	14,4	-	25,4	19,8	21,3	53,7
województwa wyżynne	4,6	-	4,6	4,2	10,4	14,4
województwa górskie	20,0	-	7,5	5,6	61,6	19,6

a/ obejmuje wszystkie miejsca noclegowe w ośrodkach czasowych położonych w pobliżu morza również, gdy występuje dodatkowo jezioro lub las.

Źródło: obliczenia własne

Tablica 5. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz położenia w systemie obszarów chronionych

Grupa województw	Ogółem	Położenie na terenie lub w pobliżu			
		Parku Narodowego	Parku Krajobrazowego	Obszaru chronionego krajobrazu	Poza obszarem chronionym
w o d s e t k a c h					
Polska	100	11,6	6,6	73,8	8,0
województwa nadmorskie	100	15,2	16,0	64,4	4,4
województwa pojezierne	100	0,7	1,6	85,0	12,7
województwa nizinne	100	0,3	1,1	87,6	11,1
województwa wyżynne	100	1,9	12,3	65,3	20,5
województwa górskie	100	27,8	-	68,9	3,3

Źródło: obliczenia własne

Tablica 6. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz położenia w systemie obszarów chronionych

Grupa województw	Ogółem	Położenie na terenie lub w pobliżu			
		Parku Narodowego	Parku Krajobrazowego	Obszaru chronionego krajo- bazy	Poza obsza- rem chronio- nym
		w o d s e t k a c h			
Polska	100	12,3	7,3	75,3	5,1
województwa nadmorskie	100	14,4	12,8	70,2	2,6
województwa pojezierne	100	1,4	2,6	86,2	9,8
województwa nizinne	100	0,6	1,6	91,3	6,5
województwa wyżynne	100	1,4	15,0	63,7	19,9
województwa górskie	100	25,7	-	70,6	3,7

Zródło: obliczenia własne

Tablica 7. Struktura położenia bazy wczasowej w systemie obszarów chronionych według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/

Grupa województw	P o ł o ż e n i e n a t e r e n i e l u b w p o b l i ż u			
	Parku Narodowego	Parku Krajobrazowego	Obszaru chronionego Krajobrazu	Poza obszarem chronionym
	w o d s e t k a c h			
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	43,8	80,0	29,1	18,2
województwa pojezierne	1,3	5,1	24,8	34,3
województwa nizinne	0,4	2,7	20,0	23,2
województwa wyżynne	1,0	11,2	5,3	15,2
województwa górskie	53,5	-	20,8	9,1

Źródło: obliczenia własne

Tablica 8. Struktura położenia bazy wczasowej w systemie obszarów chronionych według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/

Grupa województw	P o ł o ż e n i e n a t e r e n i e l u b w p o b l i ż u			
	Parku Narodowego	Parku Krajobrazowego	Obszaru chronionego Kraj- obrazu	Poza obszarem chronionym
	w o d s e t k a c h			
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	55,3	82,4	43,9	23,7
województwa pojezierne	1,6	5,0	15,9	26,3
województwa nizinne	0,7	3,2	17,5	18,1
województwa wyżynne	0,5	9,4	3,9	17,7
województwa górskie	41,9	-	18,8	14,2

Źródło: obliczenia własne

Tablica 9. Ośrodki wczasowe według grup województw oraz atrakcyjności turystycznej miejscowości

Grupa województw	Ogółem	M i e j s c o w o ś c i							
		Krajo- znaw- cze	Wypo- czyn- kowe	Uzdre- wisko- we	Krajo- znaw- czo-wy- poczyn.	Krajo- znaw- czo-uz- drowis. we	Wypoczyn- kowo-uz- drowisko- we	Krajoz- nawczo- wypoczy- nkowe- uzdrow.	Pozostałe
		w o d s e t k a c h							
Polska	100,0	1,7	31,5	0,3	10,2	0,0	14,8	14,4	27,1
województwa nadmorskie	100,0	0,9	30,3	0,3	9,9	-	26,7	15,4	16,5
województwa pojezierne	100,0	2,5	37,2	-	1,4	-	6,3	4,4	48,2
województwa nizinne	100,0	2,8	50,5	-	8,1	-	1,6	0,1	36,9
województwa wyżynne	100,0	3,0	23,5	-	27,6	0,4	0,7	1,9	42,9
województwa górskie	100,0	0,8	15,2	0,8	16,2	-	19,0	37,0	11,0

Źródło: obliczenia własne

Tablica 10. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz atrakcyjności turystycznej miejscowości

Grupa województw	Ogółem	M i e j s c o w o ś c i							
		Krajoznawcze	Wypoczynkowe	Uzdrowiskowe	Krajoznawczo-wypoczynkowe	Krajoznawczo-uzdrowiskowe	Wypoczynkowo-uzdrowiskowe	Krajoznawczo-wypocz. uzdrow.	Pozostałe
w o d s e t k a c h									
Polska	100,0	1,4	31,6	0,2	10,1	0,0	18,8	17,8	20,1
województwa nadmorskie	100,0	0,6	31,7	0,1	9,0	-	29,6	18,2	10,8
województwa pojezierne	100,0	2,2	35,3	-	2,0	-	5,6	8,4	46,5
województwa nizinne	100,0	3,5	54,6	-	8,3	-	2,9	0,0	31,6
województwa wyżynne	100,0	4,0	24,7	-	23,0	0,6	0,4	1,0	46,3
województwa górskie	100,0	0,6	14,0	0,7	16,7	-	18,8	40,4	8,8

Zródło: obliczenia własne

Tablica 11. Struktura położenia bazy wczasowej w miejscowościach turystycznych według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/

Grupa województw	Miejscowości							
	Krajoznawcze	Wypoczynkowe	Uzdrowiskowe	Krajoznawczo-wypoczynk.	Krajoznawczo-uzdrowisk.	Wypoczynkowo-uzdrowisk.	Krajoznawczo-wypo. uzdr.	Pozostałe
	w odsetkach							
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	18,7	32,2	33,3	32,2	-	60,1	35,4	20,2
województwa pojezierne	32,0	25,5	-	3,0	-	9,2	6,6	38,4
województwa nizinne	28,0	27,1	-	13,3	-	1,8	0,2	23,0
województwa wyżynne	10,7	4,4	-	16,1	100,0	0,3	0,8	9,4
województwa górskie	10,6	10,8	66,7	35,4	-	28,6	57,0	9,0

Zródło: obliczenia własne

Tablica 12. Struktura położenia bazy wczasowej w miejscowościach turystycznych według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach wczasowych/

Grupa województw	M i e j s c o w o ś c i							
	Krajo- znawcze	Wypoczyn- kowe	Uzdrowi- skowe	Krajoz- nawczo- wypoczy- nkowe	Krajoz- nawczo- uzdrowi- skowe	Wypoczy- kowo- uzdro- wiskowe	Krajoz- nawczo- wypocz. uzdrow.	Pozo- stałe
	w o d s e t k a c h							
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	19,3	47,1	18,0	41,9	-	74,2	47,9	25,2
województwa pojezierne	23,6	15,5	-	2,8	-	4,2	6,5	32,4
województwa nizinne	35,4	25,0	-	11,8	-	1,5	0,0	22,8
województwa wyżynne	12,8	3,6	-	10,4	100,0	0,1	0,3	10,7
województwa górskie	8,9	8,8	82,0	33,1	-	20,0	45,3	8,9

Źródło: obliczenia własne

Tablica 13. Ośrodki czasowe według grup województw oraz klasy miejscowości

Grupa województw	Ogółem	Klasa miejscowości			
		Wieś	Miasto o liczbie ludności		
			do 10 tys.	10-25 tys.	25 tys. i więcej
			w o d s e t k a c h		
Polska	100	66,5	15,2	8,6	9,7
województwa nadmorskie	100	66,0	6,9	7,7	19,3
województwa pojezierne	100	80,0	13,6	3,8	2,6
województwa nizinne	100	81,1	14,1	3,7	1,1
województwa wyżynne	100	81,0	9,3	4,5	5,2
województwa górskie	100	39,2	31,5	19,1	10,2

Źródło: obliczenia własne

Tablica 14. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według grup województw oraz klasy miejscowości

Grupa województw	Ogółem	Klasa miejscowości			
		Wieś	Miasto o liczbie ludności		
			do 10 tys.	10-25 tys.	25 tys.i więcej
			w o d s e t k a c h		
Polska	100	62,9	15,1	10,0	12,0
województwa nadmorskie	100	65,0	6,8	8,6	19,7
województwa pojezierne	100	77,8	12,4	7,0	2,8
województwa nizinne	100	76,3	17,1	4,9	1,7
województwa wyżynne	100	81,0	10,8	2,2	6,0
województwa górskie	100	34,0	35,9	20,8	9,3

Źródło: obliczenia własne

Tablica 15. Struktura położenia bazy wczasowej w jednostkach osadniczych kraju według grup województw /w przekroju ośrodków wczasowych/

Grupa województw	Klasa miejscowości			
	Wieś	Miasto o liczbie ludności		
		do 10 tys.	10-25 tys.	25 tys. i więcej
	w o d s e t k a c h			
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	33,1	15,2	30,1	66,1
województwa pojezierne	26,0	19,3	9,6	5,7
województwa nizinne	20,6	15,6	7,3	1,8
województwa wyżynne	7,2	3,7	3,1	3,2
województwa górskie	13,1	46,2	49,9	23,2

Źródło: obliczenia własne

Tablica 16. Struktura położenia bazy wczasowej w jednostkach osadniczych kraju
według grup województw /w przekroju miejsc noclegowych w ośrodkach
wczasowych/

Grupa województw	Klasa miejscowości			
	Wieś	Miasto o liczbie ludności		
		do 10 tys.	10-25 tys.	25 tys. i więcej
		w o d s e t k a c h		
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0
województwa nadmorskie	48,6	21,3	40,4	76,9
województwa pojezierne	17,1	11,5	9,7	3,2
województwa nizinne	17,5	16,4	7,1	2,0
województwa wyżynne	5,9	3,3	1,0	2,3
województwa górskie	10,9	47,5	41,8	15,6

Zródło: obliczenia własne

Tablica 17. Ośrodki wczasowe według rodzaju gestora oraz grup województw

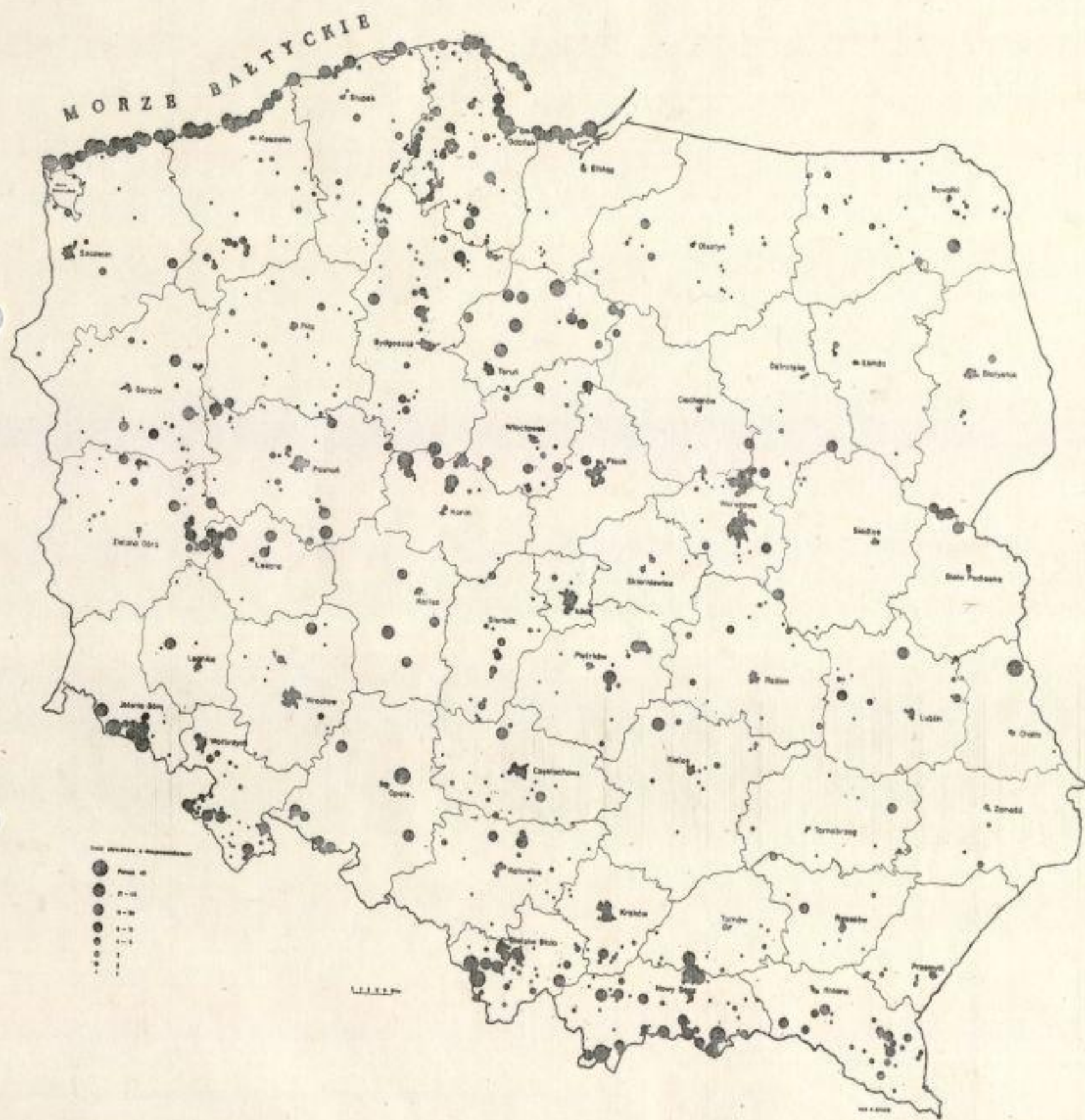
Rodzaj gestora	Polska	Województwa nadmorskie	Województwa pojezierne	Województwa nizinne	Województwa wyżynne	Województwa górskie
	w o d s e t k a c h					
Ogółem	100,0	33,3	21,6	16,8	6,0	22,3
FWP	100,0	24,0	2,9	6,9	0,7	65,5
Zakłady pracy	100,0	33,9	23,0	17,5	6,2	19,4
Pozostałe	100,0	35,4	16,6	17,4	8,1	20,5

Źródło: obliczenia własne

Tablica 18. Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych według rodzaju gestora oraz grup województw

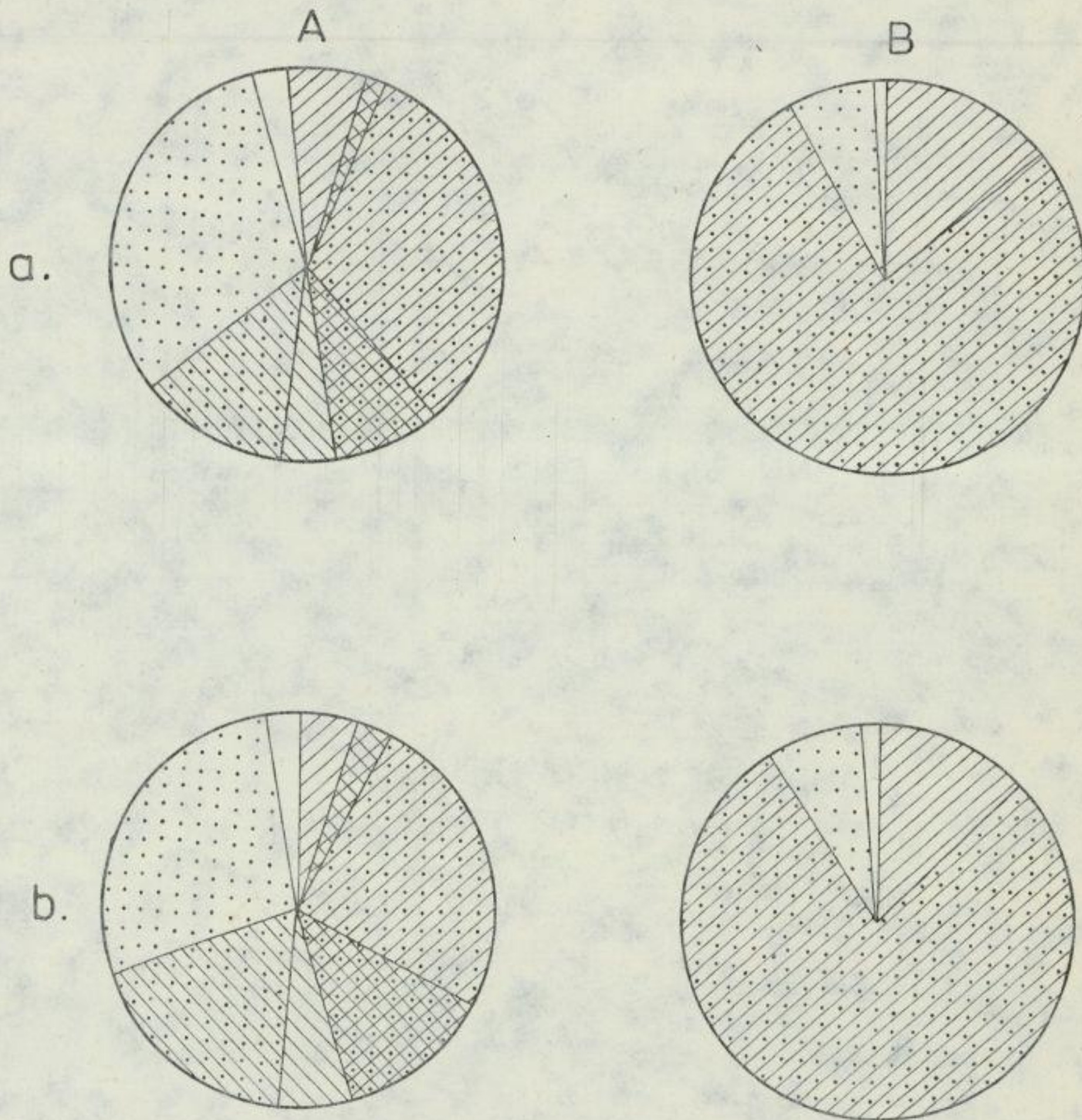
Rodzaj gestora	Polska	Województwa nadmorskie	Województwa pojezierne	Województwa nizinne	Województwa wyżynne	Województwa górskie
w o d s e t k a c h						
Ogółem	100,0	47,0	13,9	14,4	4,6	20,0
FWP	100,0	33,3	2,8	6,1	0,5	57,3
Zakłady pracy	100,0	48,6	15,0	15,2	4,9	16,3
Związki zawodowe	100,0	44,7	15,8	16,7	6,1	16,7

Źródło: obliczenia własne



Ryc. 1 Miejscowości z ośrodkami czasowymi w Polsce

Ryc. 2 STRUKTURA BAZY WCZASOWEJ WEDŁUG POŁOŻENIA W ŚRODOWISKU GEOGRAFICZNYM



Występowanie:

- jeziora

- morza

- lasu

- brak jeziora, morza lasu.

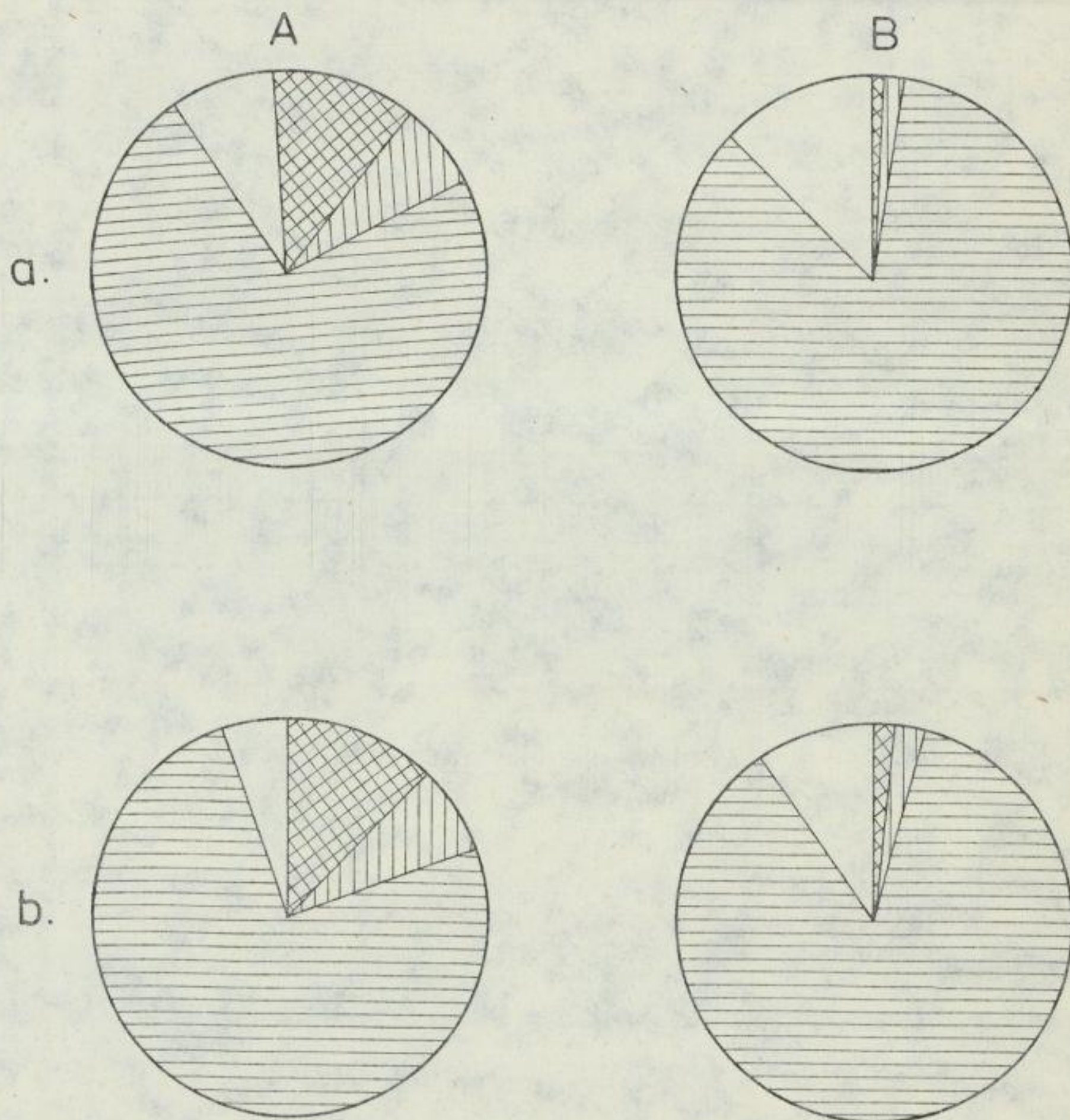
A - baza wczasowa Polski

B - baza wczasowa województw pojeziernych

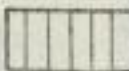
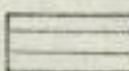
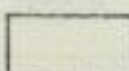
a - w przekroju liczby ośrodków

b - w przekroju liczby miejsc noclegowych
w ośrodkach wczasowych

Ryc. 3 STRUKTURA BAZY W CZASOWEJ WEDŁUG POŁOŻENIA W SYSTEMIE OBSZARÓW CHRONIONYCH

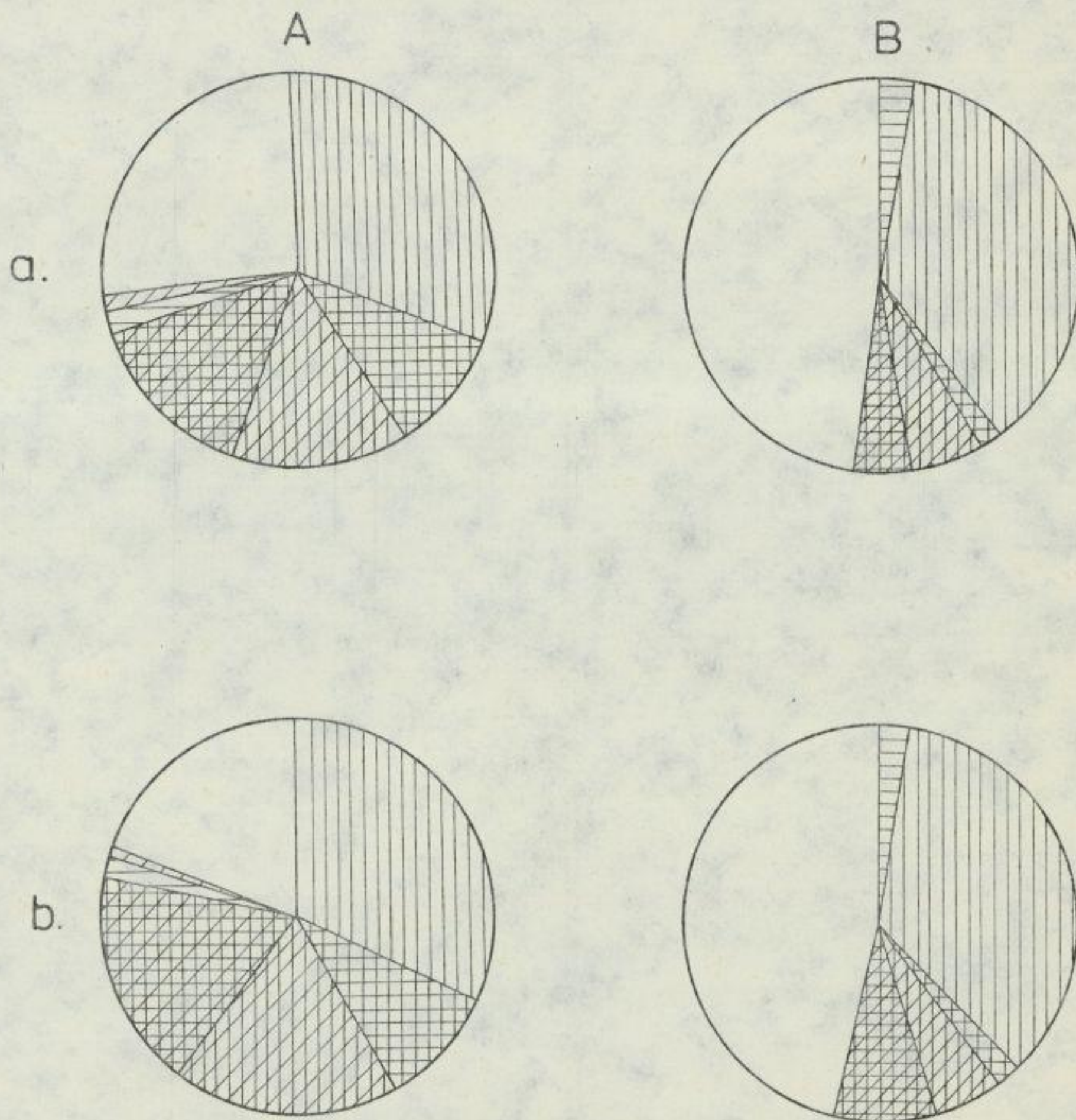


Położenie na terenie lub w pobliżu:

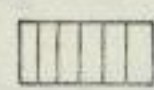
-  - Parku Narodowego
-  - Parku Krajobrazowego
-  - Obszaru Chronionego Krajobrazu
-  - Poza obszarem chronionym

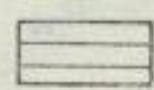
- A** - baza czasowa Polski
- B** - baza czasowa województw pojeziernych
- a** - w przekroju liczby ośrodków
- b** - w przekroju liczby miejsc noclegowych w ośrodkach czasowych

Ryc. 4. STRUKTURA BAZY WZASOWEJ WEDŁUG
POŁOŻENIA W MIEJSCOWOŚCIACH TURYSTYCZNYCH

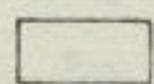


Rodzaj miejscowości :

 - Wypoczynkowe

 - Krajoznawcze

 - Uzdrowiskowe

 - Pozostałe

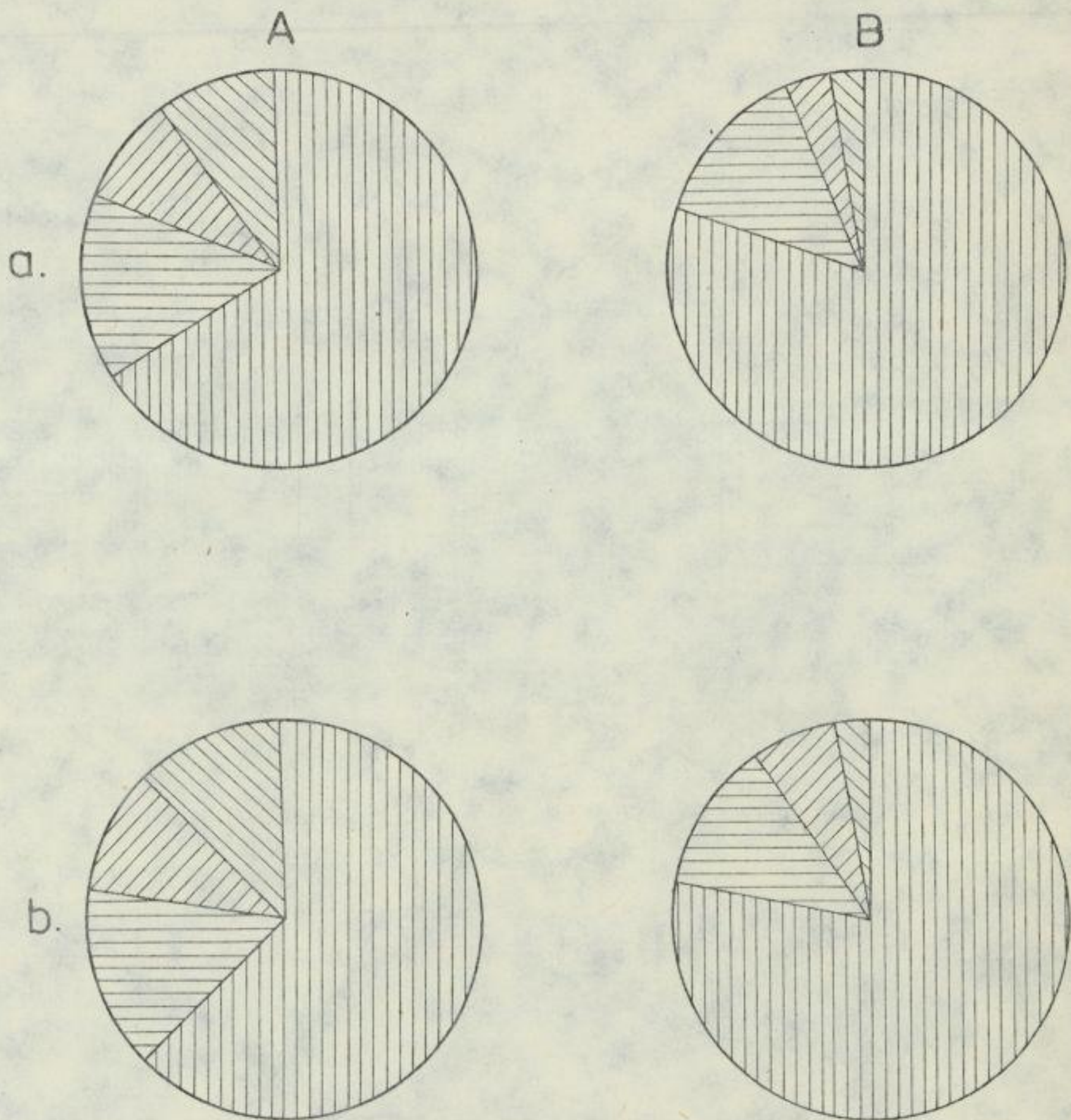
A - baza wczasowa Polski

B - baza wczasowa województw pojeziernych

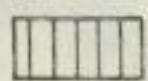
a - w przekroju liczby ośrodków

b - w przekroju liczby miejsc noclegowych
w ośrodkach wczasowych

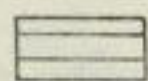
Ryc. 5 STRUKTURA BAZY W CZASOWEJ WEDŁUG
POŁOŻENIA W JEDNOSTKACH OSADNICZYCH KRAJU



Klasa miejscowości:



- wieś



- miasta o liczbie mieszkańców do 10 tys.



- miasta o liczbie mieszkańców 10-25 tys.



- miasta o liczbie mieszkańców powyżej 25 tys.

A - baza czasowa Polski

B - baza czasowa województw pojeziernych

a - w przekroju liczby ośrodków

b - w przekroju liczby miejsc noclegowych
w ośrodkach czasowych

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
im. E. Piaseckiego
w POZNANIU

Centralny Program Badań Podstawowych 08.06.

Podtemat I - 3.4 "Czynniki warunkujące rozmieszczenie
i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce"

Zadanie 2. Założenie komputerowego systemu informacji
o bazie wczasowej w Polsce

Autor opracowania: dr Leszek Konys

Kierownik grupy tematycznej I
doc.dr hab. Stanisław Liszewski

Kierownik podtematu
prof.dr hab. Jerzy Bogucki

P o z n a ń 1986

Sprawozdanie z wykonania pracy w ramach
zadania 2:

"ZAŁOŻENIE KOMPUTEROWEGO SYSTEMU INFORMACJI
O BAZIE WZASOWEJ"

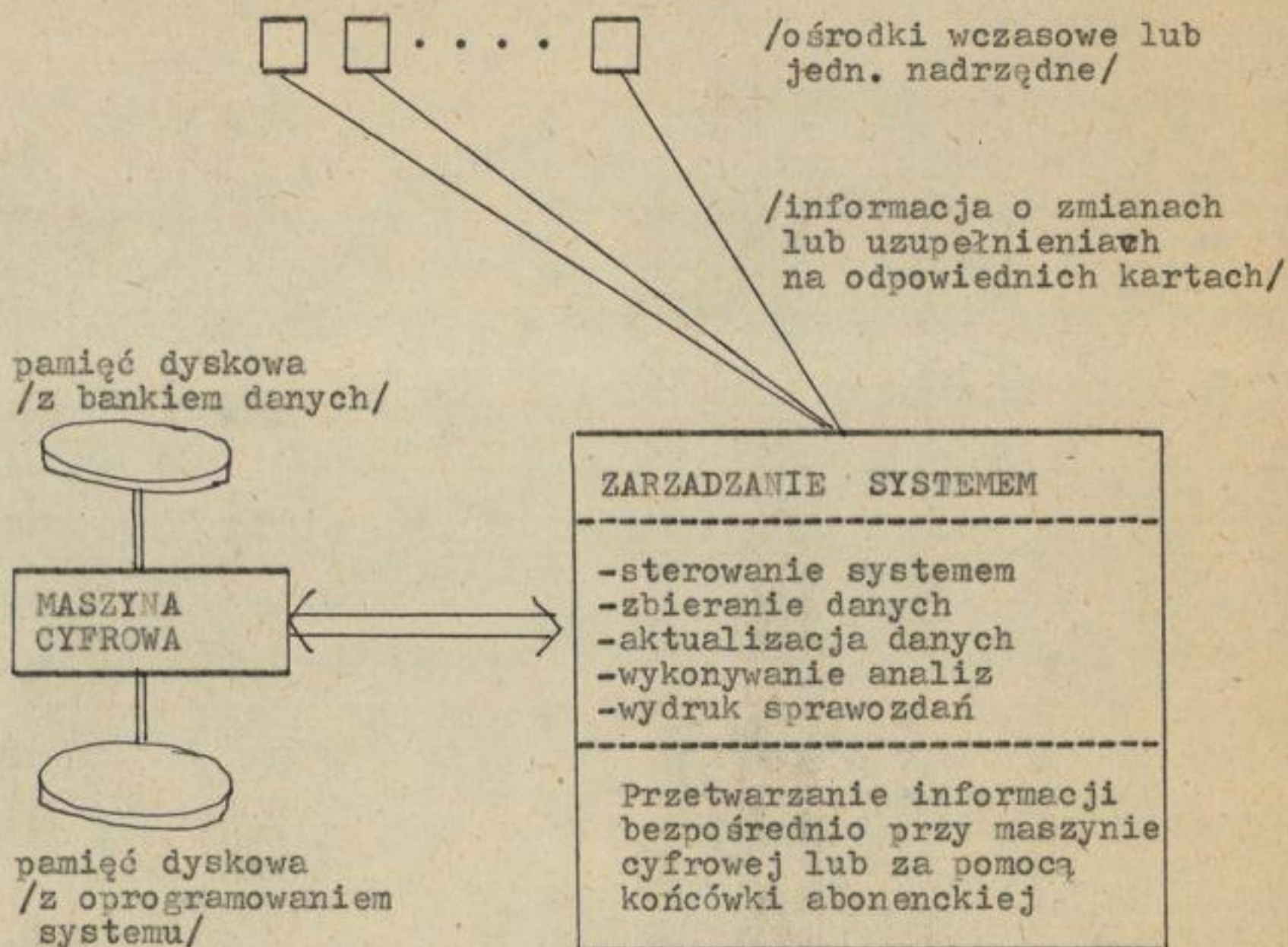
1. Cel pracy

Celem zadania jest utworzenie w pełni nowoczesnego, komputerowego systemu informacji o bazie wczasowej w Polsce, umożliwiającego jej bieżące śledzenie, rejestrowanie, aktualizację, analizę, wykonywanie odpowiednich sprawozdań itp.

Właściwe, sprawne działanie systemu informacji determinowane jest przez:

- utworzenie komputerowego banku informacji w oparciu o posiadane pierwotne informacje /patrz pkt.2/,
- bieżącą, rzetelną aktualizację,
- opracowanie odpowiedniego oprogramowania systemowego, tzn. pakietów programów dotyczących aktualizacji, analiz, sprawozdawczości itp.

Po pełnym rozwiązaniu i zrealizowaniu wszystkich w/w kwestii system ten będzie mógł funkcjonować zgodnie z przedstawionym poniżej schematem:



W aspekcie tak przedstawionego schematu działania systemu o bazie czasowej, celem zadania 2-go jest optymalne rozwiązanie pierwszego z w/w punktów, tj. utworzenie banku informacji.

2. Literatura przedmiotu - źródła informacji o bazie czasowej

Za podstawowa bazę danych przyjęto informacje zawarte w kwestionariuszach kategoryzacyjnych ośrodków czasowych zebrane przez CRZZ w latach 1978-80. Dane te zostały następnie uzupełnione i poszerzone poprzez informacje uzyskane z publikacji GUS, z Dyrekcji Naczelnej FWP oraz z Wydziału Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki. Materiały te zostały ponadto wzbogacone o wiadomości krajoznawcze charakteryzujące położenie ośrodków czasowych w środowisku geograficznym.

3. Zastosowany sprzęt komputerowy

System opracowywany jest na maszynę cyfrową MERA-400, zainstalowaną w Ośrodku Obliczeniowym AWF, w zestawie: pamięć operacyjna 160K, pamięć zewnętrzna na dwóch jednostkach dyskowych, drukarki wierszowe i mozaikowe oraz monitory. Zastosowany system operacyjny maszyny Crook-4 umożliwia wykorzystywanie maszyny w systemie wielodostępnym i wielozadaniowym, a więc możliwa jest praca z maszyną również poprzez końcówkę abonencką /terminal-monitor i drukarka/. Zalety takiej konfiguracji są bardzo ważne z punktu widzenia funkcjonalności działania banku informacji o bazie czasowej.

Jako języka programowania użyto Fortranu. Powyżej przedstawiona konfiguracja maszyny winna być rozszerzona o ~~zakup~~ dodatkową pamięć operacyjną - 128k, oraz o urządzenia wchodzące w skład końcówki abonenckiej

4. Konstrukcja i zasada działania banku informacji

Wszystkie dane zawierające odpowiednio dla każdego ośrodka czasowego - jego dane adresowe, adres gestora oraz zakodowane informacje /w ilości 120/ na temat opisu części hotelowej, gastronomicznej, rekreacyjnej oraz usytuowania względem walorów turystycznych, zostały zapamiętane w pamięci zewnętrznej maszyny cyfrowej na wymiennych kasetach dyskowych. Cała informacja dotycząca 4500 ośrodków /5209 obiektów/, łącznie z odpowiednią rezerwą na uzupełnienia oraz miejscem na oprogramowanie systemowe, mieści się na dwóch kasetach dyskowych.

Bank danych został tak skonstruowany aby możliwy był dostęp bezpośredni do każdej informacji zawartej w dowolnym

ośrodka, obiekcie i województwie. Konstrukcja taka umożliwia więc, przy wykorzystaniu odpowiedniego oprogramowania, natychmiastowy wgląd do każdej informacji, odkodowanie jej, naniesienie ewentualnych poprawek /aktualizacja/, a przede wszystkim przeprowadzenie dowolnych analiz. Oprogramowanie robocze dotyczące aktualizacji zostało już opracowane w ramach zadania 4-go, natomiast programy dotyczące dowolnych analiz, sprawozdań lub wydruków wykonywane będzie na bieżąco w trakcie pracy systemu.

W skład oprogramowania systemowego wchodzić będą specjalistyczne programy dotyczące między innymi:

- sterowania i zabezpieczenia bazy /tzn. zakodowaną informacją/,
- aktualizacji i uzupełnienia danych,
- wydruku dowolnych zestawień ujmujących różne kryteria i zależności
- analizy stanu bazy.

5. Wyniki pracy

Zgodnie z koncepcją pracy systemu, opisaną w poprzednich punktach, wykonana została praca polegająca na wpisaniu do pamięci maszyny /na dyskach wymiennych/ wszystkich danych o ośrodkach czasowych dla 49 województw, 4499 ośrodków, 5209 obiektów. Każda informacja o ośrodku zawiera: nazwę i adres ośrodka i gestora, a także zakodowaną informację o 120 danych.

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

im. E. Piaseckiego
w P o z n a n i u

Centralny Program Badań Podstawowych CB.06.

Podtemat I - 3.4. "Czynniki warunkujące rozmieszczenie
i wykorzystanie bazy wczasowej w Polsce"

Zadanie: 4. "Aktualizacja informacji o bazie
wczasowej zawartych w komputerowym
systemie informacji o bazie wczasowej".

Autorzy opracowania: dr Leszek Konys
mgr Stefan Anioła

Kierownik grupy tematycznej I Kierownik podtematu
doc. dr hab. Stanisław Liszewski prof. dr hab. Jerzy Bogucki

P O Z N A N 1986

mgr Stefan Anioła

Sprawozdanie z wykonywania zadania 4:

"AKTUALIZACJA INFORMACJI O BAZIE WZASOWEJ ZAWARTYCH
W KOMPUTEROWYM SYSTEMIE INFORMACJI O BAZIE WZASOWEJ"

1. Cel pracy

Celem zadania jest opracowanie metod umożliwiających sprawną aktualizację i uzupełnianie danych zawartych w komputerowym systemie informacji o bazie wczasowej. Praca ta stanowi bardzo ważny element tworzonego banku informacji, którego rzetelność decydować będzie o poprawności i sprawnym funkcjonowaniu całego systemu.

2. Literatura przedmiotu.

Ponieważ bank informacji o bazie wczasowej, opracowany zgodnie z zadaniem 2, oparty został o materiały sprzed kilku lat /patrz- raport z zadania 2-go/, a ponadto informacja ta ulega ciągłym zmianom, konieczne jest opracowanie odpowiedniej procedury, przy pomocy której przeprowadzać się będzie okresowe kontrole stanu bazy, a następnie na jej podstawie wykonywać się będzie aktualizację i uzupełnienia danych.

3. Problematyka zadania

W rozpatrywanym zadaniu rozwiązania wymagają dwa problemy:

- opracowanie formy ankiety /karty/, na której odpowiednie jednostki /ośrodki wczasowe, gestorzy lub inne czynniki zwierzchnie/ nanosić będą zmiany zaistniałe w Ośrodku wczasowym.
- opracowanie odpowiednich programów przetwarzaniowych na maszynę cyfrową, przy pomocy których przeprowadzać się

będzie aktualizację stanu bazy wczasowej.

Kształt, wspomnianej w pierwszym punkcie, ankiety został już opracowany, naniesione na nią zostały także nowe informacje na temat stanu kadry w Ośrodku wczasowym, możliwości transportu w ośrodku, sprawa rozbijania namiotów itp. Ankieta ta składa się z dwóch części - pierwszej opisowej, która stanowić będzie poradnik dla poprawnego nanoszenia zakodowanej informacji, oraz z części drugiej, na której odpowiednia jednostka nanosić będzie zakodowaną informację. Przy pierwszej aktualizacji rozsyłane będą obie części ankiety, natomiast przy następnych procesach aktualizacyjnych rozsyłana będzie jedynie druga część ankiety.

Ankiety te drukowane będą przy wykorzystaniu maszyny cyfrowej co umożliwiać będzie ewentualne szybkie nanoszenie poprawek w ankiecie oraz ich wydruk w dowolnych ilościach.

Obecnie trwają jeszcze dyskusje nad ewentualnym zmniejszeniem liczby informacji kodowych /obecnie 120 + adres i nazwa gestora/. Z chwilą rozstrzygnięcia tej kwestii rozpoczęte zostanie drukowanie oraz rozsyłanie ankiet.

Opracowane już zostały natomiast odpowiednie programy komputerowe umożliwiające aktualizację stanu bazy na podstawie karty aktualizacyjnej. Było to możliwe z tego względu, iż ich opracowanie zależne było jedynie od formy ankiety /karty/, a nie od liczby poprawianych informacji.

4. Zakres badań

Zadanie to zostało rozpięane na dwa lata 1986-87.

W roku bieżącym opracowane zostały programy obliczeniowe oraz wykonany został projekt ankiety - karty aktualizacji

i uzupełnień informacji o ośrodku czasowym /również wielo-
obiektywnym/. Również w br ankiety te zostaną wydrukowane oraz
rozesłane do odpowiednich jednostek, a następnie z chwilą
otrzymywania odwrotnych odpowiedzi na bieżąco przeprowadzana
będzie aktualizacja informacji.

W. Pacy

Załącznik do sprawozdania z wykonywania zadania 4
stanowi "Kwestionariusz do aktualizacji danych
o bazie czasowej".

BIBLIOTEKA IT
Arch. Prac
Naukowo-Badawczych

A-936

KWESTIONARIUSZ DO AKTUALIZACJI DANYCH O BAZIE WZASOWEJ

ZWRACAMY SIĘ Z APEŁEM DO WSZYSTKICH DYSPOONENTÓW OŚRODKÓW WZASOWYCH
O WYPEŁNIENIE KWESTIONARIUSZA WEDŁUG PODANYCH WZORU I PRZESŁANIE NA ADRES:
KRAJOWA AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W POZNANIU, WYDZIAŁ TURYSTYKI I REKREACJI
61-884 POZNAN, UL. RYDAKI 17
Z DOPIISKIEM "INFORMATOR O BAZIE"

(A) NAZWA I ADRES OŚRODKA

PEŁNA NAZWA OŚRODKA:
TELEFON Z NAZWĄ POCZTY: TELEX:
NAZWA MIEJSCOWOŚCI: KOD I POCZTA:
GMINA: WOJEWÓDZTWO:
ULICA I NR POSESJI:
NAZWA STACJI PKP: ODLEGŁOŚĆ OD OŚRODKA:
NAZWA PRZYSTANKU PKS: ODLEGŁOŚĆ OD OŚRODKA:

(B) NAZWA I ADRES GESTORA

PEŁNA NAZWA GESTORA:
NAZWA MIEJSCOWOŚCI: KOD I POCZTA:
GMINA: ULICA I NR:
TELEFON: TELEX:

(C) MINISTERSTWO /URZĄD CENTRALNY/, KTOREMU PODLEGA GESTOR OŚRODKA

(D) CHARAKTERYSTYKA OBIEKTÓW HOTELOWYCH OŚRODKA

LP.	RODZAJ INFORMACJI DLA OBIEKTU:	1	2	3	4	5	6
1.	OBIEKT CAŁOROCZNY /TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
2.	OBIEKT SEZONOWY /TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
3.	BUDYNKI TRWAŁE Z OGRZ. /TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
4.	BUD. TRWAŁE BEZ OGRZ. /TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
5.	BUDYNKI LEKKIE Z OGRZ. /TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
6.	BUD. LEKKIE BEZ OGRZ. /TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
7.	LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH	...	...	...	...	...	...
8.	LICZBA POKOI 2-OSOBOWYCH	...	...	...	...	...	...
9.	UWYWAŁKA Z DZIECIĄ ZIMNA WODA	...	...	...	...	...	...
10.	/W WIECEJ NIŻ 1/2 POKOI-TAK/NIE/	...	...	...	...	...	...
11.	UWYWAŁKA Z DZIECIĄ Ciepła WODA /J.W/	...	...	...	...	...	...
12.	WANNY LUB NATRYSK /J.W/	...	...	...	...	...	...
13.	WC /J.W/	...	...	...	...	...	...
14.	DOTYCZĄCA KATEGORIA	...	...	...	...	...	...
15.	ROK WYBUDOWANIA	...	...	...	...	...	...

(E) CHARAKTERYSTYKA URZĄDZEŃ GASTRONOMICZNYCH OŚRODKA

LP.	RODZAJ INFORMACJI	DANE DLA CAŁEGO OŚRODKA (PODAĆ TAK/NIE)
1.	JADALNIA W OŚRODKU	
2.	JADALNIA POZA OŚRODKIEM	
3.	KAWIARNIA, BAR W OŚRODKU	
4.	PUNKT SPRZEDAŻY ART. SPOŻ.	

(F) CHARAKTERYSTYKA URZĄDZEŃ REKREACYJNYCH OŚRODKA

LP.	RODZAJ INFORMACJI	DANE DLA CAŁEGO OŚRODKA (PODAĆ-TAK/NIE)
1.	DUŻA SALA WIELOFUNKCYJNA	
2.	SALA TELEWIZYJNA	
3.	SALA REKREACJI FIZYCZNEJ	
4.	KAPIELISKO ODKRYTE	
5.	KAPIELISKO ZAKRYTE	
6.	KAPIELISKO POZA OŚRODKIEM	
7.	BOISKO SPORTOWE OGÓLNE	
8.	INNE BOISKA	
9.	WYCIĄG NARCIARSKI OŚRODKA	
10.	WYCIĄG NARCIARSKI ODŁY	
11.	WYPOŻYCZ. SPRZĘTU REKREAC.	
12.	WYPOŻYCZALNIA KSIĄZEK	
13.	PUNKT ZABAW DLA DZIECI	
14.	PLAC ZABAW DLA DZIECI	

(G) INNE INFORMACJE O OŚRODKU

1.	POLE NAMIOTOWE NA TERENIE OŚRODKA /TAK/NIE/	
2.	MOŻLIWOŚĆ ZORGAN. POLA NAMIOTOWEGO /TAK/NIE/	
3.	PUNKT INFORMACJI TURYSTYCZNEJ /TAK/NIE/	
4.	UPRAWNIENIA PRACOWNIKÓW OŚRODKA /LICZBA/:	
	- INFORMATOR TURYSTYKI	
	- ORGANIZATOR TURYSTYKI	
	- PILOT LUB PRZEWODNIK	
5.	ZATRUDNIENIE /LICZBA PRACOWNIKÓW/:	
	- STAŁYCH NA PEŁNYCH ETATACH	
	- STAŁYCH NA CZĘŚĆ. ETATACH	
	- SEZONOWYCH	
6.	CZY OŚRODEK ZATRUDNIA /TAK/NIE/:	
	- PRACOWNIKA K.O.	
	- RATOWNIKA	
	- INSTRUKTORA SPORT. REKREAC.	
7.	WYKSZTAŁCENIE PRACOWNIKÓW ETATOWYCH /LICZBA/:	
	- WYŻSZE	
	- ŚREDNIE	
	- PODSTAWOWE LUB ZAMODNE	

(H) INNE INTERESUJĄCE /WAŻNE/ INFORMACJE O OŚRODKU WEDŁUG UZNANIA KIEROWNICTWA LUB GESTORA